

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

KLASSIVÕITLUS

№ 7-8 (178-179)
JUULI-AUGUST
1935

SISUKORD

	Lhk.
1. Kommunistliku Internatsionaali VII kongressi eel	1
2. Resolutsioon Eestimaa olukorra ja EKP ülesannete kohta	7
3. Võitlusele fashismi pealetungimise vastu!	14
4. Informatsiooniline teadaanne	17
5. <i>N. Karotamm</i> — Inglise-Saksa mereväe-kokkulepe ja Eesti	18
6. <i>J. Reesen</i> — Pätsi-Laidoneri fashistliku diktatuuri sise- ja välispoliitika	23
7. <i>V. Ahja</i> — Pätsi kohus mõistis Saksa imperialismi agendid — vabside juhid — vabaks!	27
8. <i>H. Nabel</i> — Streigiliikumisest Eestis (järg)	28
9. <i>Aquila</i> — Abessiinia küsimus	34
10. <i>J. Krumin</i> — Läti kompartei Kominterni VII kongressi eel	39
11. Grupilikkuse vastu	49
12. <i>V. Krassovski</i> — Suurte edasinihkumiste poolaasta	53
13. <i>E. K.</i> — Nõukogude Liidust	56
14. <i>A. Riit</i> — Valge Eesti elupäevad	59

KLASSIVÕITLUS

Nr. 7-8 (178-179)

Juuli - August

1935

Kommunistliku Internatsionaali VII kongressi eel

Kommunistliku Internatsionaali VII üleilmsel kongressil on määratusuur ajalooline tähtsus kogu rahvusvahelise revolutsioonilise liikumise jaoks.

Kongressi peamine tähtsus seisab selles, et ta — ajajärgul pärast VI kongressi sündinud suurte klassiliste edasinihkumiste analüüsi alusel, — näitab miljonitele Lääne, Ida, Ameerika, asumaade ja poolasumaade proletaarlastele ja töörahvale *revolutsioonilist perspektiivi* kapitalistlikust orjastusest, kapitalismi kriisi, fashismi ja tulevase sõja koledustest vabanemiseks, *kapitalistliku maailma valmiva revolutsioonilise kriisi ja revolutsioonide ning sõdade uue vooru hargnemise perspektiivi*.

See Kommunistliku Internatsionaali perspektiiv seisab vastu vaesuse, orjuse, väljasuremise ja fashistliku barbaarsuse perspektiivile, mida toob maailma reaktsioon siis, kui tal korda läheb töölisteklassi ja töörahvast taltsutada.

Kominterni perspektiiv seisab II Internatsionaali, maailma sotsiaaldemokraatia „perspektiivi“ vastu, mis VI kongressi ajal andis hulkadele „organiseeritud“ kapitalismi pikaajalise õitsengu orientatsiooni, aga nüüd annab neile fashismi pikaajalise võidu ja revolutsioonilisest liikumisest eemaleminemise orientatsiooni.

Pole kahtlust selles, et kongressi kõige tähtsamaks ülesandeks on ära näidata need *teed*, mida mööda praeguses olukorras minna tuleb, et kindlustada võitu revolutsioonide ja sõdade teises voorus. Kongressi tähtsamaks ülesandeks on, VI kongressi ajast saadik väljakujunenud uut olukorda arvesse võttes, määrata kogutud kogemuste ja kõige laialdasema enesear-

vustuse alusel kindlaks *uued taktilised ülesanded* ja kõigepealt *ühise väerinna taktika* ülesanded võitluses kapitali, fashismi ja sõja pealetungimise vastu ning *ühise proletaarse väerinna* alusel *võimsa rahvaväerinna loomise* ülesanded võitluses fashismi ja sõja vastu *kõigil kapitalistlikudel maadel*.

*

Missuguses olukorras Kominterni VII kongress kokku tuleb?

Seitse aastat, mis Kominterni VII kongressi VI kongressist lahutavad, oli *suurte klassiliste edasinihkumiste* ajajärk, mille määrasid ära kaks vastupidist arenemise-liini: *NSV Liidu võidurikka arenemisega ja kapitalistliku ilma jatkuva langemise ning edasise mädanemisega*. Nimelt need aastad olid kahe süsteemi: sotsialistliku ja kapitalistliku — kõige pinevama *võitluse* ja *võistluse* aastateks, — millest sotsialism võitjana välja tuli. See võit avaldas miljonite teadvusele sügavat revolutsioniseerivat mõju. Nimelt sellel ajaloolikul ajavahemikul sai tuntavalt reljeefsemalt, kui varem, näitlikult demonstreeritud uue, sotsialistliku süsteemi *paremust* ja kapitalistliku süsteemi elamise võimetust.

VI ja VII kongressi vahelisel ajajärgul oli kahe süsteemi vahekordades otsustavaks momendiks *sotsialismi lõpulik ja tagasipöörmata võit NSV Liidus*.

Kuid sotsialismi võit NSV Liidus on kõigi maade proletaarlaste võit. Seepärast on meil täielik alus öelda, et *sotsialismi võit NSV Liidus tähendab pärast oktoobrirevolutsiooni rahvusvahelise proletariaadi suurimat võitu*, tähendab klassi-

jõudude suurimat edasinihkumist kommunismi kasuks. Nimelt see võit ja NSV Liidu kasvav võimsus on tänapäev *põhimisteks teguriteks*, mis ajavad teravamaks kogu kapitalistliku süsteemi kõikumise, mis on kapitalismi üldkriisi veel järsuma teravnemise sügavaks põhjuseks, mis on uue revolutsioonilise kriisi valminemise nurgakiviks.

Kas võib kahelda selles, et NSV Liidu edusammud ei kõvenda kapitalistlike maade laiaade hulkade seas kapitalismi kukutamise tahet.

„Praegu avaldame meie mõju rahvusvahelise revolutsiooni peale, — ütleb Lenin oma kõnes 1921 a. mais, — oma majandusepoliitika... Sellele alale on võitlus viidud üleilmse ulatuses. Kui meie selle ülesande lahendame — siis oleme meie rahvusvahelises ulatuses võitnud kindlalt ja lõpuliselt“ (XXVI köide, lhk. 410—411).

Ja selle ülesande on Kommunistliku Internatsionaali juhtiv sektsioon — ÜK(e)P, eesotsas kogu maailma proletariaadi ja rõhutud rahvaste suure juhi sm. Staliniga, — lahendanud lõpuliselt ja tagasihoidmata.

Ikka enam ja ikka enam silmanähtavamaks muutub NSV Liidu sotsialistliku ehitustöö järjest kasvav mõju maailma kapitalismi saatusele ja kogu maailma proletariaadi ning asumaade ja sõltuvate maade rahvaste vabastuseliikumise arenemisele. Nüüd tungib laiaade hulkade teadvusesse ikka sügavamalt see, et vaja on võidelda nõukogude võimu eest, et vaja on kukutada kapitalistliku süsteemi ike, kuivõrd nad reaalselt tunnevad sotsialismi kasvu NSV Liidus, kuivõrd nad reaalselt näevad, kuidas võib ehitada ühiskonda, kus pole klasse, rõhumist ja kurnamist, ja kuidas vaja klasse hävitada. Kapitalistlike maade proletarid näevad NSV Liidus teostatud sotsialismi süsteemi paremust, kui nad võrdlevad sügavat majanduskriisi, ennenägemata tööpuudust ja viletsust endi maadel olukorraga NSV Liidus, kus mitte üksnes ei tunta kriisi, vaid, vastupidiselt, sünnib hiiglasuur majandusetõus, on loodud Magnitogorskid, Dnepri elektrijaamad, Kusbasid, suuremad traktoritehased, keemia ja lennuasjanduse tööstus jne, jms, on likvideeritud tööpuudus ja aastast aastasse paraneb tööliste aineeline seisukord. Küllalt on alnult viieaastaplaani võidu meeldetuletamisest. Sm. Stalin ütles oma ajaloolises aruandes ÜK(e)P Keskkomitee ja Kesk-kontrollkomisjoni ühendatud pleenumil 1933 a. jaanuaris, viisaastaku kokkuvõtteid tehes:

„... kapitalistlikud riigid kannavad proletarset revolutsiooni, ja nimelt seepärast et nad proletarset

revolutsiooni kannavad, oleks kodanlus tahtnud viisaastaku ebaõnnestumistest revolutsiooni vastu uut tõendust ammutada, sel ajal kui proletariaat, vastupidi, viisaastaku edusammudest püüab ammutada ja tõesti ammutab uut tõendust revolutsiooni eest ja kogu maailma kodanluse vastu.

Viisaastaku edusammud mobiliseerivad kõigi maade tööliste klassi revolutsioonilised jõud kapitalismi vastu, — niisugune on ümberlükkamata tõsiasi.

Ei või olla kahtlust selles, et viisaastaku rahvusvaheline revolutsiooniline tähtsus tõesti mõõtmata on“ („Leninismi küsimused“, lhk. 484, 10-es väljaanne).

Sotsialistliku süsteemi paremusi tunnevad töölised ka siis, kui nad näevad, et sel ajal kui kogu maailmas kasvab fashistlik terror ja rõhumine, algab NSV Liidus nõukogude demokraatia uus ajastu. Hulgad näevad, et NSV Liit on maailmas kõige vabam riik, et ainult NSV Liit on kantsiks maailma reaktsiooni vastu. Ja tõepoolest, kuidas oleks maailm tänapäev välja näinud, kui poleks olnud NSV Liitu — seda eelposti, kes fashistlikele barbaarsusele ja vägivallale vastu seisab!

Sel ajal, kui maailma kohal seisab uue veresauna hädaoht, on NSV Liit ainukene riik, kes järjekindlat rahupoliitikat ajab, kes on muutunud kõigi rahvaste ja maade külgetõmbamise keskuseks, kogu töörahva kantsiks sõjahädaohtu vastu. Kõik see ühtekokku avaldab sotsiaaldemokraatlike ja reformistlike tööliste peale erilist mõju, seda enam, et see mõju sünnib olukorras, mil kapitalistlik maailm sügavat langust üle elab.

Kongressi ees seisab ülesanne — kogu jõuga rõhutada veel kord, et juba tungib töörahvahulkade teadvusesse sügavalt see, — et vaja on kaitsta ja kõvendada NSV Liidu võimsust. Nii rahu tingimustes, *kui ka sõja tingimustes peavad NSV Liidu, kui üleilmse sotsialistliku revolutsiooni baasi võimsuse kindlustamise huvid ära määratama iga revolutsioonilise organisatsiooni tegevusega. NSV Liidu vaenlane on kõigi nende peamine vaenlane, kes soovivad sotsialismi võitu ja üleilmse proletariaadi võitu.*

Nagu enamlased ära näitasid, kasvas suhtelisest stabilisatsioonist paratamata välja kriis — kapitalistliku stabilisatsiooni lõpp. Elu läi halastamata puruks kodanluse lootused ja perspektiivid, mida tema agentuur — sotsiaaldemokraatia ette joonistas. Maailma majanduskriisi, mis algas 1929 a. jõudis 1932 a. kõige sügavamale, vapustas kapitalismi, ajas viletsusse miljonid töölised, laostas talurahva ja linna väikekodanluse.

Kapitalistide surve tööliste klassi peale,

tööpalga peale, nende poolt läbiviidav suurendatud ratsionaliseerimine, tööpuuduse kasv — kõik see *revolutsioniseeris* olukorda, ajas klassivõitluse teravamaks ja tõukas töölisi uutele klassivõitlustele. Tulid ette suured klasside võitlused (Ruhris, Lodsis, tekstiiltöölise ja kaevandusetöölise streigid Prantsusmaal, streigid Indias jne).

Samal ajal võttis revolutsiooniline liikumine Indias, Indo-Hiinas, Indoneesias, Filippiini saartel, Aafrikas ja teistel maadel vahetevahel rahvuslise sõja kuju vabanemiseks imperialistlikust rõhumisest ja koloniaalsest kurnamisest. Kuid kõige otsustavamaks teguriks oli muidugi nõukogude revolutsiooni algus Hiinas, Hiina punaväe moodustamine ja nõukogude raioonide loomine. Nõukogude võimu maksmapanemisel ühel osal Hiina territooriumil on suur ajalooline tähtsus.

Mitmemiljoniline, paljukannatanud tööliste ja talupoegade Hiina leidis nõukogudes ainukese võimu, kes suuteline töörahvast kahekordsest ikkest vabastama.

Hiina nõukogude rahvavabariigi näol tekkis kõigi asumaade ja poolasumaade rahvaste, kes peavad võitlust oma vabastamise eest, uus külgetõmbamise keskus.

Kõik need revolutsioonilised protsessid tunnistasid maailma majandusekriisi esimestel aastatel *kapitalismi sisemiste vastuolude teravnemist* ja *töölisklassi revolutsioonilise liikumise kasvamist* kapitalistliku reshiimi vastu.

Kuid tagasi vaadates meie võime õelda, et sotsiaaldemokraatia äraandliku osa tagajärjel, kes võttis enda peale „kapitalismi arstimise“, selle mõju tagajärjel, mis reformistlikkudel ametiühingutel tööliste peale oli, läks *reformistidel korda töölisklassi maailma majandusekriisi kõige suuremal teravnemise ajajärgul neist võitlustest tagasi hoida, mida oleks võinud ja pidanud alustama*. Kommunistid avaldasid töötatöölise liikumise peale tuntavat mõju. Kuid töötatöölise liikumist ei toetanud tööstuses töötavad töölised just sotsiaaldemokraatia mõju tagajärjel. Ja selle tagajärjel hakkas vähe hiljem ka töötatöölise liikumine nõrgenema.

Kuid see pole kõik. Kuivõrd tööliste klassi jõud olid sotsiaaldemokraatia poolt nõrgendatud, siis proletariaat polnud suuteline talurahva revolutsioonilise liikumise peale vajalikku mõju avaldama. Kokkuvõttes kapitalismil läks korda tööliste, talupoegade ja majanduslikult nõrkade maade ning asumaade rahvaste arvel oma seisukorda veidike kergendada. Maailma ma-

jandusekriis läks üle iseliiki depressioonile.

Kuid kriisi üleminek iseliiki depressioonile ei tähendanud majandusekriisi lõppu ega üleminekut majanduslikule tõusule. Konjunktuaari liikumine näitas 1934 a. valmistuse tuntavat alanemist reas tähtsamates kapitalistlikkudes riikides. Uued kapitalimahutused ja põhikapitali jaluseadmine on väga väike. Silma ees on iseliiki depressiooni *pikalevenimise* tendents.

Kuidas peegeldus kriisilt depressioonile üleminek tööliste revolutsioonilises liikumises?

Üleminek valmistuse kõige suuremalt langusepunktilt, tööstusekriisi kõige sügavamalt punktilt iseliiki depressioonile ei toonud kaasa „depressiooni“ revolutsioonilises liikumises, mis hakkas maailma majandusekriisi ajajärgul kasvama, vastupidi: nimelt *depressiooni ajajärgu peale langevad VI kongressist saadik kõige suuremad töölisklassi ja töötava talurahva võitlused* (Austria, Prantsusmaa, Hispaania, Poola, talupoegade ülestõusud Galiitsias jne, jms).

Veel teravamate klassivõitluste kätte jõudva ajajärgu eriti helgeks väljenduseks oli revolutsiooni hargestumine Hiinas, revolutsiooni hargestumine Hispaanias, mis algas 1931 a. ja 1934 a. tõusis kõige kõrgemale arenemisetasemele (relvastatud ülestõus ja nõukogude moodustamine Astuurias ja Biskaias), ja algav revolutsiooniline tõus Ameerikas, mis VI kongressi ajaks oli maailma kapitalismi peamine kindlus, j.t. Kõik see kokku andis Kominternile võimaluse tema XIII pleenumil teatada — nimelt depressiooni ajajärgul — *kapitalistliku süsteemi revolutsioonilise kriisi valmimisest*.

Seletust tuleb sellele otsida järgmises: *Esiteks*, nimelt sellel ajajärgul tundis töörahvas eriti teravalt kriisi tagajärge. Kodanlusel läks korda oma asju parandada: kasu kasvas. Kuid samal ajal kasvas ka kapitalistlik kurnamine. Valmistuse suurenemisele vaatamata jäi alles alaline töötatöölise armee, kaks-kolm korda ületades töötatöölise hulga enne kriisi. Jatkus põlumajanduse kriis ja kehvik- ning isegi keskmik-talupoegade hulgaline vaesene-

Teiseks, fashismi ja sõjahädaohu kasvu kogu maailmas ja eriti fashismi võit Saksamaal tõi kaasa suure murrangu sotsiaaldemokraatlikkude ja reformistlikkude töö-

liste hulkade teadvuses. Faschistliku diktatuuri maksmapanemine Saksamaal, mis saksa proletariaadi revolutsioonilist võitlust raskendas, avaldas samal ajal *revolutsioniseerivat mõju* mitte üksnes Saksamaa tööliste peale, vaid ka teiste kapitalistlikkude maade tööliste peale, silmanähtavalt näidates, mida faschism töörahvale toob.

Faschismi hädaohu kasvule vastuseks oli VI kongressi ajajärguga võrreldes määratusuur ühise tegevuse tungi suuremine ja ühise faschismivastase proletaarse väerinna hargestumine nii Saksamaal, kui ka kõigis ülejäänud kapitalistlikkudes riikides kapitali pealetungimise ja sõjahädaohu vastu.

Proletaarne ühine väerind — see on proletariaadi ühendamise taktika ühiseks võitluseks klassivaenlase vastu, laiade hulkade mobiliseerimise taktika kapitali, faschismi ja sõja pealetungimisele vastulöögi andmiseks, see on peamine kuju sotsiaaldemokraatlikkude ja reformistlikkude tööliste põhihulkade tõmbamiseks proletaarse revolutsiooni poole. *Meie oleme alles laialdase ühise väerinna organiseerimise alguses*, kuid juba on näha Kominterni sektsioonide enamuses murrangut, juba nüüd on ühise väerinna edu Prantsusmaal, Austrias, Hispaanias ja teistel maadel hiilgavalt tõendanud, mida võib võitlevate tööliste ühise tegevusega saavutada, misugused võimalused on olemas laiadele hulkadele lähenemiseks.

Proletariaat tarvitab faschismi vastu kõvema võitluse vorme, kui olid need, mida varem võis tähele panna. Proletariaat ei tagane enam faschismi ees ilma võitluse, nagu Saksamaal, vaid vastab faschistlikule pealetungile kas *relvastatud* võitlusega (Austrias 1934 a. veebruaris, Hispaanias 1934 a. oktoobris) või tarvitab poliitilise üldstreigi relva (1934 a. veebruar Prantsusmaal). Ja kui Hispaania ning Austria proletariaadi kangelaslik relvastatud võitlus võitu ei toonud, siis kõigepealt seepärast, et võitluste silmapilgul viis sotsiaaldemokraatia enda järele veel töölisteklassi enamust.

Austria ja Hispaania kogemus näitas kõigi maade töölistele, et ei saa olla võitu kodanluse üle ilma selleta, kui otsustavalt lahku ei lööda mitte üksnes parempoolsest, vaid ka „pahempoolsest“ sotsiaaldemokraatiast, ilma selleta, kui töölisteklassi kompartei juhtivuse alla ei koondata.

Kolmandaks, II internatsionaali kahe kõige suurema partei: Saksa ja Austria sotsiaaldemokraatia pankrottijäämine ja

II internatsionaali algav kriis — kõik see nõrgendas sotsiaaldemokraatia tagasihoidvat osa töölisteklassi suhtes. Sotsiaaldemokraatlikkude tööliste tuntavad kihid ja paljud sotsiaaldemokraatlikud algorganisatsioonid astusid võitlusesse, juhtide vastupanu peale vaatamata. Hulkade surve olid reformistlikud ametiühingud ikka sagedamini sunnitud streikidele minema.

Ja lõpuks, *neljandaks*, kõige otsustavamaks teguriks, mis klassivõitluste teravuse ära määras, oli sotsialismi lõpulik ja tagasipööramata võit NSV Liidus. Sellega muutus NSV Liidu mõju otsustavaks teguriks selleks, et tormijooksu-idee võis Euroopa, Ameerika, Idamaa, asumaade ja poolasumaade hulkade teadvuses küpseks saada.

Sel viisil, hulkade *revolutsioniseerimise* kõrgem aste kapitalismi sügava languse ja kapitalistliku stabilisatsiooni lõpu olukorras ning sotsialismi võit NSV Liidus viis selleni, et *kapitalismi üldkriis astub imperialismi sisemiste ja välimiste vastoolude teravate kokkupõrgete võösse, kapitalistliku maailma uue revolutsioonilise kriisi ajajärku*. See on see uus rahvusvahelise poliitilise olukorra iseloomustuses.

Seepärast rääkis sm. Stalin oma aruan-des ÜK(e)P XVII kongressil:

„See tähendab, et revolutsiooniline kriis valmib ja saab valmima. Ja revolutsiooniline kriis kasvab seda kiiremini, mida enam kodanlus oma sõjalistes kombinatsioonides sassi läheb, mida sagedamini ta hakkab tarvitama terroristlike võitlusmeetodeid töölisteklassi ja töötava talurahva vastu“ („Leninismi küsimused“, lhk. 548, 10-es väljaanne).

Proletariaat astub ikka enam revolutsiooni teele.

Aga, kui proletariaat ikka rohkem otsib väljapääsu viletsusest ja rõhumisest revolutsiooni teel, siis kodanlus omalt poolt otsib ikka enam väljapääsu *faschismi* ja *sõja* teel.

*

Kommunistliku Internatsionaali VI ja VII kongresside vahelisel ajajärgul sai faschism real maadel võidu (Saksamaa, Austria ja teised).

Faschism muutub ikka enam kodanluse klassilise võimuvallitsuse teostamise peamiseks vormiks.

„... Faschism, — ütles sm. Stalin ÜK(e)P XVII kongressil, — on nüüd sõjakate kodanlike poliitikaameste seas kõige moodsamaks kaubaks muutunud“ („Leninismi küsimused“, lhk. 545, 10-es väljaanne).

See kiirus, millega kodanlus faschismi *kõigil* kapitalistlikkudel maadel arendab,

ainult näitab, et ta ei ole enam suuteline vanade kodanlise demokraatia meetoditega valitsema.

„Selles seoses tuleb vaadelda fashismi võitu Saksamaal mitte ainult kui töliste klassi nõrkuse tunnust ja töliste klassi äraandmise tagajärge sotsiaaldemokraatia poolt, kes fashismile teed puhastas. Temas tuleb näha ka kodanluse nõrkuse tunnust, selle tunnust, et kodanlus ei suuda enam valitseda parlamentarismi ja kodanlise demokraatia vanade meetoditega, mille pärast ta on sunnitud sisepoliitikas tarvitama terroristlikke valitsemise meetodeid, — selle tunnust, et ta ei suuda enam rahuliku välispoliitika alusel praegusest olukorrast väljapääsu leida, mille tõttu ta on sunnitud sõjapoliitikat tarvitama“ („Leninismi küsimused“, lhk. 545, 10-es väljaanne).

Kodanlus püüab — ja see on tal realmaadel ka õnnestunud — lüüa proletariaati, olgugi ajutiselt, *enne hulkade otustavat pööramist revolutsiooni poole*. Fashismil õnnestus see kõigepealt seepärast, et fashismile puhastas tee sotsiaaldemokraatia.

Fashism, tõstes terrori poliitiliseks süsteemiks, võttes töelistelt kõik iseseisva organiseerimise vormid, seab oma ülesandeks töliste klassi peata jätmise, võtta temalt juhtivus proletariaadi eelväe — kompartei purukslõõmise teel ja killustada proletariaadi jõud. Kuid Saksamaa kogemus näitab selgelt, et *fashism pole suuteline kommunistlik välja kiskuma, et kommunistlik partei elab ja laiendab oma mõju*. Sügaval põranda all, fashismi alaliste hoope all, kasvas Saksamaa kompartei uus enamline põlv ja kujunevad välja professionaalsete revolutsionäride kõige paremad kaadrid.

Lüüasaamise õppetundide mõjul valmib töliste hulkades ikkõ enam teadmine, et võitluses fashismi ja kapitalismi vastu, võitluses proletariaadi diktatuuri eest, Nõukogude Saksamaa eest on vaja tarvitada revolutsioonilise vägivalda meetodeid.

Ühes sellega tuleb ära märkida, et fashism püüab terve sotsiaalse ja rahvuslise demagoogia süsteemi, terrori ja ülesostmise abil töliste klassi tungida. Eriti suurt jõudu panevad fashistid, — ja siin on neil tõesti teatud edu, — laiade elanikkude kihtide mürgitamiseks marurahvusluse ja rahvusluse mürgiga, „alama rahvatõu“ metsiku vihkamise mürgiga jms.

Pole kahtlust, et VII kongress pöörab tähelepanu selle peale, et reas sektsioonides (sealhulgas ka Saksamaa komparteis) pole küllalt selgelt nähtud marurahvusluse hädahoitu ja pole küllalt võideldud rahvusluse vastu.

Fashism kindlustab *ajutiselt kodanluse võimu* töliste organisatsioonide purusta-

mise teel. Kuid, nagu kogemus on näidanud, fashism pole suuteline kapitalismi kriisist välja viima: fashismi hulgaline baas on kõikuv, ebapüsiv ja ebakindel.

Fashism, viies kapitali ikke äärmiste piirideni, isamaalikke ja demokraatlikke pettekujutusi puruks lüües, kodanlise riigi klassilist iseloomu avalikult paljastades ja kodusõda lahti päästes, soodustab seda, et hulgad hakkavad aru saama: vabane mist võib saavutada ainult kapitalismi vägivaldse kukutamise teel. Fashismi juures lähevad sisemised ja välimised vastuolud äärmuseni teravaks. Seepärast võime meie öelda, et lõpukokkuvõttes *kiirendab fashism kogu kapitalistlikus maailmas revolutsioonilise kriisi valmimist*.

Kuid ei ole ega saa olla fashismi automaatset kokkulangemist. Luuakse ainult objektiivsed eeldused hulkade mobiliseerimiseks võitlusele fashismi, kapitali kukutamise eest. Seepärast arutab Kominterni VII kongress ühenduses päevakorra teise punktiga fashismi probleemi ja tema vastu võitlemise meetodeid ning kõigepealt proletariaate ühise väerinna probleeme. See küsimus võtab kongressil kahtlemata ühe põhimise koha.

*

Kominterni VII kongress arutab kogu mahutuses sõja probleemi, eriti kasvava nõukogudevastase sõja hädahoitu küsimust ja Kominterni sektsioonide ülesandeid võitluses sõja vastu.

Fashismi kasv on kogu rahvusvahelise olukorra äärmiseni kuumaks ajanud. Versailles'i leping, millele oli ehitatud pärast sõjaaegne imperialistlikkude riikide vaheliste vahekordade süsteem, lõhuti saksa fashismi poolt. *Kõigil* kapitalistlikkudel maailmal läheb pööraste tempodega ettevalmistus sõjale. Lõhutatud on Washingtoni mererelvastuse kokkulepe. Jaapani imperialism alustas Hiinale uut pealetungi. Sõja ettevalmistamine ja marurahvuslus — niisugune on imperialistliku kodanluse välispoliitika programm kõigil kapitalistlikkudel maailmal. Kuid *peamisteks* sõjaõhutajateks on praegu saksa fashism ja jaapani imperialism, kes veavad endi järgi buksiiril fashistlikku Poolat. Saksamaa, Jaapani ja Poola selja taga seisavad inglise imperialismi ringkonnad, kes toetavad Saksamaad, Jaapanit ja Poolat nende sõjalistes avantüürides, eriti nõukogudevastase sõja alustamises.

Ja kui sõda pole veel alanud, siis kõigepealt NSV Liidu rahva poliitika ja NSV Liidu riigikaitse võime kindlustamise ning

eriti meie piiride kindlustamise tõttu Idas ja Läänes.

Aga ka kapitalistlikus ilmas endas on nähtaval imperialistlikud vastuolud, mis hargestuvad küsimuse ümber, *kas sõjal juba täna olla, või mitte olla*. Näiteks niisugune imperialistlik riik, nagu Prantsusmaa, kes rahuldub eelmises sõjas riisutust, ei soovi antud silmapilgul sõda.

NSV Liit kasutab neid vastuolusid ära rahu kindlustamise huvides. Väikesed ja nõrgad riigid, kes kardavad sõja korral oma iseseisvust kaotada ja niisugused imperialistlikud suurriigid, kui näiteks Prantsusmaa, vaatamata nende klassilisele vastuolulikkusele Nõukogude Liiduga, töötavad NSV Liiduga praegu teatud määral rahu alalhoidmise asjus koos. Kuid tegelik jõud, mis sõja algamist takistab, on NSV Liit ja kõigi maade töörahva aktiivsus.

NSV Liidu jõu ja võimsuse üheks nurkakiviks on see, et NSV Liitu toetavad kapitalistlikkude maade töölised.

Kõigi kapitalistlikkude maade kommunistid peavad meeles pidama, et NSV Liidu rahupoliitika aitab rahule seda edukamalt kaasa, mida aktiivsemalt komparteid hulki mobiliseerivad võitlusele oma enese kodanluse sõjaplaanide vastu.

NSV Liidu ja rahvusvahelise proletariaadi jõupingutused raskendavad suuresti sõja alustamist. Kuid meie peame meeles pidama, et nende jõupingutuste peale vaatamata *võib sõda iga päev alata*.

Proletariaadi ja tema eelväe — kompartei ülesanne seisab selles, et tõkestada sõja teed hulkade organiseerimisega proletarisele revolutsioonile. Meie peame meeles pidama, et kui sõda siiski algab, siis ta toob kõigile kapitalistlikkudele riikidele kaasa niisuguse vapustuse, mis „avab kindlasti käigu revolutsioonile ja paneb reas riikides küsimusemärgi alla kapitalismi enese olemasolu, nagu see aset leidis esimese imperialistliku sõja käigus“ (*Stalin*, „Leninismi küsimused“, lhk. 545).

Kominterni sektsioonide põhimine ülesanne seisab selles, et nad hulkade eesotsas võitleksid *rahu eest*, sõjaalustajate vastu, valmistades proletariaati võitlusele selle eest, et muuta imperialistlik sõda kodusõjaks, igati kaasa aidates oma kodanluse lüüasaamisele imperialistlikus sõjas, kogu jõuga võideldes Punaväe võidu eest.

NSV Liidu rahupoliitika, eriti Nõukogude-Prantsuse ja Nõukogude-Tsheho-Slovakkia lepingute sõlmimine ning Prantsusmaa ja Tsheho-Slovakkia kommunistlikkude parteide taktika on leidnud täielikku toetust Prantsusmaa ja Tsheho-Slovakkia

tööraha seas. Seepärast ka suurendasid komparteid *tuntavalt oma mõju* viimastel valimistel Prantsusmaal ja Tsheho-Slovakkias, mis kohe pärast lepingute sõlmimist läbi viidi.

Seitse aastat, mis VI kongressist saadik möödunud, olid Kominterni sektsioonide edaspidise enamlustamise aastateks. Kommunistliku Internatsionaali autoriteet ja mõju kasvas. *Jõudude vahetumine muutus Kominterni kasuks, kahju tehes II internatsionaalile*. See on kõigepealt kommunismi üleilmse partei poliitika, programmi, strateegia ja taktika tagajärg.

Kriis, mida II internatsionaal praegu üle elab, on kahtlemata sügavam, kui sõdade ja revolutsioonide esimese voo ajajärgul. Tänapäev on vastuolude põhimine liin, mis II internatsionaali purustavad, — *sisemine võitlus reaktsiooniliste laadvikkihtide ja pahemale poole minevate algikkihtide vahel ja nende algikkihtide pööramine proletarise ühise väerinna poole*.

Ühisesse väerinda suhtumine on üks kõige teravam küsimus, mis II internatsionaali parteisid lõhestab, on lakmusepaberiks selle äramääramiseks, kes tõesti pahemale pöörab ja kes „pahempoolsete“ sõnakõlksudega manööverdab.

Kodanluse peamine sotsiaalne tugi sotsiaaldemokraatia näol *kõigub*. Oleks muidugi ekslik II internatsionaali kriisi küsimustest mehaaniliselt aru saada. Sel ajal, kui sotsiaaldemokraatia Saksamaal ja Austrias purustavat pankrotti kannatab, sotsiaaldemokraatia Skandinaavia riikides j. t. veelgi suurendab oma mõju. Ja muidugi on leib meist, kommunistlikkude parteide aktiivsusest kõigepealt, kas meie suudame takistada sotsiaaldemokraatia uuesti loomist neil maadel, kus ta juba purustatud on.

Nüüd, nagu ei kunagi varem, on objektiivne olukord soodne revolutsiooniliseks tööks, kompartei tööks, hulkade võitmiseks revolutsiooni poole. Kuid ainult tugev partei võib hulki oma poole võita ja revolutsiooni ette valmistada. Seepärast seisab Kommunistliku Internatsionaali VII kongressi ees ülesanne kogu jõuga rõhutada *komparteid* osa mõju võitmiseks hulkades, töolisteklassi enamuse võitmises ja otsustavate klassivõitluste ettevalmistamises. Kominterni kõigi sektsioonide peamiseks käsuks peab olema sm. Stalini järgmine seade:

„Mõned seltsimehed mõtlevad, et kuivõrd varsti on olemas revolutsiooniline kriis, peab kodanlus-

sattuma väljapääsemata olukorda, et tema lõpp, tähendab, on juba ette ära määratud, et revolutsiooni võit on sellesamaga juba kindlustatud ja neil jääb ainult kodanluse langemist ära oodata ja võidurezolutsioone kirjutada. See on sügav viga. Revolutsiooni võit ei tule itaigi iseenesest. Teda tuleb ette valmistada ja kätte võita. Teda ette valmistada ja kätte võita võib aga ainult tugev proletaarne, revolutsiooniline partei" (Stalin, „Leninismi küsimused“, lhk. 548, 10 trükk).

Kõik Kommunistliku Internatsionaali sektiioonid peavad kongressil — kõige laialdasema enesearevustuse alusel — julgelt paljastama oma nõrku külgi ja sellega kergendama eduka edasiliikumise tingimusi. Kõige rohkem tuleb uute taktiliste ülesannete äramärkimise juures ära hoida iganenud ja kulunud vormi. Nüüd, nagu ei kunagi varem, tuleb kõikidelt parteidelt ja igalt kommunistilt nõuda, et nad väljendaksid enesealgatust, oskust hulkade ette asuda, oskust kõige pisemaid majanduslikke nõudmisi vormuleerida ja neid *Kominterni peamise juhtlausega — nõukogude võimu juhtlausega* siduda.

Kui meie nüüd tagasi vaatame, siis on täiesti selge, et Kominterni sektiioonidel on möödunud etapil suurte edusammude kõrval üks otsustav puudus — *tööliskumise stüühilikkuse ülehindamine ja partei organiseeriva osa allahindamine*. Selles on võti selle küsimuse lahendamiseks, mis pärast meie sektiioonid ei ole reformistlikkusesse ametiühingutesse kindlunenud, pole katsunud sidemeid sotsiaaldemokraatlikkude töölistega süvendada, pole kasutanud ära neid rikkalikke võima-

lusi, mida andis kogu pärast Kominterni VI kongressi väljakujunenud olukord. Kommunistid on lausa ja mitmel pool oodanud suuri edusamme mitte visa töö tagajärjel hulkades, vaid *otsekohe* tööpuuduse kasvust, ettevõtete varingust, sotsiaaldemokraatlikkude parteide purukslöömisest jne. Arvestustele stüühilikkuse, isevoolu peale tuleb otsustavam võitlus kuulutada.

Praegu, nagu ei kunagi varem, on tähtis Kominterni sektiioonide ideelikkus, põhimõttelikkus, valvelolek ja nende ridade puhtus. Seepärast on vaja pidada visa võitlust kahel väerinnal. Kommunistlikud parteid said võidu, pidades leppimata võitlust kontrrevolutsioonilise trotskismi vastu, parempoolsete ja „pahempoolsete“ oportunistide vastu. Selleks, et edaspidist edu kindlustada, tuleb välja juurida sektantsus, mis on *peamiseks takistuseks* komparteide ees hulkadesse tungimisel, ja võidelda *peamise — parempoolse oportunistliku hädadaohu* vastu, mis väljendub sabassõrkivas kohandumises hulkadele ja komparteide ridadesse sotsiaaldemokraatliku ideoloogia tungimises.

Kogu maailmas valmib revolutsiooniline kriis.

Seepärast — sügavamalt hulkadesse!

Laiemaks võitleva proletariaadi ühine väerind!

Julgelt vastu otsustavatele kokkupõrgetele klasside vahel! Proletariaadi diktaatori võidu eest!

Resolutsioon

Eestimaa olukorra ja EKP ülesannete kohta

(EKP 1934 a. oktoobrikonverentsil ühel häälel vastu võetud)

1. Ennenägemata kestvat ja pikaldast iseloomu kandev majandusline kriis, mis tegi lõpu ajutisele kapitalistilisele stabiliseerimisele, on toonud enesega kaasa suuri majanduslisi läastamisi. Eesti tööstus ja põllumajandus on langenud kaugele allapoole ennesõjaaegset tasapinda. Võrreldes 1930 aastaga, langes *tööstuse* toodangu väärtus 1932 aastaks $\frac{2}{5}$ võrra, kuna tööliste arv vähenes $\frac{1}{3}$ võrra. *Põllumajanduse* toodangu väärtus langes sama aja jooksul 50% võrra; rahalised sissetulekud langesid 113 miljoni krooni pealt 51 miljoni krooni peale.

Kriis tõi enesega kaasa ennenägemata *hindade languse*, kusjuures riik kogu oma

poliitikaga suurtööstuse hindade langust pidurdab. Kriis tõi enesega kaasa *väliskaubanduse* suureulatuslise kokkutõmbamise, mille tagajärjel valuuta tagavarad vähenesid, raudtee-transport langes jne. Riigieelarve sissetulekud kuivasid kokku 40% ulatuses, terve rida pankasid läks pankrotti, hoisusummad pankades vähenesid, krooni kurss kukutati 35% ulatuses.

2. Kõige suurema languspunkti saavutas majandusline kriis Eestis 1932 a. viimasel poolel ja 1933 a. esimesel poolel. 1933 a. tuleb *tööstuskriisi* süvenemises seisak, mõnedes tööstusharudes, nagu kaevandustes, metalli-, keemia-, naha-, tekstiil-, puu-, paberi-, toidu-maitseainetetöös-

tuses tulevad 1933 a. teisest poolest, eriti 1934 a. esimesest poolest alates mõningad olukorra paranemise tendentsid ilmsiks, mis väljenduvad tööliste arvu, tehtud töötundide arvu ja toodangu väikses kasvus.

See mõningane seisukorra paranemine on ebaühtlane ja ei ulata kõikidesse tööstusharudesse. Neis tööstusharudes, kus paranemise tendentsid esile tulevad, ei ole need kuigi suureulatuslikud ning ei suuda tööstust uuele suuremale tõusule viia, kuid 1933 a. viimase poole ja 1934 a. esimese poole jooksul pole need tööstusharud ka endise suurema languspunkti tasemele langenud. See näitab, et üldises tööstuskriisi süvenemises on seisak tulnud, et siin tegemist on üleminekuga erilist liiki depressiooni (surutise) olukorda.

Kodanlusel läks korda mõnede tööstusharude seisukorda kergendada tööliste ja talupoegade arvel. Süstemaatiline palkade röövimine, kroonikursi allalöömine 35% võrra jne andis kapitalistidele võimalusi ettevõtete seisukorra mõningaks kergendamiseks. Kroonikursi kukutamise tagajärjel sündis ainult tööstussaaduste hindade tõus, kuna põllumajanduse saaduste hinnad tegelikult langesid ning käärid tööstuse ja põllumajanduse hindade vahel laienesid. See tähendab, et tööstuse seisukorra kergendamine sündis suurel määral ka talurahva kehvade ja keskmiste hulkade arvel.

Mõningane seisukorra kergenemine mõnedes tööstusharudes ei räägi lähenevast tööstuslisest tõusust, sest „mõjuvad ju edasi kõik need ebasoodsad tingimused, mis ei lase kapitalistlikkude maade tööstusel kuigivõrd kõrgemale tõusta“ (Stalin).

Põllumajanduse kriis kestab edasi. Põllumajanduse saaduste hinnad näitavad endiselt languse tendentsi. Põllumajanduse toodangu väärtuse rahaliste sissetulekute ning hindade suureulatuslise languse tagajärjel töötavad talumajapidamised kahjudega, kusjuures tasuvuse langus lõõb kõige teravamini kehviku ja keskmiku pihta, kuna mõisnik ja hallparun riiklike toetuste, preemiade ja krediitide abil seisukorrast kasu lõikavad.

3. Neli aastat kestnud majanduslike kriisi tagajärjel on sündinud töölisteklassi vaesenemine suures ulatuses. Tööpuudus, mis krooniliseks ja massiliseks muutus juba endise suurtööstuse lagunemise ja suurmaapidamise hävitamise tagajärjel, kasvab kriisiaastate jooksul enneolemata suureks. Mõningane seisukorra paranemine tööstuses ei suuda tuntavalt tööpuudust vähendada. Hädaabitöödel, mida kodanlus ühe

osa töötute jaoks korraldab, valitsevad kõige metsikumad ja raskemad töötingimused. Ka hädaabitöödel viis Pätsi valitsus üldise tasuvähendamise läbi.

Kriisiaastate jooksul on tööstustööliste töötasu 30—35% võrra vähendatud. Kroonikursi kukutamine vähendas töötasu reaalselt ostujõudu veel niipalju, et kogu palkade vähendamine kriisiaastate jooksul ulatab 50% 1929/30 a. palkadest. Maatööliste palkasid on röövitud kuni 60%.

Talurahva kehvmad ja keskmised kihid on neljaaastase majanduslike kriisi jooksul suurel määral laastatud. Pooled taludest on pangavõlgadega ülekoormatud. Maksujõuetuse tagajärjel on kriisiaastate jooksul mitu tuhat talupoega, eeskätt kehvemaid asunikke, oksjonite teel oma eluasetelt minema kihutatud, tuhandeid on röövitud osaliste oksjonitega. Kõige raskem on piiriäärse vöö ja Petserimaa talurahvahulkade seisukord, kuna sealsemne ja tööloomade puudusel pooled kehvikute põllud külimate jäävad.

Jõhkraat pealetungimist teostab kodanlus ka *linnade mitmesuguste töötavate kihide*, nagu käsitööliste, väikemaomanikkude jne vastu.

4. Terava majanduslike kriisi ja kapitali pealetungimise tagajärjel on laialistes rahvahulkades arenemas suur rahulolematuse maksva olukorraga. Kuid see rahulolematuse ei oma veel selget revolutsioonilist ilmet. Osalt läks ka vabsidel korda seda rahulolematust oma liikumise roobastele juhtida.

Ühel ajal rahvahulkade üldise rahulolematuse kasvuga võtab ikka enam maad töötavate rahvahulkade seas kommunismi populaarsus ja N. Liidu eeskujul mõju, leiab aset töölisteklassi pahemale poole nihkumine ja ta aktiivsuse kasv, sots.-dem. järelinevate tööliste radikaliseerumine ning arenev kriis sots.-dem. parteis.

Töölistehulkade pahemale poole minekust ja aktiivsuse tõusust räägib see streigivõitluse laine (Pärnu streigid, Tartu ja Narva nahatööliste palgavõitlus jne), mis 1933/34 aasta jooksul maad on leidnud. Kõikides töölistekihtides liigub streigivõitluse meeoleolu. Tekstiiltöölised, puutöölised, klaasitöölised, saeveskite töölised, rätsepääd, nahatöölised, sadamatöölised, merimehed, kraavikaevajad ja maaparandustöölised püüavad korduvalt omi ridu korraldada streigivõitlusele. Vaatamata kogu terrori survele, lõõb võitlus töötatööliste seas ikka ja jälle lõkkele.

Tööliste streigiliikumine oleks võinud juba 1933 a. jooksul omandada suure ula-

tuse ja panna liikuma kõige laiemad tööliste hulgad, kui mitte s.-d. juhid kõike ei teeks, et kasvavat streigiliikumist kõikide abinõudega nurja ajada.

Raskus seisab selles, et kommunistiline partei ei ole veel suutnud töölisteklasi hulgaliste võitluste juhtimist oma kätte võtta. Objektiivsed tingimused on revolutsiooniliseks võitluseks väga soodsad. Kogu küsimus seisab nüüd töölisteklasi revolutsioonilises jõus, tema eelväe, kommunistilise partei jõus ja tugevuses.

5. Sellest olukorrast kerkiib partei hulgalise töö tarvilisele kõrgusele tõstmise ülesanne päevaülesandena kogu partei ette.

Partei peab vormuleerima tööliste ja töötatööliste nõudmisi, õhutama, organiseerima ning juhtima nõudmiste esitamist, palgavõitlusi, streike, meelevaldusi, näljamarssse ja igasuguseid muid väljaastumisi, et hulkasid mobiliseerida võitlusele kodanluse pealetungimise vastu, palkade alandamise vastu, palkade tõstmise, sotsiaalse kindlustuse maksmapanemise eest. Esimeses joones tuleb võitlust arendada tekstiiltööliste, kraavitööliste, merimeeste ja sadamatööliste seas, kus streigivõitluse meeleolud kõige kõrgemad.

Selleks peavad kõik parteiorganisatsioonid ja üksikud parteiliikmed oma töös pöörde läbi viima, hulkade nõudmisi ja meeleolusid täpselt tähele panema ja arvestama, kogu oma tegevusega hulkade poole pöörduma, igasugustele töörahva ja kehva maarahva rahulolematuse väljendus-tele organiseeritud ilmet andma ja neid juhtima, agitatsiooni ja ajakirjanduse keele hulkadele arusaadavaks muutma jne.

Arendades tööliste hulgalist võitlust ja tõstes seda võitlust kõrgemale astmele, on vaja ühtlasi propageerida üldstreigi hüüdsõna kapitali ja fashismi pealetungimise vastu.

6. Majanduslise kriisi, hulkade rahulolematuse kasvu ja klässivõitluse teravnemise tagajärjel on kogu sisepoliitiline olukord Eestis äärmiselt teravnenud. Vanu kodanlisi parteisid on haaranud sügav kriis, mis tingitud sellest, et kodanlusel enam võimalik pole seniste meetoditega valitseda ning töörahvahulkade kasvavat rahulolematust maha suruda.

Selles olukorras sündis suurkodanluse kiire fashiseerimine, kusjuures fashistlik väerind, vastavalt suurkodanluse mitmesugustele sise- ja välispoliitilistele huvidele, kaheks osaks lagunes. Osa suurkodanlust, kes tihedasti seotud saksa kapitaliga, lõi hulgalise fashistliku partei „vabadussõjalaste liidu“ näol. See partei sihib hitlerismi tüü-

bilise fashistliku diktatuuri maksmapanemisele Eestis ja tegutseb Saksa imperialismi poliitilisel ja materjaalsel toetusel. Teine osa suurkodanlust, kellel ingliseorientatsioon, toetub eeskätt põllumeestekogudele ja kaitseliidule, kelle ümber ta teisi tagurlisi marurahvuslisi ollusi koondab.

Kasutades rahvahulkade rahulolematust maksva olukorraga ja vanade kodanliste parteide valitsusega, mobiliseeris „vabside“ partei kuulmata demagoogia, piiritute lubaduste, pettuste, võltsimiste, aga ka otsekohese terrori ja provokatsioonide abil lai rahulolematuid hulki oma lipu alla. Seda soodustas „demokraatliste“ kodanliste parteide ja eriti sotsialistliku partei juhtide poliitika, kes (sotside juhid) töörahva ühise väerinna loomist fashismi vastu takistasid.

Kasvades suure hooga, seadis „vabside“ partei pärast 1933 a. oktoobri põhiseaduse rahvahääletuse läbiviimist võimuharamise küsimuse lähema tuleviku päevakorda.

See ajas vastolud kodanluse mitmesuguste gruppide vahel äärmiselt teravaks. Et „vabside“ võimuharamise plaanidest ette jõuda, pani see fashistliku kodanluse leer, kes peamiselt inglise kapitalile orienteerub, Pätsi-Laidoneri juhtimisel, sotsialistliku partei juhtide toetusel, 12 märtsil s. a. „demokraatia kaitse“ hüüdsõnade all ise fashistliku korra Eestis maksma.

7. Pätsi-Laidoneri fashistliku valitsuse ja „vabside“ diktatuuri vahel ei ole põhimõttelikkust vahet, mille olemasolevad räägivad eriti sotside juhid. Nad lähevad lahku ainult välispoliitilise orientatsiooni ja fashismi teostamise meetodite mõningates küsimustes. Pätsi valitsuse sammud „vabside“ vastu polnud mingi „demokraatia“ võitlus diktatuuri vastu. See oli teisel teel fashistliku diktatuuri sisseseadmine. Tegelikult teostab Pätsi valitsus samm-sammult paljuid „vabside“ põhimõtteid, töötab koos „vabside“ leplikumate ollustega ning püüab „vabside“ poolehoidjaid oma poole tõmmata. Pätsi valitsuse poliitika on sihitud töölisteklasi ja kogu töörahva vastu. Tema programmi põhiosadeks on: kapitalistide ettevõtete ja hallparunite mõisade ning suurtalude päästmine töörahva kulul; ennenägemata pealetung töölisteklasi, tööpalkade avalik allakiskumine; sundusliku töö sisseseadmine töötutele, et hallparunitele odavat tööjõudu muretseda; sõjaväe reorganiseerimine, et teda paremini korraldada, varustada ja ette valmistada nõukogudevastase sõja jaoks.

Nii välis- kui ka sisepoliitilistel kaalutlustel püüab Pätsi-Laidoneri valitsus oma

faschistlikule diktatuurile mõningat demokraatlist värvingut anda, näit., riigikogu kokkukutsumine, mõningate tegevusevõimaluste jätmine ametiühisustele jne. Kuid see ei muuda Pätsi diktatuuri faschistlist iseloomu. Need sammud peavad sotside juhtide toetusel aitama hulki petta. Isegi valitsuse esindajate endi seletustes öeldakse selge sõnaga, et niinimetatud demokraatiast lubab Pätsi diktatuuri-valitsus vaid niivõrd, kui võrd ta seda diktatuuri teostada ja kindlustada aitab (Einbundi seletused riigikogu kokkukutsumise kohta jne). Kui Pätsi valitsus seni kõiki ametiühisusi sulgenud pole ning suuremat osa sots.-dem. organisatsioone ja reformistlisi ametiühisusi edasi elutseda laseb, siis sünnib see sellepärast, et Pätsi faschistline valitsus sotsiaaldemokraatiat praegu oma võimu ühiskondlise toena vajab, et nende organisatsioonide juhid valitsuse poliitikat aktiivselt toetavad ja neil seni korda läinud on töölistehulki võitlusest Pätsi diktatuuri vastu eemale hoida.

Selle asemel, et „normaalsele“ ajale tagasi pöörata, nagu seda sotsjuhid töölistele kuulutavad, seab Pätsi valitsus oma lähemaks eesmärgiks senini alale jäänud demokraatlike õiguste raasukesigi laiadel hulkadelt viimaseni võtta, riigivõimu „autoritaarse valitsuse“ sihis veelgi kõvendada ning faschistlik diktatuuri süvendada.

8. Nagu faschism mujal, nii ei suuda ka faschistline diktatuur Eestis kodanlike ühiskonna lõhenemist ja klassivõitluse teravnemist ära hoida. Praeguses olukorras sisaldab faschistlik diktatuur, olgu ta teostatud Pätsi-Laidoneri ehk „vabside“ retsepti järele, eneses kodanlike võimu lagunemise ollusi. Ta purustab kodanlike seaduslikkuse autoriteedi, suurendab sise- ja hõõrumisi kodanluse ridades, kilrendab kodanluse sotsiaalse peatoe — sotsiaaldemokraatia lagunemist, muudab veelgi teravamaks klassivastolud.

See ei tähenda muidugi, et faschistlik diktatuur iseenesest kokku langeb. Teda võib kukutada ainult proletaarne revolutsioon tugeva kommunistlike partei juhtimisel. Eestimaa kommunistlike partei peajärglane seisab selles, et *mobiliseerida töörahvahulki võitlusele faschismi vastu*, kodanluse diktatuuri kukutamise ja nõukogude võimu maksmapanemise eest Eestis. Kommunistid peavad hulkadele näitama ja selgeks tegema, et see on ainuke pääs näljast, kurnamisest, kriisist, faschismist ja terroristist.

Selle ülesande täitmiseks tuleb kommunistlikul parteil päevpäevalt töölisti ko-

guda ühisesse faschismivastasesse võitluseväerinda. Kõige mitmekesisemaid võitluseviise tuleb tarvitada, et kommunistlike, sotsiaaldemokraatlike ja parteituid töölisti, maatöolisti, kehva talurahvast, haritlasi, kehvemaid linna ja küla keskkihte ühises väerinnas võitlusele tõmmata faschistliku terrori ja rõhumise vastu, laiade rahvahulkade demokraatlike õiguste kärpimiste ja likvideerimise vastu, töörahva organisatsioonide ja ajakirjanduse tegevusvabaduse eest, tööliste ja töötute streigi, koosolekute ja meelevalduste vabaduse eest, sõjaseaduse lõpetamise eest.

Faschismivastane võitlus ei või piirduda vaid võitlusega Pätsi faschistliku valitsuse vastu. Eriti teravat võitlust tuleb parteil korraldada vabsfaschistide vastu, kel veel praegugi teatud mõju töörahva seas ja kes oma sotsiaalse demagoogiaga ka edaspidi mõningaid töörahva kihte endaga kaasa tõmmata võib.

Erlilist tähelepanu faschismivastases võitluses tuleb parteil pöörata ka ideoloogilisele väerinnale. Palju enam kui seni tuleb parteil töörahvahulkadele seletada põhimõttelisi klassivõitluse küsimusi, nagu kodanlike demokraatia ja faschismi, kodanlike demokraatia ja proletaarse demokraatia, proletaarse revolutsiooni ja nõukogude võimu küsimusi. Ühtlasi tuleb parteil kõigest jõust kodanlike-faschistliku marurahvusliku propaganda vastu välja astuda ja proletaarse internatsionalismi vaimus hulki kasvatada.

9. Pätsi valitsuse üks esimestest sammudest oli sõjaväe ümberkorraldamine. Kaitseringkondade loomine, lennuväe kõvendamine, keemilise sõjapidamise vahendite suurendamine, juhtivate sõjaväe kaadrite ümberpaigutamine, kaitsejõudude tegevuse elustamine ning koolinoorsoo sõjaväelise õppuse laiendamine on need sammud, mida diktatuurivalitsus sõja ettevalmistamise eesmärgil läbi viis. Nende sammude läbiviimist toetasid ka s.-d. juhid.

Eesti suurkodanluse sõjalised ettevalmistused on sihitud nõukogude vastu ning see sõjaline poliitika järgneb kogu sellest nõukogudevastastest poliitikast, mida Eesti kodanlus on ajanud.

Ühtlasi võib Hitleri võimuletuleku ja tema „idasse tungi“ poliitika tagajärjel Eesti suurkodanluse sõjapoliitikas ära märkida kahesuguseid tendentse. See osa faschistlikust suurkodanlusest, kes koondunud „vabside“ ümber, toetab kõige aktiivsemalt Saksa imperialismi „idasse tungi“ poliitikat ning võitleb selle eest, et muuta Eestimaad Saksa imperialismi platsdarmiks

kallaletungimisel N. Liidu vastu. See osa Eesti suurrakodanlusest, kes Saksa imperialismi pealetungimise tagajärjel kardab kaotada praegust iseseisvust, läheb osalt nende kapitalistlike riikidega kaasa, kes praegu ühel või teisel põhjusel sõda ei taha.

Pätsi valitsus vaidleb sõnades vastu „vabside“ programmile, mis nõuab täielikku kokkuleppimist ja koostööd Saksa imperialismiga. Kuid tegelikult ajab Pätsi valitsus täiesti kõikuvat ja kahepaikset välispoliitikat, püüdes luua koostööd Saksa ja Poola imperialismiga, nagu seda näitab Eesti valitsuse väljaastumine Balti riikide iseseisvuse kindlustamise protokollile vastu, nõudmise ülesseadmine, et Eesti ühineb Ida-Locarno paktiga ainult sel tingimisel, kui seda teevad ka Saksamaa ja Poola.

10. Selles olukorras seisab kõikide parteiliikmete ülesanne selles, et järeljätmatult paljastada kodanluse sõjaplaanisid ning koondada hulkasid nende vastu võitlemisele ja populariseerida sotsialismi saatvusi N. Liidus ning ta rahupoliitikat.

Kõige suuremat valvelolekut nõuab Eesti töörahvast just see asjaolu, et Eesti suurrakodanluse ridades võitlevad väga aktiivsed jõud Saksa imperialismi sõjapoliitika eest. Partei peab kõige teravamalt paljastama vabfashismi, kui Saksa imperialismi agentuuri Eestis. Samuti tuleb Pätsi valitsuse sõjalisi ettevalmistusi paljastada, kui nõukogudevastase sõja ettevalmistamise poliitikat. Kodanluse marurahvusluse ja sõjaülendamise kihutustöö vastu tuleb seada revolutsiooniline kihutustöö töolisteklassi hulkade ühtsusest, proletariaadi rahvusvahelisest solidaarsusest, imperialistlike sõja klassisõjaks muutumise vajadusest, N. Liidu tööraha saavutustest jne.

Ühtlasi peavad kommunistid laiadele rahvahulkadele näitama, et *ainult töolistele ja talupoegade vabariik, vaba sotsialistlik Eesti kindlustab töolistele ja talurahvale tõelise iseseisvuse imperialistlike rühjade ja kapitalistlike kurnajate vastu*. Ainult Eesti nõukogude valitsus, luues vennalike sidemeid NSV Liidu töörahvaga, suudab kindlustada Eesti töörahvale julgeoleku ja vaba sotsialistliku arenemise proletariseeritud demokraatia alusel.

... Erilist tähelepanu tuleb pöörata agitatsioonilise ja hulgalise töö koondamisele neisse keskustesse ja ka vastavatesse ametiühisustesse. Praegust partei jõudude kasvamisest tuleb selleks kasutada, et tööd sõjaväes tõsta, luues kõigepealt...

Kuna kodanlus fashistlike organisatsioonide ning sõjalise õppuse kaudu püüab eriti tööraha noorsugu oma sõjaplaanide

läbiviimiseks võita, siis peab EKP siin suuremat tegevust arendama. Parteiliikmetel tuleb igal pool, kus nad töölisnoortega kokku puutuvad, sõjavastast kihutustööd teha ning aktiivseid revolutsioonilisi noortöölisi EKNÜ-ga siduda.

11. Käsikäes kodanluse kiire fashiseerumisega on kiiresti fashiseerunud ka eesti sotsiaaldemokraatia juhid. Nende klasside koostöötamise poliitika aitas kaasa „vabside“ liikumise kiireks kasvuks ning soodustas Pätsi-Laidoneri valitsuse maksmapanemist.

Õeldes ära EKP ettepanekust ühise väerinna loomise kohta võitluseks fashismi vastu, püüdsid s.-d. juhid fashistlikule kodanlusele selgeks teha sotsiaaldemokraatiaga koostöötamise vajadust võitluseks kommunismi vastu. Nad kujutasid Pätsi-Laidoneri valitsust kui demokraatia kaitsjat fashismi vastu. Ka nüüd, mil Pätsi valitsus avalikult ettevalmistusi teeb korporatiivse korra maksmapanemiseks, eitavad s.-d. juhid Pätsi valitsuse fashistlikku iseloomu, toetades täielikult tema programmi.

S.-d. juhtide äraandliku poliitika, ühise väerinna lõhkumise, Pätsi valitsuse toetamise tagajärjel on tekkinud s.-d. järelminevates töolistes suur käärimine. Paljud s.-d. järele minevad töölisel hakkavad kommunismi poole tulema. Areneb Eesti sotsiaaldemokraatia kriis ja ta lagunemine. Selle väljenduseks on sotsiaaldemokraatlike ja reformistlike töolistes seas pahempoolsete gruppide tekkimine, kes koostööd otsivad revolutsiooniliste töolistega ja kommunistlike parteiga. Selle väljenduseks on ka „Marksistliku tööraha“ organisatsiooni tekkimine. Töölised ei ole rahul s.-d. juhtide tööraha-vaenuliku poliitikaga, nad nõuavad klassivõitluse poliitikat ning ühist väerinda võitluses fashismi ja kodanluse pealetungimise vastu.

Selles olukorras katsuvad esiplaanile kerkida, töolistes rahulolematuse juhtimist oma kätte kiskuda ning nende üleminekut kommunismi poole kinni hoida mitmesugused „pahempoolsed“ sotsjuhid.

Ka s.-d. partei arendab veel suuremas ulatuses demagoogilisi „pahempoolseid“ manöövreid, sepitsedes mitmesuguseid kriisist väljapääsemise programmeid, seades üles petliku „teise maaseaduse“ hüüdsõna jne.

Kuid ühtlasi tuleb nüüdses olukorras silmas pidada, et mitte iga sotsiaaldemokraatiline tegelane, kes pahemale poole tuleb, ei tee seda ainult manööverdamise eesmärgil. Paljud neist otsivad ühes s.-d. töolistega tõeliselt teed kommunismi lipu

alla. Kommunistid peavad kõigiti kaasa aitama nende ületulekuks kommunismi poole.

12. Kommunistid peavad neid soodsaid tingimusi, mis tekkinud töolisteklassi ja eriti s.-d. tööliste pahemale poole minekust ja sots.-dem. alanud lagunemisest, ära kasutama laialise fashismivastase ühise väerinna loomiseks. Ühise väerinna teostamine seisab praegu kõige tähtsama ülesandena partei ees ning see peab kõikide parteiorganisatsioonide töös peameetodiks olema.

Ühise väerinna taktika ei ole mitte manööver. Ühise väerinna peaeesmärk seisab selles, et võita sotsiaaldemokraatlikki töölisi proletaarse revolutsiooni lipu alla.

Pearaskuspunkt ühise väerinna loomisel peab jääma endiselt alla, hulkadesse. Kuid muutunud olukorra tõttu on eeldusi ühise väerinna loomiseks samal ajal ka ülevalt, missugust asjaolu partei kasutamata ei või jätta, kui see on saavutatav ilma põhimõtetlike järelandmisteta, vastastikustest kalaletungimistest loobumisega ja arvustusevabaduse alalhoidmisega.

Konverents teeb keskkomiteele ülesandeks esitada ESTP-le ja Marksistlikele töörahva ühendusele, silmas pidades poliitilise seisukorra arenemist, järjekindlalt uusi ettepanekuid ühise väerinna loomiseks ning võidelda kõige visalt selle eest, et luua laialist ühist väerinda võitluseks kapitali ja fashismi pealetungimise vastu, Pätsi-Laidoneri valitsuse vastu, töölisteorganisatsioonide kaitsmise ja tegevusvabaduse eest, töolisteklassi osaliste nõudmiste eest. Selle juures on tarvilik, et parteiorganisatsioonid, äraootamata läbirääkimiste tagajärgi, peavad asuma ühtlasi viibimata laialise kontakti loomisele ESTP ja Marksistlike töörahva ühenduse organisatsioonidega, kutsudes neid ühisele võitlusele kapitali pealetungimise, fashismi ja sõjahädaohu vastu, sõlmides nendega ühise väerinna kokkuleppeid ja alustades ühist võitlust.

Konverents teeb kõikidele parteiorganisatsioonidele ülesandeks leida konkreetseid praktilisi teid ja meetodeid selleks, et kohtadel s.-d. organisatsioonidega teostada ühist väerinda legaalsete ja poollegaalsete abinõudega. Ühise väerinna loomisel kohaliste s.-d. organisatsioonidega tuleb igal üksikul juhtumisel, väljudes partei ettepanekutes kindlaks määratud ühise väerinna loomise tingimustest, tegutseda vastavalt kohalistele tingimustele, võimalustele ja iseäraldustele, pidades silmas, et ühise väerinna tuum seisab töoliste ühises võitluses.

Ühise väerinna kindlustamise eesmärgil tuleb ühise väerinna loomise ning ühise võitluse arendamise käigus asuda kõikides vabrikutes, tehastes, külates jne ühise väerinna tegevusekomiteede loomisele. See ülesanne on eriti tähtis ja selle teostamise eest peavad võitlema kõik parteiorganisatsioonid.

Ühtlasi peab iga organisatsioon kõige tõsisemalt ühise väerinna võitluse tagajärgi meie partei jaoks organisatsiooniliselt ära kasutama. Tuleb pidada võitlust iga üksiku reformistlike tööliste meie poole võitmise eest, julgelt ühises võitluses üleskerkinud aktiivseid töölisi meie parteisse tõmmates, kui nad Kominterni programmi ja faktika omaks võtavad.

13. Parteilise töö keskkoha tuleb seada töötamine ametiühingutes. Ilma ametiühinguliste sidemeteta ja organisatsioonideta ei suuda partei käesoleval ajal töolistehulki võitluseks korraldada. Konverents nõuab kõikidelt parteiliikmetelt, et nad peavad vastava ametiühingu liikmeks astuma ja seal revolutsioonilist kihutus- ja organiseerimistööd tegema.

Organiseeritud tööstustööliste peahulk on Eestis praegu reformistlikesse ametiühingutesse koondatud. Sellepärast tuleb pearaskus ametiühingulises töös reformistlikele ametiühingutele panna.

Peaülesandeks ametiühingulises liikumises on praegu võitlus ametiühingulise ühtsuse eest. Kommunistid peavad töötama kõige suurema visadusega, et viia ellu paralleelsete pahempoolsete ja reformistlike ametiühingute organisatsioonilist ühinemist, mille aluseks peab olema klassivõitlus kapitali vastu, töolisteklassi otsekoheste nõudmiste ja üldiste eesmärkide eest. Pahempoolsete ja reformistlike ametiühingute ühinemine peab sündima järgmiselt: a) paralleelsete ametiühingute liitumine ja juhatuse valimine proportsionaalse esituse alusel, b) ametiühinguline sise mine demokraatia, s. t. arvamiste avaldamise vabadus ja õigus oma vaateid kaitsta ühises ametiühingulises organisatsioonis, c) distsipliin võitluses kapitali vastu.

Kõikides reformistlikes ametiühingutes peavad revolutsioonilised töölised selle eest võitlema, et muuta ühinguid klassivõitluse poliitika alusel seisvateks hulgalisteks töoliste organisatsioonideks. Revolutsioonilised töölised peavad võitlema selle eest, et oma kätte võita igat valitavat kohta ametiühingus, ühingute liidus või keskliidus. Igat kättevõidetud kohta tuleb kasutada selleks, et teha tõsist tööd, et muuta ametiühinguid klassivõitluse po-

liitika alusel seisvateks, tegelikult töoliste huvide eest võitlevateks organisatsioonideks.

Kuni pole korda läinud teostada paralleelsete ametiühingute ühinemist klassivõitluse poliitika alusel, peavad kõik parteiorganisatsioonid tõsist tööd tegema pahempoolsete ametiühingute muutmiseks hulgalisteks organisatsioonideks, kes tegelikult töoliste huvide eest võitlevad.

Luues uusi ühinguid... peavad parteiorganisatsioonid igakord põhjalikult arvestama kõiki asjaolusid enne kui otsustada...

Plaanikindlalt tuleb asuda vabrikuvanemate valimistel pahempoolse ilmavaatega töoliste ülesseadmisele...

Kõikides ametiühisustes tuleb parteiliikmetel ja noorteühingu liikmetel noortööliste ja naistööliste organiseerimisele asuda, selleks erilisi toimkondi, komisjone jne asutades.

14. Vabside ja sotsiaaldemokraatlike juhtide abil läks kodanlusel korda möödunud kevadel töötute liikumist maha suruda ja töötute komitee poolt organiseeritud töötute kongressi nurja ajada. Partei peab seda energilisemalt tööd töötute seas jätkama, et oma seisukohti töötute seas alal hoida ja laiendada ning „vabside“ ja s.-d. juhtide mõju töötute seas purustada.

Töötute koosolekutel, töøbörsidel, sunnitoolaagrites tuleb töötute olukorda ja nõudmisi arutada ja töøbörsidel komiteesid valida. Partei põhihüüdsõnaks võitluses töötute olukorra parandamise eest *on abi nõudmine läheneva talve puhul ja töötute riiklise kinnituse nõudmine* — riigi, ettevõtjate ja omavalitsuste kulul.

Eriti peab partei organiseerima hulgalist võitlust valitsuse poolt sisseseatavate töötute sundusliku töö laagrite vastu.

Ka töötute võitluse organiseerimisel tuleb laiemalt kui seni ühist väerinda korraldada.

15. Kuigi partei keskkomitee 1931 a. eriti teravalt alla kriipsutas vajadust maatöölise võitluse korraldamiseks ja maatöölise ning kehva talurahva organiseerimiseks, ei ole parteil senini sel alal pea mingisuguseid edusamme. Nüüdsed edusammud organisatsiooni laiendamise alal võimaldavad uuesti teravalt päevakorrale seada maaproletaarlaste ja poolproletaarlaste võitluse korraldamise küsimuse. Kõige tähtsama nõudmisena seisab maatöölise ees praegu palkade tõstmise nõudmine. Parteil tuleb maatöölise koonduskohtades koosolekute korraldamisele, maatöölise ühisuste loomisele ja võitluse ettevalmistamisele ning läbiviimisele asuda.

Konverents teeb keskkomiteele ülesandeks seada kokku tegevuseprogramm talurahva seas töötamise jaoks, seades omale ülesandeks mitte üksi kehviku, vaid ka kesktalurahva kehvemate kihtide võitmise.

16. Keskkomitee pleenum 1931 a. veebruaris konstateeris, et „partei kriisi likvideerimise suunas rida tuntavaid samme ette võetud on. Nende sammude tagajärjel on partei seisukorras ja töös tuntavat paranemist märgata“. Kuid mõni kuu pärast pleenumit läks kodanlusel korda parteile õige ränka hoopu anda, sest põrandaalune juhtimine ei teinud Kominterni õigetest poliitilistest juhtnöördest kõiki tarvilisi järeldusi, ei korraldanud partei töötamise meetodeid enamlike otsustavusega ümberga alustanud hulgalist võitlust provokatsiooni vastu. Selle järele oli keskkomitee sunnitud partei päästmiseks provokatsiooni hädaohust ning organisatsiooni põhjalikuks ümberkorraldamiseks terve rea parteiorganisatsioonide laiendi laskma. Ühtlasi kindlustas keskkomitee parteid uute enamlike jõudude tööletõmbamisega, kõrvaldades töölt oportunistlike ollusi, kel puudus tarviline enamlike valvelolek ja arusaamine uute töötamise meetodite tarvituselevõtmise ja provokatsiooni vastu võitlemise tähtsusest. Konverents märgib ära, et keskkomitee poolt ettevõetud sammud partei puhastamiseks provokatsioonist ning parteiorganisatsioonide uuesti ülesehitamiseks tuntavaid tagajärgi on annud. *Partei on organisatsioonilisest kriisist põhijoontes üle jõudnud*. Kuid partei ei ole veel küllaldaselt teovõimeline ning tema sidemed hulkadega on veel puudulikud, mis eriti teravalt ilmsiks tuli 12 märtsi pöörde puhul. Sellest järgnevad järgmised põhimised organisatsioonilised ülesanded parteile:

Kogu jõuga jätkata parteiorganisatsiooni laiendamist ja kindlustamist, uuesti üles ehitades, kindlustades olemasolevaid ja luues uusi rakukehi ja sidemeid vabrikutesse, tehastesse, töøbörsidele ja töötute laagritesse, mõisadesse, küladesse, sadamatesse ja kaubalaevadele, võites parteile uusi liikmeid, tungides uutesse, seni partei mõjust eemal olnud tööraha kihtidesse. Igalpool, kus seda seni pole tehtud, tuleb lõpule viia rakukeste vormeerimine. Parteiorganisatsioonide laiendamisel ja kindlustamisel tuleb pearõhku panna...

Kõige tõsisema tähelepanuga peavad kõik parteiorganisatsioonid asuma sidemete ja rakukeste loomisele sõja- ja meriväes ning

sõdurite ja madruste häälekandjate väljaandmisele.

Jatkata partei keskmiste juhtivate lülide (linna, maakonna ja raiooni komiteed) kindlustamist, vormeerides tähtsamates linnades linna- ja maakondades maakonna-komiteed.

... korraldades plaanikindlat võitlust partei mõju laiendamise eest ametiühisustes, vabrikuvanemate seas, haigekassades ja muudes tööliste ning noorsoo organisatsioonides.

Tõsta ja arendada otsustavalt kõikide parteiorganisatsioonide ja parteiliikmete enesealgatust ja teovõimet, kõvendades üksikute organisatsioonide häälekandjate võrku, suurendades eeskätt „Kommunisti“ ja muu parteilise kirjanduse levitamist.

Konverents märgib ära juhtiva keskkohta koosseisu nõrkust selles mõttes, et ta on maast lahus, pidades tarvilikuks kõvendada juhtivat keskk kohta maal ning täiendada tema koosseisu niiviisi...

EKNÜ töö tõstmiseks kohustab konverents... Igat parteiorganisatsiooni looma enese kõrvale EKNÜ organisatsiooni, aidates korraldada noorteühingu kohaliste häälekandjate väljaandmist.

Samuti kohustab konverents kõiki parteiorganisatsioone... suuremat tähelepanu pöörama ja... niiviisi ümber korraldama, et seda hulgaliseks muuta ning... osa rahvusvahelistes hoogtöödes (Thälmanni kampaania jne) tõsta.

17. Konverents nõuab kõikidelt parteiliikmetelt enamlist võitlust Kommunistilise Internatsionaali õige revolutsioonilise liini eest, kontrevolutsioonilise trotskismi, käesoleval ajajärgul peahädaohtu kujutava parempoolse kallaku, samuti ka „pahempooluse“ ning kohalise rahvuslise kallaku,

ning kallakutega leppivate meeleolude vastu.

Konverents märgib ära, et EKP üksikute minevikuvigade (nagu maa- ja talurahvaküsimuses 1917-19 a.) arvustamine pole veel küllaldaselt arendatud, et oportunistilised ollused jätkavad nende vigade kaitsmist ja kinnimätsimist. Sellepärast on tarvilik enese arvustuse süvendamine ning vigade arvustamise lõpuleviimine Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini õpetuse asusel.

Konverents kutsub kõiki parteiliikmeid lakkamata võitlusele kodanluse püüete vastu provokaatoreid partei ridadesse ja teistesse töölisteorganisatsioonidesse poetada, nende paljastamisele ja väljapeksmisele töölisteorganisatsioonidest, kasvatahes hulkades põlevat vihavaenu kodanluse provokatsioonisüsteemi ja provokaatorite vastu.

Konverents nõuab kõikidelt parteiorganisatsioonidelt oma töö niisugust korraldamist, et tõsta partei juhtivat osa ja mõju kõikides tööraha võitlustes, et suurendada partei mõju kõikides tööliste organisatsioonides ja tungida kõige laiematesse tööraha hulkadesse ning luua niiviisi tugevat enamlist parteid, kes suudab tööliste klassi ees seisvaid ülesandeid lahendada.

Konverents kutsub kõiki parteiliikmeid ja revolutsioonilisi töölisi ennastalgavale võitlusele tööraha igapäevaste nõudmiste eest, Nõukogude Liidu sotsialistilise ehitustöö hiigla võitude süstemaatilisele valgustamisele, nõukogude võimu hüüdsõna propageerimisele, töölisteklassi enamuse võitmisele ja tööraha hulkade ettevalmistamisele võitluseks kodanluse kukutamise ja Eesti nõukogude vabariigi maksmapanemise eest.

Võitlusele fashismi pealetungimise vastu!

Laialise fashismivastase ühise väerinna loomisele!

Kõikidele töölistele linnas ja maal! Kõikidele kehvikutele ja keskmikkudele, kaluritele ja käsitöölistele, töötavatele haritlastele, sõduritele ja madrustele!

Kõikidele sotsiaaldemokraatlikkudele töölistele ja ametiühingute liikmetele!

Kogu Eestimaa töörahvale!

Faschistlik Pätsi valitsus keelas täielikult poliitiliste parteide tegevuse. Samal ajal asus valitsus ühe ühise faschistliku partei loomisele „Isamaa liidu“ nime all. Sellesse faschistlikusse parteisse koondab

ta, et omale hulgalist alust luua, kõiki ollusi linnas ja külas kodanluse ning väikekodanluse seast, kes faschistlikku diktaatori toetavad. „Isamaa liitu“ koondab ta ka neid ollusi „vabside“ seast, kes Pätsi valitsusega kaasa tahavad töötada. Ühtlasi püüab ta ka töölisi, eriti sotsiaaldemokraatlikku parteisse kuuluvaid töölisi, oma faschistlikku parteisse meelitada.

Poliitiliste parteide tegevuse täielik ärakeelamine ja ühe ühise faschistliku partei loomine näitavad, et Pätsi valitsus jätkab

selle faschistliku diktatuuri silvendamist, mida ta aasta tagasi „demokraatia kaitsmise“ sildi all maksma pani. Märtsi-riigipöörde puhul rääkis Päts, et tema eesmärgiks olevat „vabadussõjalaste“ liikumise likvideerimine, rahvahulkade meeledolude rahustamine ja maa tagasipööramine demokraatliku korra juure.

Kommunistlik parteitõendas pärast märtsi-riigipööret, et *Pätsi riigipööre on tegelikult faschistliku diktatuuri maksmapanemine Eestis*. Kommunistlik partei näitas töölistele, talurahvale, linna ja küla kehvikutele, et Pätsi valitsus teostas riigipöörde selleks, et hävitada viimaseidki demokraatlikkude vabaduste jäänuseid, tungida jõhkralt peale töörahvale ning panna maksma *faschistlikku korporatiivset korda*.

Üks aasta Pätsi diktatuuri on kõige selgemaks tunnistuseks selle kohta, et *kommunistlikul parteil tema hinnangus õigus oli*.

ESTP juhtide poolt valelikult demokraatia kaitsjaks kuulutatud faschistlik Pätsi valitsus saatis jäädavalt laiali riigikogu ning muutis ära valimised. Ta pani ajakirjandusele suukorvi pähe, seadis sisse eeltsensuri, tegi täiesti võimatuks legaalse töölisajakirjanduse ilmumise, laskis rahulolematuid töölisi määramata ajaks vangistada. Ta asutas faschistlikud rahvamajanduse ja rahvuskultuuri nõukogud.

Lubatud olukorra kergendamise asemel *kõvendab valitsus metsikut pealetungimist töölisteklassile ja kogu töörahvale*. Pätsi valitsuse poliitika tagajärjel on laiade tööliste ja kehvtalurahva hulkade seisukord halvenenud. Sunduslikkude palgamäärade dekreedid abil tahab valitsus läbi viia *üldist palkade alandamist*. Streike tahetakse keelata. Rida pahempoolseid ja reformistlikke ametiühinguid, tööliisspordi ja töölisnoorsoo organisatsioone, samuti ka legaalne pahempoolne töölisajakirjandus on suletud. 1. veebruarist pandi maksma uus karistus-seadustik, mis poliitvangide seisukorra äärmiselt väljakannatamatuks teeb. Vaieldes sõnades „vabside“ programmi vastu, on Pätsi valitsus tegelikult teostanud tähtsamaid „vabside“ programmi liisi nõudmisi.

Koondades oma ümber kõiki faschistlikke jõude, arendades ja järjekindlalt täiendades oma diktatuuri aparaati ning korraldades vihast võitlust töölisteklassi vastu, on Pätsi valitsus hävitanud viimasedki demokraatlikud vabadused. Pätsi diktatuuri eesmärgiks on faschistliku korporatiivse korra sisseseadmine. On juba asutatud terve rida n. n. kodasid, mis pea-

vad faschistliku korporatiivse korra aluseks olema, ning nende asutamine kestab edasi.

Lähemal ajal kavatseb valitsus ka *tööliiskoda asutada, mis tegelikult kõikide ametiühingute likvideerimisele või, nagu seda Hitler tegi, ametiühingute faschistlikkudeks organisatsioonideks muutmisele sihitud on*.

Poliitiliste parteide ja töölisteorganisatsioonide sulgemisega ning demokraatlikkude vabaduste hävitamisega tahab valitsus töölistelt ja töötavatele talupoegadelt *igasugust võimalust ära võtta avalikust poliitilisest tegevusest osavõtmiseks*.

Välispoliitilisel alal vaidleb Pätsi valitsus sõnades vastu „vabside“ programmile, mis nõuab täielikku kokkuleppimist ja koostööd Saksa imperialismiga. Pätsi valitsus teeb näo, nagu võitleks ta Saksa imperialismi poolt ähvardava kallaletungimise hädaohu vastu. *Kuid tegelikult ajab Pätsi valitsus täiesti kahepaikset poliitikat, püüdes luua koostööd Saksa ja Poola imperialismiga*. Seda tõendab rida tõsiasi.

Samal ajal kui Pätsi diktatuur juhib kõik hoobid töörahva vastu, jätkavad Saksa imperialismi agendid — parunid ja „vabsid“ oma tegevust, et Saksa imperialismi haaramispoliitikale Eesti kodanluse ja väikekodanluse hulgas poolehoidu võita, Saksa kapitali majanduslisi ja poliitilisi seisukohti Eestis kindlustada ning Eesti valitsust Saksamaaga täielikule kokkuleppele tõugata. Pätsi valitsus soodustab tegelikult Saksa imperialismi agentide tegevust. Samal ajal kui sõjakohtud töörahva poegi ja tütreid, kes töölistele paremat olukorda nõuavad, kümneteks aastateks sunnitööle mõistavad, jätkavad Saksa faschismi nationaalsotsialistliku partei Eestis asuva põrandaaluse osakonna juhid, eesotsas parun von zur Mühleniga, kes Eestit Saksa imperialismi asumaaks tahavad muuta, vabalt tegevust. *Idapakti* küsimuses, mis üles seatud Saksa faschismi sõjaprovokatsiooni kütkestamiseks, ajab Pätsi valitsus kahepaikset poliitikat, seades idapaktiga ühinemise eeltingimiseks Saksamaa ja Poola ühinemise selle paktiga.

Pätsi valitsuse faschistlikku poliitikat ning pealetungimist töötavatele rahvahulkadele ja töörahva demokraatlikkudele õigustele katsub oma eesmärkide jaoks ära kasutada *vabsfaschism*. „Vabsid“ esinevad Pätsi valitsuse vastu äärmiselt petlikkude, demagoogiliste hüüdsõnadega, kutsudes maksudemaksmise lõpetamisele, streikidele Pätsi valitsuse vastu jne. Nad püüavad sel teel petlikult hulkasid oma mõju all kinni hoida. „Vabsid“ ei võitle tööliste ja

talupoegade seisukorra kergendamise eest. Võimule tulles paneksid nad maksma Saksa faschismi eeskujul verise diktatuuri töörahva üle, mis kuigipalju Pätsi faschistlikust diktatuurist lahku ei lähe. *Sellepärast on rahvas otsustavalt ka vabsfaschismi vastu.* Saksa faschismi igakülgsel toetusel valmistab vabsfaschism pinda, et muuta Eestimaad Saksa imperialismi sõjavankri tallermaaks kallaletungimisel Nõukogude Liidu vastu. Sellepärast on töörahva võitlus vabsfaschismi hädaohu vastu tihedasti seotud võitlusega Saksa imperialismi pealetungimise vastu Baltimaadele ja Nõukogude Liidule.

Kogu Pätsi valitsuse faschistlikku poliitikat on toetanud *ESTP juhid.* Demokraatia kaitsmise nimel toetasid nad 12 märtsi riigipöõret. Demokraatia nimel hoidsid nad töölisi väljaastumisest tagasi, kui Päts sunduslikke palganorme maksma paneb, streigid ära keelas, parteide tegevuse täielikult sulges ja tööliskoja asutamise kavatsustega välja tuleb. Valitsuse poliitika toetamine ning võitlus ühise väerinna vastu *ESTP* juhtide poolt on Pätsil kergendanud töörahva demokraatlikkude vabaduste hävitamist ning faschistliku diktatuuri süvendamist.

Töölised linnas ja maal

Töörahas!

Kommunistlik partei, kes kogu aeg on pidanud visa võitlust faschismi pealetungimise vastu, kutsub teid otsustavale võitlusele faschistliku Pätsi-Laidoneri valitsuse, vabsfaschismi ning Saksa imperialismi poolt pealesurutava sõjahädaohu vastu!

Võideldge parteide ärakeelamise vastu!

Võideldge tööliskoja sisseseadmise vastu!

Kaitske kõiki ametiühinguid valitsuse pealetungimise vastu! Ärge laske ametiühinguid likvideerida ja tasalülitada! Nõudke kõikidele suletud töölisteorganisatsioonidele tegevusvabadust! Sõna, trüki, koosoleku, ühinemise, streigi vabaduse eest!

Võideldge palkade alandamise vastu, mida Pätsi valitsus sunduslikkude palganormide näol maksma tahab panna! Võideldge palkade kõrgendamise eest!

Võideldge faschistliku „vabadussõjalaste“ liidu vastu!

Võideldge Saksa imperialismiga kokkuleppimise vastu! Nõudke Saksa imperialismi agentide — hitlerlikkude parunite väljasaatmist Eestist!

Kapitali ja faschismi pealetungimise ning sõjahädaohu vastu, Saksa imperialismi pealetungimise ja sisemise lõhestustöö vastu võib töolisteklass siis kõige edukalt võidelda, kui ta koondab kõik oma

jõud ühiseks võitluseks. *Looge laialine tööliste ühine väerind faschismi pealetungimise vastu!*

ESTP keskkomitee kinnitas seni, et kommunistliku parteiga pole võimalik Eestis ühist väerinda luua sellepärast, et *EKP* on illegaalne, *ESTP* legaalne ning ühise väerinna loomine võivat sellepärast kaasa tuua *ESTP* põranda alla ajamise. *Kuid ometi keelas Pätsi valitsus teiste parteide seas ka ESTP tegevuse.* Ta tegi seda sellepärast, et ta kartis neid töölisi, kes asuvad *ESTP* ridades.

Nüüd, mil Pätsi valitsus parteide tegevuse täielikult ja lõpulikult keelanud, kaotab igasuguse tähtsuse *ESTP* keskkomitee väide, et ühise väerinna loomine toob kaasa *ESTP* põranda alla ajamise. Sellepärast *paneme meie veel kord ESTP-le ette alustada kohe läbirääkimisi ühise väerinna loomise üle järgmise platvormi alusel:*

Võitlus parteide ärakeelamise vastu!

Võitlus ametiühingute likvideerimise või tasalülitamise vastu!

Võitlus Saksa imperialismiga kokkuleppimise vastu!

Ühtlasi kutsume meie *kõiki s.-d. töölisi ja kohalisi s.-d. organisatsioone kõige vihasema võitluse jätkamisele* Pätsi valitsuse ja vabsfaschismi vastu. Faschistlik kodanlus loob omale ühe ühise partei, teid tõrjutakse aga põranda alla samuti nagu kommuniste. Faschistlik valitsus tahab teie organisatsioonid hävitada, — ärge laske seda sündida. Ärge vanduge Pätsile alla. Võideldge oma organisatsioonide likvideerimise vastu. Looge ühine väerind *EKP*-ga, et ühiste jõududega võidelda igasuguse faschismi ja Saksa imperialismi agentide vastu. Pidage meeles, et kodanlus on alanud ka sotsialistlikkude tööliste tagakiusamist. Kommunistlikkude tööliste kõrval on alanud sotsialistlikkude tööliste vangistamised ning ühised protsessid kommunistlikkude ja sotsialistlikkude tööliste üle. *Vastake sellele ühise tegevuse ja võitlustega! Kaitske ennast ühiselt terrori vastu!*

Meie kutsume *kõiki ESTP pahempoolseid organisatsioone*, kes *EKP* ühise väerinna ettepanekud põhimõttelikult vastu on võtnud, kiiresti konkreetselt ühist tegevust ja võitlust arendama.

Ametiühingute liikmed!

Faschismi jõhkra pealetungimise ees on praegu tärvilikum kui kunagi varem ametiühinguline ühtsus, et kaitsta kõiki ühinguid valitsuse pealetungimise vastu ning võidelda tööliskoja sisseseadmise vastu.

Võideldge paralleelsete ühingute organisatsioonilise ühendamise eest klassivõitluse poliitika, ametiühingulise sisemise demokraatia ja arvustuse vabaduse alusel.

Kehvikud, keskmikud, kalurid, käsitöölised, haritlased!

Sõdurid ja madrused!

Töölised ja töötavad talupojad rahvuslikus keskerakonnas ja asunikkude koondukes!

Ühinege revolutsiooniliste töölistega ühiseks võitluseks Pätsi valitsuse ja vabsfashismi vastu. Ärge uskuge Pätsi valitsuse petlikke lubadusi. Valitsus ei kaitse teie huve. Valitsus kaitseb ainult kapitalistide, vabrikantide, pangaomanikkude, mõisnikkude ja hallparunite huve. Teid ta rõhub, rõõvib ja riisub paljaks kõrgemate maksumedega ja kohustustega. Teilt võtab ta ära kõik vabadused ja õigused.

Meie kutsume teid liituma ühiseks võitluseks oma huvide ja õiguste eest ning looma *rahva fashismivastast väerinda*. Võideldge ühiste jõududega fashistliku Pätsi valitsuse kukutamise eest.

Klassivennad!

Tegutsege ühiselt!

Võideldge ühiselt!

Organiseerige ühiste jõududega töörahva hulkade võitlust, korraldage protestkoosolekuid, miitinguid, streikisid. Mobiliseerige kõik oma jõud ja organisatsioonid võitlusele kapitali pealetungimise ja fashismi pealetungimise vastu. Looge vabrikutes, tehastes, külades, asutustes ühise väerinna tegevuskomiteed võitluse korraldamiseks ja juhtimiseks.

Koonduge kommunistliku partei ümber. Ainult kommunistlik partei näitab teile õiget väljapääsu kriisist, kurnamisest ja fashismist — *see väljapääs seisab kodanluse kukutamises ning nõukogude võimu maksmapanemises*. Kogu ilma töörahva suur kodumaa — Nõukogude Liit pakub selle kohta võimsat eeskujut.

Võitlusele fashistliku Pätsi valitsuse pealetungimise vastu!

Võitlusele Saksa imperialismi toetusel töötava vabsfashismi vastu!

Laialise töörahva ühise väerinna loomisele!

Märts, 1935.

Eestimaa Kommunistliku Partei (Kommunistliku Internatsionaali sektsiooni) Keskkomitee.

Informatsiooniline teadaanne

Järjekindlalt võitlust pidades tööliste ühise väerinna eest ning iga väiksematki võimalust ära kasutades laialise ühise väerinna tegelikuks teostamiseks, esitas Eestimaa Kommunistliku Partei keskkomitee poliitiliste parteide tegevuse ärakeelamise puhul oma üleskute kaudu (avaldatud eriti ning äratrükina „Kommunistis“ nr. 6) Eesti Sotsialistlikule Tööliste Parteile uuesti ettepaneku *läbirääkimisi alata ühise väerinna loomise üle*.

Oma ettepanekus kriipsutas EKP keskkomitee alla, et ühenduses poliitiliste parteide täieliku ärakeelamisega, kusjuures teiste parteide seas keelati ka ESTP tegevus, *langeb ära ESTP keskkomitee väide*, mida ta seni ühise väerinna vastu tõi, nimelt et ühise väerinna loomine Eestis polevat sellepärast võimalik, et EKP on illegaalne, ESTP aga legaalne, mis võivad kaasa tuua ESTP pöranda alla ajamise. EKP keskkomitee näitas, et just tööliste klassi killustatud olek ja ESTP keskkomitee võitlus ühise väerinna vastu, mis on killunemise põhjuseks, *kergendab Pätsi avalitsusel töörahva demokraatlikkude va-*

baduste hävitamist, parteide ärakeelamist ning fashistliku diktatuuri süvendamist.

EKP keskkomitee pani ette läbirääkimisi ühise väerinna loomise üle alata järgmise platvormi alusel:

Võitlus parteide ärakeelamise vastu.

Võitlus ametiühingute likvideerimise või tasalülitamise vastu.

Võitlus Saksa imperialismiga kokkulepimise vastu.

EKP keskkomitee näitas, et sellel tegevusplatvormil on praegu määratusuur tähtsus võitluses fashismi ja sõjahädaohu vastu.

Võitlus parteide ärakeelamise vastu on *võitlus fashistliku diktatuuri süvendamise vastu, töörahvale tarvilikkude poliitiliste vabaduste kättevõitmise eest*.

Ametiühingute likvideerimise või tasalülitamise hädaoht suureneb, sest Pätsi valitsus süvendab oma sepitsusi ametiühingute ümber. Ühest küljest *sulub ta üksikuid ametiühinguid* (hiljutine ametiühingute sulgemine Rakveres) või kuulutab need poliitilisteks organisatsioonideks, mis kuuluvat *sulgemisele* erakondade kee-

lamise dekreedil alusel (Ülemaalse Maa-
tööraha Ühisuse, pahempoolsete ameti-
ühingute jne tegevuse ärakeelamine era-
kondade sulgemise dekreedil abil). Teisest
küljest katsub Pätsi valitsus omale ameti-
ühingutes *sisemist agentuuri luua, et sel-
teel ametiühinguid faschistlikkudeks or-
ganisatsioonideks muuta*. Sellepärast on
ametiühingute kaitsmine valitsuse igasu-
guse pealetungimise vastu praegu äärmis-
elt tähtis.

Pätsi valitsuse *kahepaikne* manööverda-
mine välispoliitilistes küsimustes (väljaas-
tumine Balti riikide iseseisvuse puutuma-
tuse protokollil vastu, mille Nõukogude
Liit Saksamaale ette pani; eeltingimise
ülesseadmine, et Eesti ühineb idapaktiga
ainult sel tingimusel, kui seda teevad
Saksamaa ja Poola, kes aga teatavasti ida-
paktiga ühineda ei soovi, sest nad taha-
vad sõda; rahu eest võitlevate riikide vas-
tastikku abistamise lepingute poliitika sabo-
teerimine; leplik suhtumine Hitleri faschismi
agentide-parunite tegevusele jne) signali-
seerib sellest, et *Pätsi valitsus püüab
kokkuleppele jõuda sõdaihkava Saksa fa-
schismiga, mis tähendaks Eestimaa täie-
likku sattumist Saksa faschismi mõju alla
ning Eestimaa kaasatõmbamist sõtta Saksa
imperialismi metsikute sõjaplaanide eest*.
EKP keskkomitee näitas, et sellepärast on
võitlus Saksa faschismiga kokkuleppimise
poliitika vastu, Nõukogude Liidu rahupo-
liitika teostamise eest määratu tähtsusega
ülesandeks Eesti töötavatele rahvahulkadele
võitluses faschismi ja sõjahädaohu vastu,

võitluses 1918 aasta Saksa okupatsiooni
kordumise vastu.

*Selle tähtsa ettepaneku peale ei ole
Eesti Sotsialistliku Tööliste Partei EKP-le
mingit vastust annud. EKP keskkomitee
teeb sellest järelduse, et ESTP keskkomi-
tee ei taha ka nüüd, pärast erakondade
sulgemist, võidelda Pätsi valitsuse fa-
schistliku poliitika vastu, ei taha võidelda
parteide ärakeelamise vastu, ei taha kaitsta
ametiühinguid valitsuse pealetungimise
vastu, ei taha tegelikult võidelda Saksa
faschismi poolt ähvardava sõjahädaohu
vastu.*

EKP keskkomitee sekretariaat juhib *kõi-
kide tööliste, eeskätt sotsiaaldemokraat-
likkude tööliste ja ESTP kohalikkude orga-
nisatsioonide ning ametiühingute liikmete*
tähelepanu sellele ühise väerinna saboteer-
rimise poliitikale, mida teostavad ESTP
juhud.

Kinnitades oma valmisolekut ühise väe-
rinna loomiseks EST Parteiga, kui viimane
tõeliselt tahab faschismi ja sõjahädaohu
vastu võidelda, jätkab EKP kõiki jõupin-
gutusi, et laiades töolistehulkades ühist
väerinda ning kogu rahva faschismivas-
tast väerinda luua. EKP saab kõik tegema,
et *sotsiaaldemokraatlikke töölisi ja kõiki
ESTP organisatsioone*, kes selleks valmis-
olekut avaldavad, ühise väerinna võitlusega
kaasa tõmmata. EKP ei lase võitlust ühise
väerinna loomise eest ühegi saboteerimi-
sega ega manööverdamisega nurja ajada.

Tallinn, juuni 1935.

EKP Keskkomitee sekretariaat.

N. Karotamm

Inglise-Saksa mereväe-kokkulepe ja Eesti

1. Mis Londonis sündis

Möödunud 4 juunil algasid Londonis
Inglismaa ja Saksamaa vahel läbirääkimi-
sed merejõudude küsimuse üle, mis kest-
sid kaks nädalat ning lõppesid kokkulep-
pega nende kahe riigi valitsuste vahel.
Saksamaa saavutas selle, mida ta tahtis,
kuna Inglismaa tegi suuri järelandmisi.

Saksamaa nõudis omale ametlikku luba
ehitada sõjalaevu nii suurel hulgal, et
nende tonnaash 35% Inglise sõjalaevastiku
tonnaashist välja teeb. Inglismaa oli sel-
lega nõus, ja Saksamaa sai võimaluse
nüüdsest peale varjamata (seni tegi ta
seda salaja) omale sõjalaevastikku ehitada,
mis käugelt suurema ulatusega kui see
oli ette nähtud Versailles'i rahulepingus.

Allveelaevade alal tingis Saksamaa endale
koguni välja õiguse ehitada kuni 45% Ing-
lise allveelaevastiku tonnaashist. Saksa sõ-
jalaevastiku tonnaash on praegu umbes
200 000 tonni. Kui Saksamaa oma laevas-
tiku laevaliikide järgi suurendab kuni Ing-
lismaaga sõlmitud kokkuleppes ettenähtud
tasemeni, siis tõuseb ta sõjalaevastiku ton-
naash 418 900 tonnini, seega kasv 110%
võrd. Allveelaevu võib Saksamaa juurde
ehitada aga 25—40 tükki (olenevalt suu-
rusest), kokku 23 400 tonni ulatuses. Ing-
lismaa nõudis vaid, et Saksamaa seda lae-
vastikku, mille ehitamist ta nüüd eriti
hoogsalt jätkab, mitte ühe ropsuga valmis
ei ehitaks, vaid seda pikema aja kestel

teeks, sest muidu võiks Saksa väiksem aga tuluus laevastik Inglise enese suuremale aga vanemale laevastikule liig hädaohtlikuks osutada. Saksamaa, oma esindaja Ribbentropi näol, ei annud Inglismaa selle nõudmise peale mitte mingit konkreetset lubadust ega võtnud enda peale kohustust.

Oma laevastiku-suurendamise nõudmist põhjendas Saksamaa, nagu see seal hari-

lik on, sellega, et teda ähvardavat hädaoht Nõukogude Liidu poolt.

Teised kapitalistlikud suurriigid võtsid selle Inglise-Saksa kokkuleppe vastu kui sündinud tõsiasi, ilma et suuremat kisa oleks teinud. Kõige rohkem nurises Prantsusmaa, kuid ka tema jäi peagi rahule. Jaapanis tunti selle Saksamaa võidu puhul varjamatut rõõmu.

2. Eesti kodanline ajakirjandus ja Londoni merekokkulepe

Eesti suurematest lehtedest võttis poolametlik „Kaja“ 24 juunil esimesena selle küsimuse kohta sõna juhtkirjas „Järsk pööre Euroopa poliitikas“. Meie loeme sealt järgmist:

„Balti mere ääres asuvate riikide, nende hulgas ka Eesti, seisukohalt on nüüd muidugi ääretu tähtis pidada silmas, et Balti merel tekib nüüd uus tugev laevastik. Tekib küsimus, missuguste ülesannete jaoks Saksamaa ehitab enesele niisuguse laevastiku, mida rannakaitse üksi kaugeltki ei vaja, ja kas ei taha see laevastik vahest panna maksma oma ülemvõimu Balti merel. ... võib ette näha, et võidujooks relvastuste alal läheb Balti merel lahti. Nii Balti kui ka Skandinaavia riikidel tuleb nüüd pöörda hoopis suuremat tähelepanu oma rannakaitsele.“

„Kaja“ tunnistab, et Saksa sõjalaevastiku suurenemisega kasvab hädaoht Eestile ja teistele Balti riikidele, ja et Balti merel lahti läheb võidujooks relvastamise alal. Esimest punkti tunnistab „Kaja“ häbelikult, nagu silmi maha lüües. Ta küsitseb: *ei tea* (!) milleks Saksamaal niisuguri laevastikku vaja on; ta teeb näo, just kui kahtleks, et kas Saksamaa ikkagi tõepoolest tahab Balti merel oma ülemvõimu maksma panna. Just nagu oleksid „Kaja“ toimetajad lutuimejad, kes ei tea, et ristlaid, miinilaevu, torpeedopaat, allveelaevu jne ei soetata mitte lõbusõitideks ega kalapüügiks ja et Saksamaa oma püüdeid, end Balti merel ja Balti mail üldse peremeheks teha, kõigil ristteedel on laiali pasundanud. „Kajal“ tarvitseb vaid meelde tuletada 1918. aastat, Saksa okupatsiooni ja seda, mida see Eestile tõi. Kuid „Kaja“ ringkondadel kipuvad seesugused tõsiasi (ning palju muidki sellega seotud fakte uuemastki ajast) tihtipeale „meelest ununema“. „Kaja“ ringkonnad näivad nagu unustanud olevat, millega tasus Saksa imperialism 1918 aastal nende endi kokkuleppe poliitikat — õndsas maaliidu sildi all.

See valitsusele lähedal seisva „Kaja“ kahepaikne seisukoht aga väljendab suurel määral Pätsi valitsuse seisukohti. Ja Pätsi valitsus avaldab viimasel ajal ikka rohkem kalduvust kokkuleppeks Saksamaaga. Iga tahes jätab ta oma käed siin täiesti vabaks.

Mida soovitab siis „Kaja“ ette võtta? Kõvendada rannakaitset! See tähendab, võtta osa relvastuste võidujooksust, mida leht ütleb algavat Balti merel. Kelle kulul „Kaja“ seda teha soovitab? Töörahva kulul muidugi, sest sealt pumbatakse välja need miljonid, mis Pätsi valitsus kulutab relvastuse suurendamise peale. Nii et „Kaja“ nõuab Inglise-Saksa merekokkuleppe ära kasutamist kõigepealt — Eesti relvastuse suurendamiseks, väga ja väga hästi teades, et Eestil ei jatku kunagi niipalju jõudu, et Saksamaa sissetungi, olgu merd või maad mööda, tagasi lüüa. Järelikult — kas ei ole siis sellel relvastuse suurendamise poliitikal, mida „Kaja“ õhutab, mõnda teist ülesannet ja eesmärki, kui — Saksa imperialismi vastu võitlemine?

27 juunil võttis selle küsimuse kohta sõna „Päevaleht“ juhtkirjas „Saksa ülevõim Balti merel“. „Päevaleht“ kirjutab:

„Balti mere riikidele, teiste hulgas ka Eestile ei mõju Londoni kokkulepe julgeolekut tõstvalt. ... Seisukord Balti riikidele on muutunud tuntavalt ebasoodsamaks, kui ta oli enne Londoni merekokkulepet. Ta sunnib meie pilke pöörduma merele ja murega seadma endile küsimuse, mis peame me võtma ette endakaitseks? On väljaspool tegelikke võimalusi, et väikesed Baltimere riigid suudaksid teha kaasa relvastusvõidujooksu merel, selleks ei küündi nende jõud. Kui see on aga nii, siis peaks küll Baltimere riikidel tõusma päevakorrale Baltimere statuudi kindlaksmääramine ja selle statuudi garanteerimine. Tuleks nähtavasti määrata kindlaks, missuguse tonnaaši Saksamaa oma suurest laevastikust võib pidada Balti merel ja hoolitseda ka, et Balti väinad ei satuks Saksamaa võimu alla. Rahvusvaheline konverents nende küsimuste arutamiseks oleks tarvilik. Missugused võimalused selleks leiduvad, see kuulub diplomaatia ülesannetesse, meie loeme oma ülesande eslotsa täidetuks, kui me tekinud olukorrale juhtime tähelepanu.“

Nagu näeme, tunnistab „Päevaleht“ juba palju selgemal ja kindlamal kujul, et hädaoht Eestile Saksamaa poolt peale Londoni merekokkulepet on kasvanud. Hädaohtu tagasitõrjumiseks soovitab „Päevaleht“ — „Baltimere statuuti“ maksma panna. Ristlaidetele loodab „Päevaleht“ vastu panna niisuguse asjakesega, nagu mingi statuut, mille Saksamaa esimesel parajal juhtumil jalge alla tallab! Niisuguseid „statuute“ on

Saksamaa juba mõnedki puruks rebinud. Eks olnud Versailles'i leping küll kange dokument, aga mis on temast nüüd järele jäänud?! Tühi paberilipakäs, millest ainult üks punkt veel maksab, nimelt see, mis käib Saksamaa riigipiiride ja asumaade kohta (ja seegi mitte enam täiel määral!). Statuudid ei päästa! Selleks on vaja hoopis mõjuvamaid vahendeid. Kutsuda kokku rahvusvaheline konverents, kes n. ö. piiraks Saksamaa relvastusi Balti merel, — seda soovitab „Päevaleht“. Kas selletaolisi konverentse ei ole juba peetud kümneid peale ilmasõda, kuid relvastuse võidujooks läheb alatasa ägedamaks?! Balti väinad (Skagerrak, Kattegat, Beltid) teevad „Päevalehele“ peavalu. Ja seda õigusega, sest Saksamaa teeb kõik mis suudab, et neid väinu oma mõju ja võimu alla saada. Selleks loob ta omale tugipunkte Taanis, Rootsis ja Norras. Ja ei saa öelda, et Saksamaal selles teatud edu poleks. Kui Saksamaa Baltimere väinad suleb, siis on ta, praeguse jõudude vahekorra juures, Balti merel peremees (meie jätame Nõukogude Liidu ja tema merejõud siit välja). Ja see väinade sulgemine Saksamaa poolt pole sugugi võimata. Väinade sulgemine aga tähendaks seda, et Inglismaa, Prantsusmaa j. t. ei saaks Baltimaille anda abi, kui nad seda sõja puhul Saksamaaga vajaksid, s. o. kui Saksamaa asub Baltimaid vallutama. Huvitav on siinjuures märkida, et „Pvhit“ ainult pilkega on suhtunud ainukesse tõelikult mõjuvasse kaitse „statuuti“ kõne all olevas küsimuses — idapakti laialisse teostamisse.

Niisamasugune toon, nagu „Päevalehe“ kirjutustest, kostab ka „Postimehe“ kirjutusest, mis sellele küsimusele on pühendatud. „Postimees“ kirjutab 4. juulil:

„Varsti võime oma rannalt näha saada Balti merel manööverdavate Saksa sõjalaevade suitsu, nagu praegu võime aegajalt jälgida Nõukogude ristlejate manöövreid. Loodame, et Balti riikide välispoliitika juhid ohverdavad oma suvepuhkuse ja hoolitsevad, et nende ametivennad Lääne suurriikides märkaksid, kuidas see suits võib Baltimere idarannikul muutuda lämmatavaks.

Estlugu näeme ristlejate suitsusammaste asemel Läänes elavust, mida tekitanud Inglise-Saksa merekokkulepe diplomaatide seas. Kähtlemata on see kokkulepe pöördelise tähtsusega sündmus. Kuid missugused on tema lõpptulemused, see ei ole veel kaugeitki selge... Meile tähendab Inglise-Saksa merekokkulepe Saksa sõjalaevastiku mõjulepääsu Balti merel.“

Leht soovitab pöörata Rahvasteliidu poole:

„Seisukord ei anna põhjust eriliseks optimismiks, kuid Genf on ikkagi paigaks, kus ka väikeriigid võivad nõuda oma murede ärakuulamist. Kui Rahvasteliidu paleed Genfis praeguste sündmuste keerises

oksjontile ei lasta, võime veel loota, et meid täitsa ei unustata.“

Nagu näeme hindab „Postimees“ olukorda väga tõsiselt, ning näeb väljapääsu ainult lääne suurriikide abis, täpsemalt — Rahvasteliidu abis, kuigi leht selle peale väga suuri lootusi ei pane. Aga mis siis kui Rahvasteliit küllalt vastutulelik ei ole Eesti ja teiste väikeste Balti riikide muredele ses küsimuses? Sellele jätab „Postimees“ vastamata. Silmas pidades kas võidava Hiina sündmusi (Mandshuuria vallutamist jne) on see kahtlus aga enam kui põhjendatud.

Teatud määral erineva seisukohaga esineb „Vaba Maa“. 4 juulil avaldas „Vaba Maa“ juhtkirja „Tasakaalu poliitika“, mis käsitleb Inglise-Saksa mereväe-kokkulepet. Juhtkirjanik tsiteerib prantsuse lehe „Le Temps'i“ sellekohast kirjutust ja jätkab siis

„Temps'il“ ei tohiks vist teadmata olla, et idapakti saatuse määrajaks on olnud Prantsusmaa ise. Oleks annud ta Ida-Euroopa riikide julgeoleku kindlustamiseks tagatise, siis ei tarvitseks „Temps'il“ kõnelda praegu „poliitilistest segadustest“ Ida-Euroopas (seoses Inglise-Saksa merekokkuleppega. — N. K.).“

Enne kui minna edasi „Vaba Maa“ tsiteerimises, teeme äsjatoodud näite kohta ühe vahemärkuse. Prantsusmaale etteheiteid tehes püüab „Vaba Maa“ kinni mättaida neid *tõelikke põhjusi*, mis seni pole lasknud idapakti teoks saada. Need on — *Saksamaa ja Poola* kindel vastuseis idapaktile niisugusel kujul, mis kindlalt tagab Balti riikide piiride puutumatus (sest nad ise tahavad Baltimaille oma maadehaaramiseks isu rahuldada!), aga ka *Eesti* ja mõnede teiste Balti riikide endi ülalpidamine, kes idapakti sõlmimise *eeltingimuseks* seadsid üles nõudmise, et sellega ühineksid Saksamaa ja Poolamaa. (Need aga ei taha liituda! Ja nii ei nihku asi paigast.) Nagu näeme, ei ole asi siin mitte niivõrd Prantsusmaas, kui Eestis ja teistes Balti riikides, kelle elulised huvid nõuavad — ja see selgub iga päevaga ikka enam! — ennad idapaktiga liitumist ei teeks sõltuvaks Saksamaa ja Poola käitumisest. Veel enam Prantsusmaa on astunud terve rea samme, et kiirendada idapakti sõlmimist. „Vaba Maa“ näivad olevat *teised*, varjatud põhjused, miks ta neid tõsiasi maha salgab ning vassib. Et see tõesti nii on, see selgub ka sellest, mida ta edasi räägib Inglise-Saksa merekokkuleppest:

„Et Briti-Saksa mereväe-kokkulepe on päevakorrale tõstnud Euroopa rahu probleemid täies ulatuses, siis ei tarvitse Balti riikidel veel ärevusse sattuda Briti kõrvalhüppe pärast. Meile on ühevõrdselt sobimatu, kui Balti meri on ainult kas Vene või Saksa

maa järveks. Võistlus relvastamistes Balti merel, mis algavad Saksa-Briti kokkuleppega, tasakaalustab sin pikkamööda jõud, ja seega tõuseb ka Balti riikide osa tähtsus Euroopa rahu organiseerimisel. On põhjust arvata, et Briti leping ei ole egoistlik, vaid ta on ka eraviitsilise mereväe-kokkuleppe sõlmimisega ustavaks jäänud oma traditsioonilikele tasakaalupo-
litlikele.

Nüüd, kus Euroopa rahu organiseerimises alanud uus ajajärk, olenevad Balti riikidest endist väga palju nende julgeoleku kindlustamise väljavaated. Ei oleks vist küll tark tegu, kui hakatakse esimeses ähmis end siduma ühe või teise interessentide rüh-
maga. Läti hiljutine ettepanek näib olevat tehtud kaalumata. Samal ajal peavad Balti riigid hoiduma aga kõigest, mis nende praegust soodsat positsiooni võiks raskendada. Nii on ka Eesti ja Läti huvides, kui Leedu Meemeli statuudi rikkumise küsimuse kiirelt ja rahuldavalt ära klaariks.“

Huvitav, et „Vaba Maa“ soovib Ing-
lise-Saksa merekokkuleppe puhul mitte äre-
vusse sattuda. Ei maksa muretseda selle-
pärast, et Saksa imperialism ikka jultunum-
alt oma kiskjaküüsi Baltimaade järele
välja sirutab; ei maksa muretseda selle-
pärast, et igasugused amtsvorsteherid (kes
tuttavad on okupatsioonipäevist saadik)
jälle ähvardavad Eestisse tagasi tulla, et
parunid valmistavad Hitleri tiiva all tagasi-
tulekuks oma endistesse mõisadesse Ees-
tis jne. Kõige selle pärast ei maksa „äre-
vusse sattuda“ — targutab rahustades „Vaba
Maa“. Kui see mõte arendada ta loogilise
lõpuni, siis tähendab see lihtsalt seda, et
las tulla Balti hertsogiriik Hitleri ülemvalit-
suse all. Pooldades n. n. „jõudude tasa-
kaalu“ Balti merel, asub „Vaba Maa“
*õigustama Saksa sõjalaevastiku suuren-
damist. Ta tervitab seda sõjalaevastiku
suurendamist, „põhjendades“ seda — häda-
ohuga, mis Balti mere erapooletust ähvar-
davat... Nõukogude Liidu poolt. See ei
ole mitte midagi muud, kui Hitleri ihu-
lehe „Völkischer Beobachter“ sõnade kor-
damine vabamaalikus toonis. Eks „põh-
jendanud“ ju Ribbentrop oma nõudmisi
Londonis kah — Nõukogude hädaohuga.
Kõige sellega õigustab „Vaba Maa“ ka
relvastamise võidujooksu Balti merel, mis
nüüd kahtlemata võrratult kõvenema saab.
Peale seda kõike rääkida Balti riikide
erapooletusest, asjast huvitatud pooltest
eemalehoidmisest jne, on „Vaba Maa“
poolt vaid tolmukeerutamine, mille varjul
tegelikult propageeritakse fashistliku Sak-
samaa ülemvõimu Balti merel ja Baltimail.
See „Vaba Maa“ seisukoht lubab üsna*

selgesti näha neid peidetud asjaolusid ja
tegureid, mis teda niiviisi kirjutama õhu-
tavad... Õieti väljendab „Vaba Maa“ sel-
gemalt ja järjekindlamalt sedasama seis-
kohta, millel seisab esialgu veel viigilehega
„Kaja“ — Nõukogude Liidu vastu, ida-
pakti vastu, käed vabaks kokkuleppeks
Saksamaaga.

Nagu ülaltoodud andmetest selgub, tun-
neb eesti kodanlus igatahes ärevust oma
saatuse pärast seoses Inglise-Saksa mere-
kokkuleppega. Ühedes ringkondades on
see ärevus suurem, teistes vähem. Kuid
pea kõikjal on põhitooniks kartus Saksa
imperialismi kasvu ees, mis Baltimere ida-
ranniku saatuse jälle küsimusemärgi alla
seab. Asi seisab nimelt selles, et eesti ko-
danluse mõjuvad ringkonnad ikka veel ar-
vavad, et Eestit ähvardavat mingi hädaoht —
Nõukogude Liidu poolt. Ja nii siis püü-
takse laveerida „erapooletuna“ kahe vahel.
Vähemalt praegu. Proletaarse revolutsiooni
vältimiseks Eestis on eesti kodanlus mui-
dugi valmis kokku leppima saksa fashis-
tiga ja igasuguste kontrrevolutsionäri-
dega.

Pole huvituseta teiste piiririikide ajakir-
jandusse pilku heita ja vaadata, kuidas seal
Inglise-Saksa merekokkuleppesse suhtu-
takse. Leedu ja Läti ajakirjandust iseloo-
mustab suur ärevus Saksamaa sõjalaevas-
tiku kasvu pärast. Ärevus on seal suurem
kui Eestis. Soome ajakirjandust üldiselt
iseloomustab tagasihoidlikkus oma mõte-
teavaldamises selle küsimuse kohta. Püü-
takse nagu mööda hiilida. Niisugused le-
hed nagu „Ajan Suunta“ ja „Uusi Suomi“
pooldavad Saksamaa sõjalaevastiku suu-
rendamist täiel määral. „Helsinki Sano-
mat“ hakkab ikka rohkem kirjutama sest
hädaohust, mida toob Soomele ja teistele
Balti riikidele Saksa sõjalaevastiku suure-
nemine.

Igatahes, määratu enamuse nende nelja
piiririigi kodanlisest ajakirjandusest on ra-
hutu Saksamaa merejõu kasvamise pärast.
See väljendab nende maade kodanluse
kartuse kasvu oma julgeoleku ja tuleviku
pärast, kartust hitlerliku Saksamaa eest.
Mõistagi, et niisugused „tasalülitatud“ le-
hed nagu „Revalsche Zeitung“ jt. kogu
hingega hoosianna karjuvad Saksamaa sõ-
jalaevastiku suurendamisele.

3. Olukorrast, väljavaadetest, ülesannetest

Saksamaa paneb end kavakindlalt ja edu-
kalt sõjariistu. Ta valmistab end ette maa-
dehaaramiseks praeguses olukorras kõige-
pealtidas ja põhja-idas (Baltimaad ja Nõu-

kogude Liit), et sirutada hiljem oma küüsi
ka teiste taevakaarte suunas. Ja Baltimaad
üksi on juba praegu võimetud Saksamaa
sissetungile vastu panema (maal ja eriti

veel merel). Saksamaa laevastik on kõige tugevam Balti merel. Ta võib vajaduse korral ilma suuremate raskusteta teha dessante näit. Läti ja Eesti rannas, kus tal pealegi kõik teed ja merekäärud juba endistest aegadest tuntud on (nüüdki käiakse aegajalt neid vanu teadmisi värskendamas ja täiendamas. Näit. Saksa sõjalaevade mulune külaskäik Saaremaal Tagalahes, kus 1917 a. Saksa okupatsiooniväed maale tulid. . .). Balti mere sulgeminegi välis-tele laevastikkudele ei ole Saksamaale üljökäiv, kui see talle tarvilikuks osutuks. Rügeni saarelt Rootsi rannikuni on vaevalt 40—50 kilomeetrit. Hoopis lihtne on selle ülesande teostamine siis, kui Saksamaa ja Rootsi vahel sobiks sellekohane koostöö. Tuleb arvestada seda, et Saksa sõjalaevastik oma ehituse poolest uuem ja tehniliselt täielikum on kui näit. Inglise või Prantsuse vastavad laevaliigid ja et siin olukord ikka enam Saksamaa kasuks kujuneb, seoses uue laevaehituse plaani teostamisega. Ei tohi unustada, et Saksamaa peale sõda ehitatud uus kauba- ja reisijate-laevastik oma konstruktsioonilt niisugune on, et teda võrdlemisi kergesti võib mõningate otsekohe sõjaliste ülesannete täitmiseks kohandada. Ja tähtis on seegi, et tee Londonist Saaremaale on ligi kolm korda pikem, kui Kielist; tee Havrest Saaremaale on veelgi pikem. Igatahes on olukord Saksamaa jaoks Balti merel kujunenud palju soodsamaks kui see oli varemalt. Ja Saksamaa saab kõikide abinõudega (majanduslikud, poliitilised, kultuurilised, sõjalised jne) püüdma seda olukorda omale veelgi soodsamaks teha.

Inglise-Saksa merekokkuleppe tulemusena on tuntavalt suurenenud hädadoht, mis Baltimaid ähvardab Saksa imperialismi poolt. See hädadoht saab veelgi alaliselt suureneva, kujunedes lõppude-lõpuks Balti riikidele küsimuseks: olla või mitte olla?

Suurenenud on ja suureneb faschistliku Saksamaa poolt Nõukogude Liidule sõjalise kallaletungi hädadoht, milles ka Balti riigid, üks vähem, teine rohkem, kaasa töötavad (ühelpool avalikumalt, teisel — varjatumalt).

Rebvastuse kasv kapitalistlikkudes riikides (sealhulgas ka Balti riikides) sai uue tugeva kiirendava tõuke. Ikka rohkem võtavad maad sõjameeleolu, kasvab maru-rahvuslus, teravnebotsekohene sõjahädadoht.

Saab süvenema ja teravnema võitlus piiririikide kodanluse ridades välispoliitilise orientatsiooni küsimuses ja kõigepealt küsimuses: kas Saksamaa poolt või vastu.

Ikka teravamalt kerkib esile küsimus suhtumisest (ilma kahemõttelikkuseta) Nõukogude Liidu rahupoliitikasse ja ta väikeriikide ja -rahvaste kaitsmise poliitikasse.

Saksa faschismi pooldavad ollused Baltimail (Eestis kõigepealt hitlersakslased ja vabsid) saavad uut julgust ning hakkavad kahtlemata agaramalt tegutsema.

Piiririikide töölisklassi ja muudes töörahva hulkades võtab ikka rohkem maad arusaamine sellest, missugune hädadoht ähvardab neid rahvaid saksa faschismi poolt ja missugust äraandlikku osa mängivad need kodanlised ringkonnad, kes hitlerliku Saksamaaga ja ta agentidega otsekohe või kaudselt koos töötavad. Kommunistlikkude parteide juhtimisel saab kasvama faschismivastane väerind.

Olukord, mis välja kujuneb Eestile peale Inglise-Saksa merekokkuleppe sõlmimist, on küllalt selge. Hädadoht, mis teda faschistliku Saksamaa poolt ähvardab, on küllalt reaalne ja käegakatsutav. Seda enam on vaja siinkohalgi kinni naelutada seda sõbrustamispoliitikat, mida ajab Pätsi valitsus Saksamaa lepinglase Poolaga ja sealtkaudu (ning osalt, olgugi enam varjatult, otsekohegi) Saksamaaga. Alles hiljuti käis Poola välisminister Beck Berliinis, kus ta Hitleriga veel kord kinnitas sõprust, ja kus nad kinniste uste taga peale kõige muu kahtlemata arutasid ka seda, kuidas omavahel jaotada Baltimeremaid, kui selleks soodne silmapilk tuleb. Varssavi ja Berliini sõprus on üldiselt teada, ning selle sõpruse olemasoleku tõestamiseks pole vaja siinkohal sõnu raisata. Niisama tuntud on ka Eesti-Poola sõprus. Sellest on korduvalt rääkinud ja kirjutanud mõlemi maa juhtivad riigitegelased ja ajakirjandus. Seda on viimastelgi aegadel korduvalt ja otse demonstriivselt kinnitanud riigimeeste vastastikuse külaskäikudega (Becki ja Gonsiorovski sõidud Eesti, Pätsi „terviseparandus“ tänava Poolas jne). On rida muidki mõjuvaid fakte, mis räägivad, et Eesti ja Poola vahel valitseb soe sõprus (mitte lihtsalt heanaaberlik läbisaamine, vaid kaugleulatav koostöö; niisamasugust iseloomu kannab ka Poola-Saksa sõprus). Ja nii ulatavad sidemed Tallinnast Berliini — osalt otseteed, osalt Poola kui vahelüli kaudu. Nii siis, ühest küljest kardab eesti kodanlus Saksa imperialismi, teisest küljest aga sobitab sõprust sellesama imperialismiga. . . Eesti kodanluse poliitilisest ja diplomaatilisest tarkusest ja kaugelenägellikusest see igatahes tunnistust ei anna. Ennem räägib see küll hoopis vastupidist. Nähtavasti on väga suurel määral õigus „Päevalehel“, kes

mullu sügisel kirjutas, et eesti kodanlus on („Päevaleht“ ütles: „meil ollakse...“) valmis oma iseseisvust maha müüma peekoni, võitunnide, munade jne turuletoimeta-mise võimaluse eest. Ning Saksamaa on eesti kaupade ostjatest üks paremaid... Muidugi, on veel teisigi tegureid, mis sunnivad Tallinnat Berliinile kätt ulatama (kõigepealt muidugi proletaarse revolutsiooni kartus. See on igatahes peapõhjus.), kuni... Hitler ühes selle käega ka kogu Eesti oma lõugade vahele haarab. Ei ole tarvis kaugemale tagasi mõeldagi, kui 1918 aastani (Saksa okupatsioonini), et täielikult kindel olla, et eesti kodanluse *see-sugune* poliitika Eesti *iseseisvuse hävitamisele* viib just samuti, nagu eesti kodanluse tegelik katse, mõne suurriigi imperialismiga käsikäes Nõukogude Liidule kallale tungida praeguse Eesti viimast elutunnikest tähendaks.

Väikerahvaste ja -riikide iseseisvuse ainuke järjekindel kaitsja on Nõukogude Liit. Seda on ta lugemata hulk kordi tõestanud kogu oma olemasoleku kestel. Nõukogude Liit ei ole kunagi kavatsenud ega kavatse ühegi teise riigi maaalasi oma kätte haarata. Ta pole ühtki katset teinud oma naabrite riigipiire rikkuda. Nõukogude Liit võitleb kõige energiliselt rahu eest, võitleb järjekindlalt sõja vastu. Nõukogude Liidu, kui riigi, iseloom eitab maa-dehaaramise sõdasid ja igasuguseid kalaletungid sõdasid üldse. Nõukogude Liidus on käimas hiiglasuur ja edukas sotsialistlik ehitustöö ja see töö vajab rahu. See kõik on vastuvaidlemata kindel. Seda on sunnitud tunnistama isegi Nõukogude Liidu vaenlased, kui neid sihilik vaenu-õhutus ja sõjaässitus ei pane teist keelt kõnelema. Kõige selle juures on Nõuko-

gude Liit muidugi iga silmapilk valmis hävitavat hoopi andma igaühele, kes talle kallale tungib, talle sõja kaela surub.

Eesti ja teiste Balti riikide pääs sellest hädahüst, mis neid ähvardab Saksamaa ja ta sõprade poolt, on selles, kui nad lähenevad Nõukogude Liidule ja viimasega koos tarvitusele võtavad need enese-kaitse abinõud, mis tarvilikud on Saksa imperialismi eemalehoidmiseks Baltimere idarannikult.

Eesti töölised, kogu Eesti töörahvas nõuab, et Pätsi valitsus jalamaid lõpetaks sõbrustamise Saksamaaga nii vahenditult, kui ka tema käsilase Poolamaa kaudu, hitlerlaste ja nende agentidega Eestis, sest et see sõprus eesti rahvale saab tooma hirmsaid viletsusi, raskusi, saab tooma sõda, verevalamist. Nad nõuavad, et Pätsi valitsus viibimata loobuks igasugustest Nõukogude Liidu vastu sihitud sõjavalmistustest ning asuks kõige lähema poliitilise ja majandusliku koostöö teele Nõukogude Liiduga. Nad nõuavad, et Pätsi valitsus ajaviitmata sõlmiks Nõukogude Liiduga lepingu, mis kindlustaks Eestile kaitse ja julgeoleku Saksa imperialismi vastu (idapakti, või mõne muu vastava lepingu näol).

Klassiteadlikkude tööliste ees seisab ülesanne kõige laialisematele töörahvakadele selgitada seda vahenditult hädahoitu, mis Eestit saksa fashismi poolt ähvardab, selgitada Nõukogude Liidu rahupoliitikat, paljastada Pätsi fashistliku valitsuse kaheotsaga mängu ja lipitsemist Hitleriga ja ta käsikutega, võidelda sõjahädahoitu vastu. Klassiteadlikud tööliselised peavad organiseerima hulgalist võitlust nende nõudmiste eest, koos võitlusega kõikide muude oma päevanõudmiste ja ülesannete eest.

Joh. Reesen

Pätsi-Laidoneri fashistliku diktatuuri sise- ja välispoliitika

6. Eesti „riigikaitse“- ja välispoliitika

Eesti „riigikaitse“- — tõelikult sõjapoliitika on lahutamata seoses tema välispoliitikaga. Eesti välispoliitika on aga suurel määral sõltuv Inglise imperialismist, kelle toetusel tekkis Eesti härrasriik võitluses proletaarse revolutsiooni vastu, võitluses Eesti töörahva nõukogude võimu vastu ja kelle kapital veel tänapäevgi Eestit mõjutab. Seda tunnistas ka eesti kodanlus ise. Hiljuti kõnelesid sellest avalikult

kindralid Laidoner ja Soots Briti kuninga Georg V kahekümneviie aasta valitsemise juubeli pühitsemisel Tallinnas. Laidoner tunnistas, et „*Eesti rahvas saavutas oma iseseisvuse ja Eesti riik tekkis just kuninga Georg V valitsuse ajal ja mõjukal kaasabil*“¹. Soots kinnitas, et võitluses nõukogude vastu „meie olime sõjaks etteval-

¹ „Tallinn austas Inglise kuningat“, „Kaja“, 7/IV 1935 a., nr. 106.

mistamata nii materjaalselt kui ka moraal- selt. Meie lootus Suur-Britania abile pol- nud asjata. Meie saime suurema ja tuge- vama abi Britilt. Erilist muret tekitas meie riigi- ja sõjaväe juhtidele olukord merel. Meri oli pealetungi mõttes lahtine, Tallin- nat võis igal ajal pommitada. Seda ära tun- des *paluski meie valitsus abi Britilt*, et ta saadaks oma vägeva kaitselaevastiku Soome lahte. Ja kui 12 dets. 1918 a. Briti laevas- tik siia jõudis, *oli see abi väga suur*, ja selle eest võlgne meie kõigepealt tänu Briti kuningale.¹

Tuleb välja, nagu oleks Inglise imperia- lism, kes aastakümneid kõige jõhkramalt on võidelnud Iirimaa iseseisvuse vastu, kes kõige metsikumalt on asumaade rah- vaste iseseisvuse võitlust alla surunud, nagu oleks see imperialism Eesti iseseis- vuse toetaja. Kuid seesugune on Inglise imperialismi omakasu-poliitika kahepaikne iseloom alati olnud. Ilma Briti abita, ilma imperialistlikkude riikide toetuseta poleks eesti kodanlus oma diktatuuri Eestis suut- nud maksma panna, vaid Toompeal oleks lehvunud töolisteklassi punane võitluslipp, Eestis oleksid valitsenud Eesti töörahva nõukogud. Täitsa loomulik, et jõuetu eesti tõusikkodanlus selle eest tänutundes Briti kuninga, Inglise imperialismi ees roomb. Inglise sõjalik abi Eestile ja Inglise kapita- tali valdav ülekaal Eesti majanduses mää- ras ära eesti tõusikkodanluse välispoliitika suuna. Eestist sai Inglise kapitali mõjualune maa Baltimere idarannikul, kus Inglise imperialism on loonud platsdarmi võitlu- seks NSV Liidu vastu. See Inglise imperia- lismi mõju on määranud ja määrab tun- tavalt veel tänapäevigi Eesti sõja- ja välis- poliitikat. Sellel aluspinnal on kujunenud ka Eesti suhted Suur-Britaniaga, millest kindral Laidoner kõneles nimetatud juu- belipidustusel järgmist:

„Eesti riigi suhted Suur-Britaniaga ka pärast sõda kogu meie iseseisvuse ajal on olnud kõige pare- mad, kõige sõbralikumad ja meie oleme kindlas lootuses, et see ka edaspidi nii kestab.“²

See kindral Laidoneri tunnistus on prae- gusel silmapilgul eriti tähtis, sest ta on võtmeks eesti tõusikkodanluse välispolii- tika mõistmiseks, mis välisminister J. Sel- jamaa määrangu järele olevat „kaitsepo- liitika“³.

Kuid faktid kõnelevad teist. Viimasel

ajal on ajalehtedes avaldatud rida toku- mente, mis tõestavad, et eesti fashistlik suurkodanlus ei taotle oma välispoliitikas kaugeltki mitte ainult riigikaitse ülesan- deid, vaid selles „kaitsepoliitikas“ etendab õige suurt osa aktiivse *pealetungi* õhuta- mise teooria ja praktika ettevalmistus. Arti- kli eelmises osas meie näitasime riigiva- nema K. Pätsi sõjakat vaimu. Mitte vähem sõjakas kui riigivanem, on vägede ülem- juhataja kindral Laidoner, kes 16 oktoob- ril 1934 a. järgmist kõneles:

„Selge on vist küll igale, et meie kui väike riik kellegi kallale ei lähe. Meie võidakse kallale tun- gida. Teine võimalus on see, et meid võidakse teiste suurte rahvaste tülide juures kiskuda sõtta. Ja siin ongi raskuspunkt, et erapooletuks jääda võib see, kes oma erapooletust, neutraliteeti, jõuab kaitsta. Neutraliteet ilma kaitseta ei püsi. Tihti vaadatakse kaitse peale kui passivsele sõjale, nimelt, et meie peame ainult vastulööke andma, et pealetungijat tõr- juda tagasi. Sel korral, kui suuremad jõud kallale tungivad, *peame aktiivselt välja astuma, peame ise peale tungima*, samuti nagu vabadussõjas, kus algu- ses meie esimene ülesanne oli, et ajada välja vaen- lane oma riigi piiridest, aga meie pidime veel kau- gemale peale tungima — et viia sõjategevus väljas- poole oma maaala, oma maa piire. Ma ütleksin veel rohkem — *ainult julge pealetungiga võib saavu- tada sõjas edu*. Kui seda julgust, pealetungitahet ei ole, siis ei jõua kuigi kaua vastu panna.“¹

Kodanluse „kaitsepoliitika“ on silmakir- jälilik. Kodanlus ei või kunagi tõtt rääkida oma sõjaplaanidest, sest töörahvas ei taha sõda. Sellepärast piirdub ta ainult kaitse- teooriaga, arendades aga seda — nagu kuul- sime Laidonerilt — edasi kallaletungini, kao- tades seega vahe kaitse- ja pealetungi-sõja vahel. Küsimus seisab seega ainult selles, kes sõda, s. o. pealetungi, alustab. Eks puhkes ju ka ilmasõda 1914 a. kui „kaitse- sõda“, kus vene, inglise ja prantsuse imperia- lismid „kaitsesid“ endid saksa imperia- lismi pealetungi vastu ja vastupidi. Mui- dugi ei alga Eesti üksi pealetungi, sest ta on selleks liiga jõuetu, et mõne teise riigiga sõda pidada. Aga teda võidakse teiste suurte rahvaste tülide juures „kiskuda sõtta“, kusjuures see „kiskumine“ sugugi ei tarvitse vastu eesti kodanluse tahtmist sündida. Sel puhul pole ta enam üksi. Kindral Laidoner andis sellele asjaolule oma nimetatud kõnes suure tähtsuse. Ta tähendas, et „vabadussõja ajal meie ei ol- nud üksi, meil oli liitlasi. Ka tulevikus võib loota, et meil on sõpru, liitlasi. *Sel- leks tuleb teha kõik, et meil sõpru oleks*“.

Ja meie näemegi praegu, et Pätsi-Laido- neri fashistliku diktatuuri valitsus teeb

¹ „Kõik kodanikud tuleks rakendada kaitsetööle“ — kindral Laidoneri raadiokõne. „Päevaleht“, 17 okt. 1934.

¹ „Kaja“, 7/V 1935 a., nr. 106.

² Sealsamas.

³ „Päevaleht“, 25/I 1935 a. „Eesti välispoliitika on kaitsepoliitika“ — välisminister J. Seljamaa raadiokõne. — Kodanluse kurnamishuvide kaitsepo- liitika küll...

kõik, mis võimalik selleks, et niisuguseid sõpru endale soetada. Eelpool nägime, et Laidoner paneb suuri lootusi Inglismaa peale. Eesti suhted Inglismaaga olevat kõige paremad ja kõige sõbralikumad. Poola presidendi Moscicki seletuse järgi olevat ka „Eesti-Poola suhted sarnased, et nad võiksid olla eeskujuks kõikidele teistele riikidele“¹.

Välisminister Seljamaa hiljutine „külas-käik“ Rootsi kuninga juurde ja Rootsi välisministri „külla kutsumine“ sügiseks Tallinna kõnelevad omakorda sellest, et Eesti tegutseb aktiivselt selleks, et ka Rootsi tema sõber ja liitlane oleks. Kui siia veel ligi lisada Eesti-Läti-Leedu „sõpruse süvendamist“ — Balti Entente loomist, siis on küllalt selge, et Eestis tehakse kõik selleks, et Eestil „sõpru oleks“.

Tekib küsimus, milleks on eesti tõusikodanlusel tarvis seesuguseid sõpru, nagu Inglismaa, Poola ja Rootsi? Kui jälgida Eesti praegust välispoliitikat ja rahvusvahelist olukorda, siis on vastus sellele küsimusele lihtne. Eesti ei taha ja ei saa end lahti lülitada NSV Liidu vastase sõja ettevalmistamisest, mida õhutab ja organiseerib Saksa-Inglise imperialism. Eesti tahab (ja peab) sellest sõjast aktiivselt osa võtma. Seda dikteerib temale ette tema klassilik ühtekuuluvus rahvusvahelise kontrevolutsiooniga, kui ka tema majanduslik, poliitiline ja sõjaline sõltuvus Inglismaast, kes koos Saksamaa, Poolamaa ja Jaapaniga valmistavad ette uuele maailma ümberjagamisele, millises ümberjagamises teatavasti Jaapan, Poolamaa ja Saksamaa loodavad NSV Liidu arvel omale uusi maid haarata. Inglise imperialism, püüdes kindlustada enesele oma asumaade ühtsust ja puutumatumust, pole selle vastu, et Saksamaa relvastab ja ise omal jõul enesele uusi asumaid soetab, mis mõneks ajaks tema laiutamistungi rahuldaks. Kõige mõjuvamaks põhjuseks eesti kodanlusel tema sõjapoliitikas — interventsiooni ettevalmistamises NSVL vastu — on aga muidugi püüe oma kurnamisõigusi kindlustada (koduse revolutsiooniliikumise verise mahasurumisega) ja kurnamisala laiendada (N.L. arvel muidugi), nagu seda ühed fashistid varjatult, teised avalikult jutlustavad.

Eesti kodanlus, kelle iseseisvust ka Saksa maadehaaramise püüded idas ähvardavad, paneb nähtavasti kõik oma lootused Inglismaa peale, ähvardades, et see ka edaspidi tema „iseseisvuse“ mõjuvamaks kaits-

jaks saab olema. Sedasama abi oodatakse ka inglisesõbralikult Rootsilt. Kuid Inglise-Saksa-Poola koostöö viib paratamata uuele sõjale, mis juhitud on NSV Liidu ja väikerahvaste iseseisvuse vastu.

Sõjahädaoht suureneb iga päevaga. Jaapan haarab Hiinamaa ühe maakonna teise järele ning provotseerib sõda Kauges Idas NSV Liidu ja Mongoolia Rahva Vabariigiga. Itaalia valmistab ette Abessiinia haaramist, Saksamaa — Austria ja Meemeli vallutamist. Ka Eesti valmistub sõjale. „Päevaleht“ kirjutab, et „riigikaitse ei ole ainult sõjaline, vaid ka poliitiline küsimus. Kui kõneldatakse Eesti väiksusest ja meie rahva piiratud jõust, siis ei tohiks unustada, et vaevalt on üldse mõeldav seisukord, kus Eesti astuks üksi võitlusesse mõne suurriigiga. Seejuures ei ole sugugi tähtis, kas Eestil on sõlmitud vormilikud kaitselepingud mõnede teiste riikidega või mitte... Meie iseseisvusest ja erapooletusest on Euroopa nüüdse poliitilise olukorra juures huvitatud ka mõned teised riigid nii lähedalt, et Eesti ei jää hädaohu korral üksi. See asjaolu on meie riiklikule julgeolekule suure tähtsusega.“¹

Kes need „mõned teised riigid“ on, kes Eestit hädaohu korral üksi ei jäta, sellest ei räägita. Ei öelda ka otsekohe, kust poolt Eesti riiklikku julgeolekut hädaoht kõige enam ähvardab. Kuid eesti ajakirjandusest paistab siiski selgesti silma, et eesti fashistlik tõusikodanlus peab oma surmavaenlaseks NSV Liitu, tema „äärmist militarismi“ ja „punast imperialismi“, millega kollitades hulkades nõukogudevastast sõjameeleolu luuakse.

Kirjutatakse ja räägitakse, et „ükski ei mõtle Eestis teistele kallaletungimise peale, kellegil ei ole nõu teisi riike ja rahvaid eksploateerida“, kuid sealjuures tunnistatakse, et „sõdadel on nüüdisajal selline iseloom, et ta kipub haarama ka erapooletuid, hoolimata nende kindlast vastuseisust. Praegusel ajal seisame tõsi-asjade ees ja need hüüavad tungiv-käskivalt: valvel ja valmis olla!“²

„Päevaleht“ kinnitab, et „Eestil endal ei ole aga saa tulla ühtki tüli, mis viiks ta relvis kokkupõrkele mõne teise rahvaga. Meie ei taha mitte ühtki jalatäit võõrast maad ega mitte midagi, mis kuulub teistele.“

On küllalt asju, mis kinnitavad, et see siiski nõnda ei ole. Ka Eestis leidub ring-

¹ „Riigikaitse ja norutamine“ — „Päevaleht“, 28/IX 1934 a., nr. 328.

² „Riigikaitse vajadus ja raskus“ — „Päevaleht“, 16/I 1935 a.

¹ „Kaja“, 4/V 1935 a., nr. 10. — „Poola-Eesti suhted on eeskujulikkud“.

kondi, kes unistavad uutest maaladest. Tuletame meelde tõsiasja, et mitte väga ammu Eesti ajakirjanduses avalikult *Eesti asumaade* küsimust arutati. Tuletame meelde, et Eesti ajakirjanduses avalikult on räägitud piiritaguste eesti asunduste liitmisest Eestiga ning Eesti piiride nihutamisest kuni Krasnaja Gorkani ja Ilmeni järveni. See ei ole ju eesti imperialistide keeles „teiste riikide ja rahvaste ekspluaateerimine“, vaid ainult väliseestlaste ühendamine Eesti emamaaga! Lollus oleks arvata, et kui Eesti „võidakse teiste suurte rahvaste tülide juures kiskuda sõtta“, ehk kui sõda „haarab“ ka Eesti, et siis eesti kodanlus sellest sõjast ilma oma eesmärgita osa võtab. Ühegi maa kodanlus pole senini ajaloos ilma eesmärgita sõdinud, ja kui Eesti peaks „suurte rahvaste tülide juures“ ühel ehk teisel pool kaasa lööma, siis teeb ta seda koos „mõne suurriigiga“, kes talle tasuks selle eest ka midagi lubab.

Kõigepealt oleneb Eesti osavõtt „suurte rahvaste tülide“ lahendamiseks koos selle riigiga, kellest tema sõjaliselt ärarippuv on, sest Eestil enesel puudub sõjatõustus, mis suudaks teda sõja ajal relvade ja laskevõimega varustada. Sellepärast on täitsa õige eesti kodanluse väide, et riigikaitse ei ole ainult sõjalik, vaid ka poliitiline küsimus; ta on seda eriti nimelt ka selles mõttes, et imperialistlik sõda maailma uuesti ümberjagamise pärast peetakse ka revolutsiooniliikumise mahasurumiseks; selle ülesandeks aga on imperialistlikku sõda muuta kodusõjaks, mis kurnajate võimu kukutaks. Eesti kodanlus orienteerub oma „riigikaitse“ küsimustes niisugustele riikidele, kes poliitiliselt Eestit seesuguse hädaohu vastu võiks kindlustada. Tõsiasjad kõnelevad, et seesuguseks riigiks peab eesti kodanlus eeskätt Inglismaad.

Olles sõjaliselt ja poliitiliselt ärarippuv Inglismaast, läheb Eesti tulevases sõjas kaasa nende riikidega, kes Inglismaaga sõbrustavad. Inglismaa etendab aga NSV Liidu vastase väerinna loomises praegu juhtivat osa. Tema õnnistusel tegutseb Saksamaa, kelle ülesandeks on Venemaal enamlusest „päästa“. Seega võib Eesti muutuda NSV Liidu vastases sõjas otseks platsdarmiks, kust tema „sõprade ja liitlaste“ väed, nagu 1913—1920 a., saaksid läbi marssima — ühes Eesti vägedega —

Narva ja Pihkva suunas Leningradi ja Moskva poole. Ka sõja- ja õhulaevastik leiaks siin enesele vastavad toetuspunktid.

Mitte asjata ei teostatud möödunud aasta märtsis Eestis fashistlik riigipööre *Inglise* imperialistide näpunäidetel. Seljatagune peab sõja ajal olema kindel. Eesti fashiseerimine — see on abinõu seljataguse kindlustamiseks. Suurtükiliha, mida Eesti tulevases sõjas peab oma sõpradele kindlustama, peab olema sõnakuulelik, distsiplineeritud, vaba kardetavatest revolutsioonibatsiillustest. Selleks teostatakse Eestis praegu nn. „rahva uuestisünni“ poliitikat. Rahvas peab olema ühtne, tervik. „Kaja“ kirjutab, et „praeguse korra põhimõtteks on lepitamine, vastuolude pehmendamine ja mõistliku lahendamise poole püüdmine... Töölise võõrutamine meie ühisest rahva perest ei tohi ial enam tulla tagasi, vaid selle asemel peab arenema ja süvenema kõikide Eesti rahvakihtide keskel rahvusliku ühtekuuluvuse tunne.“¹

Seda „rahvusliku ühtekuuluvuse tunnet“ on tarvis selleks arendada ja süvendada, et „isamaa kaitsmise“ sildi all hulkasid ette valmistada ja mobiliseerida ligineva sõja tarvis.

Ühel ajal hulkade mobiliseerimisega teostatakse ka sõjaväe alal rida reforme, mis peab tõstma sõjalist võitlusvõimet. Riigiaparaadi militariseerimine, territoriaalsüsteemi siseseadmine, kaitseliidu, õhu- ja gaasikaitse korraldamine, noorsoo sõjaväelise õppuse läbiviimine, kindralite nimetamine tähtsamate omavalitsuse keskuste etteotsa — kõik need abinõud kokku peavad Eesti sõjalised jõud tuntavalt tugevamaks tegema, mobilisatsiooni kergendama, sõjaväe rahvale lähemale tooma, teatava liikuvuse sõjaväe kaadritele andma selleks, et edukalt täita ülesandeid, mis eesti fashistliku suurkodanluse ette seab imperialistlik väerind.

Eestimaa töörahvas peab valvel ja valmis olema, et seda poliitikat halvata, talle vastuhoopi anda ja NSV Liidu vastu sihitud konfirrevolutsioonilik sõda kodusõjaks — seega NSV Liidu kaitsesõjaks — muuta.

(Lõpp.)

¹ „Kaja“, 18/VI 1935 a.

V. Ahja

Pätsi kohus mõistis Saksa imperialismi agendid — vabside juhid — vabaks!

Pätsi valitsus korraldas kohtuprotsessi vabside üle, kes vangistati 1934 a. 12 märtsi fashistliku riigipöörde ajal või järel, alles nüüd, k.a. juulikuul. Ta püüdis võimalikult kaua viivitada selle kohtuprotsessi korraldamisega, et sellega pike-mat aega ära hoida oma tõeliku näo täielikku paljastamist vabsfashismi küsimuses. Pätsi kohus vabsfashistide üle pidi tahes või tahtmata paljastama muinasjutu Pätsi valitsuse „otsustavast võitlusest“ vabsfashismi vastu ja demokraatia kaitsmisest, mida Pätsi-Laidoneri fashistlik blokk kasutas s.-d. juhtide toetusel selleks katteks, mille varjul ta fashistliku diktatuuri Eestis sisse seadis.

Nüüd on kohtuprotsess vabside üle lõppenud ja mask Pätsi valitsuse näolt vabside küsimuses täielikult langenud. *Tuli välja nii nagu oli rääkinud meie partei. S.-d. juhtide seletused selle üle, nagu peaks Pätsi valitsus otsustavat võitlust vabsfashismi vastu, osutusid täiesti valeks* ning häbematuks töörahvahulkade petmiseks ja töölisteklassi huvide jõhkraaks mahasahkerdamiseks fashistlikule kodanlusele. 12 märtsil pani Pätsi-Laidoneri fashistlik blokk maksma fashistliku diktatuuri, mis on sihitud ainult töörahva vastu, tema kasvava rahulolematuse mahasurumiseks avalikkude terroristlikkude abinõudega. Hüüdsõna „otsustavast võitlusest vabsfashismi vastu“ ja „demokraatia kaitsmisest“ lasti lendu ainult töörahvahulkade petmiseks. Pätsi fashistliku diktatuuri valitsus seadis oma eesmärgiks viimaste demokraatlikkude vabaduste jää-nuste hävitamise, ja ta ei ole kunagi pidanud, ei pea ega taha ning võigi pidada mingit otsustavat võitlust Saksa imperialismi agentide — vabsfashistide vastu. Seda kinnitas nüüd täie selgusega ka Pätsi fashistliku kohtu otsus vabside juhtide kohta, otsus, mis need juhid tegelikult igasugusest karistusest täielikult vabastas. Need tühised karistusekesed (6—12-kuulised vangistused), mida Pätsi kohus määras vabside juhtidele, pealegi veel *tingimisi* (s. o. vabside juhid vabastatakse ka nende tühiste karistuste kandmisest täielikult), on mõeldud ainult töörahvahulkadele puru silmi puistamiseks. *Pätsi kohtuotsuse tagajärjel ei langenud vabside juhtide peast ainustki juuksekarva maha.*

Vabside juhtide tegevuses ei leitud midagi erilist hukkamõistvat, ja nad lasti viimseni vabaks.

Kogu kohtuprotsessi käik andis tunnistust Pätsi valitsuse kokkumängimisest ja koostöö otsimisest ka selle osa vabsfashistidega, kelle seljataga seisab otsekohe-selt Saksa imperialism.

Kõigepealt oli kohtu eesistujaks Pätsi valitsuse poolt määratud vabside paarimees, purutagurline kindral ja vene monarhist ning üks vihasemaid ajaloolikke eesti töörahva vaenlasi — *Tshistjakoff*, kes Venemaa proletariaadi käest klassisõjas armutult peksa sai, pärast eesti valgekaardi hõlma alla varju pugenes ning siis end *Helk'iks* ümber ristis. See õel eesti töörahva vaenlane pandigi Pätsi valitsuse poolt „erapooletut kohut“ mõistma teiste eesti töörahva vihasemate vaenlaste — Saksa imperialismi agentide, vabside juhtide üle! Vene monarhisti Helk'i määramine „kohtumõistjaks“ vabside juhtide üle ei olnud sugugi juhuslik asi, vaid sellega tahtis Pätsi valitsus kõigiti alla kriiputada oma sõbralikku suhtumist vabsfashistidesse.

Niisamuti on „süüdistaja“ vabside juhtide kohtuprotsessil — prokurör Trakmann — hästi tuntud eesti töölisteklassi kaagitaja kodanluse veriste sõjakohtute kaudu. Tema „süüdistuskõne“ vabside kohtuprotsessil seisis kogu oma ulatuses vabside juhtide puhtakspesefmises igasugusest süüst. Tema jutu järgi olevat kõik nende vastu varemalt ülestõstetud süüdistused paljad „oletused“ olnud, mida pealegi prokuröriherra oma kohuseks luges — ümber lükata. Politsei, kes alati on olnud valmis igasuguste provokatsioonide peale töölisteklassi vastu, ei olevat prokuröriherra seletuse järgi leidnud mingisuguseid andmeid, mis oleksid võinud vähegi paljastada vabsfashistide kuritahtlikku riigivastast tegevust. Kõik faktid, mis täielikult paljastavad vabside juhtide äraandlikku ja kuritahtlikku tegevust eesti töörahva vastu, on üldiselt kõigile teada, kuid politseil ja prokuröril „pole teada midagi“ ja kohus „ei saanud“ kah midagi kindlaks teha!!! Kohus „ei saanudki teada“, et vabside tegevus oli sihitud hitlerismi-tüüpi fashistliku diktatuuri vägivaldsele maksmapanemisele, et vabside juhid tegutsesid tihedas

sidemes Saksa imperialismiga, viimase poliitilisel ja materiaalsel toetusel; et vabsid koos balti parunitega sisemist õonestustööd tegid Saksa imperialismi „idasse tungi“ plaanide läbiviimiseks ning Eestimaa muutmiseks Saksa imperialismi asumaaks ja platsdarmiks kallaletungimisel N. Liidu vastu.

Kohus tunnistas kogu vabside kuritahtliku tegevuse seaduse järele lubatuks ja heitis vabsidele ette ainult seda, et vabsid ei olevat muretsenud oma liidule küllalt avarat põhikirja, mis olevat esile kutsunud mõningad arusaamatused võimudega vabside liidu põhikirja üksikute punktide tõlgitsemisel. Prokurör ja kohus lükkasid kategooriliselt tagasi kõik rängad süüdistused vabside juhtide vastu, olgugi et need tulid otse valitsuse juhtivate tegelaste poolt, kanti hulkade ette kui tõsiasjad ja olid leidnud osaliselt tunnustamist isegi kodanlise ja s.-d. ajakirjanduse poolt. Pätsi kohus oli vabside juhtide kõigi kuritegude suhtes pime ja kurt. Veel enam, ta hoidis piinliku hoolega selle eest, et mitte juhtumisi kohtualuste kuritegevust paljastada.

Pätsi kohus vabside üle näitab, et Pätsi valitsus teeb kõik, et saavutada kokkulepet ja koostööd Saksa imperialismiga ja tema agentidega Eestis. Seda tõendasid ka varemalt peetud kohtukomöödiad balti parunite üle, mis lõppesid niisamuti tegelikult parunite õigeksmõistmisega. Niisugune valitsuse tegevus soodustab kõigiti Saksa imperialismi agentide seestmist õonestamistööd Eestis. Pätsi kohtu poolt vabside juhtide õigeksmõistmine annab suurt tõuget selle õonestamistöö veel kõvemaks aktiviseerimiseks. Saksa imperialismi poolt ähvardav hädaoht eesti töörahvale on kiiresti kasvamas.

Pätsi fashistliku diktatuuri kohtu otsus paljastab aga ka kogu 12 märtsi fashist-

liku vägivalda, kogu Pätsi-Laidoneri fashistliku riigipöörde *valelikkuse*. Sest kogu seda vägivalda ja terrorit, mis 12 märtsist peale teostatakse, on ju õigustatud ning *põhjendatud* sellega, et vabsid tahtnud vägivaldset riigipööret toime panna, mille kohta Pätsi valitsusel isegi *tokumentlikud tõendused* olevat käes olnud. Nüüd ei leitud kohtus midagi selletaolist, ei esitanud oma „tokumente“ ka valitsus mitte. Emb-kumb: kas *varjas valitsus neid ärandjaid*, või — *valetas ta* 12 märtsi terrorit põhjendades. *Kohtuotsuse järgi* oli Pätsi-Laidoneri terroristlik pööre 12 märtsil *ilma igasuguse aluseta*, selle põhjendus aga — *valetatud ettekääne*.

Pätsi valitsuse poliitika, mis on sihitud kokkuleppe ja koostöö organiseerimisele vabside juhtidega ja balti parunitega, tähendab fashistliku kodanluse poolt niisamuti ka suuremat jõudude mobiliseerimist kapitali veel teravama rõõvpealetungimise läbiviimiseks töölisteklassile ja kogu töörahvale, terrori suurendamist ning nõukogudevastase sõjakäigu ettevalmistamise kõvendamist ja kiirendamist.

Meie partei peab kõige energilikumalt paljastama hulkade ees seda Pätsi valitsuse poliitikat, Saksa imperialismi poolt ähvardavat sõjahädaohtu ning vabside ja balti parunite seestmist õonestamistööd, mida nad teevad Saksa imperialismi huvides. Tuleb kogu jõuga korraldada ja juhtida töölisteklassi ja kogu töörahva võitlusele mobiliseerimist ühise väerinna alusel Saksa imperialismi sõjaplaanide vastu, vabside ja balti parunite urgitsemistöö vastu ja Pätsi fashistliku valitsuse kukutamiseks.

Võitlusele töölisteklassi ühise väerinna laiendamise ja kõvendamise ning rahva fashismivastase väerinna loomise eest!

H. Nabel

Streigiliikumisest Eestis

(Järg)¹

9. 4 juulil puhkes *Pärnus* uus streik lahti ja seekord „*Lennuki*“ saeveskis. Streikis 200 töolist. Kui aga laotöölised juurde arvata, siis tõuseb streikijate arv 300 inimeseni.

Ühenduses selle streigiga jäi tehnilistest põhjustest tingitult seisma ka liistutööstus 85 töölisega.

Streikijad nõudsid töötasu kõrgendamist 7 sendi võrd tunnis.

Streik lõppes kell 2 samal päeval, pärast seda kui saeveski omanik oli tõstnud töölise tunnitasu 2—3 sendi võrd tunnis, mis küll ainult töölise osalist võitu tähendas.

10. Samal päeval, 4 juulil, algas *Pärnus veovoorimeeste* streik; streikis 100 inimest. Voorimehed nõuavad tunnitasu

¹ Vt. „Klassivõitlus“ nr. 6 (177).

kõrgendust 45 sendilt 60—65 sendile. Tööandjad pakuvad 55 senti. Lepiti niiviisi kokku, et voorimehed asuvad 5 juuli hommikul tööle ja töötasu küsimused lahendatakse siis töö juures.

31 juulil *ähvardavad 100 voorimeest uue streigiga*, sest petised metsaväljaveo ettevõtjad tõrguvad lubadusi alla kirjutamast, s. o. tunnitasu tõstmast.

11. 9 juulil nõuavad *100 Pärnu nahatöölisi* töötasu suurendamist, kes 14—16-tunnilise tööpäeva juures ennast ja oma perekonda ei jõua ära toita. „Kehvade teenistusolude tõttu paljud nahatöölised on pidanud tulusamaks pöörata selga oma ametile ja asunud tööle vabrikutesse, saeveskitesse ja sadamasse, kus teenistus suurem. Vana, aus käsitöölis-amet ei toitvat enam“, kirjutab „Vaba Maa“ nr. 158, 9 juulil.

12. Ka *Järvakandi tehaste töölised* nõuavad olukorra parandust. Oma üldkoosolekul 30 juulil, millest osa võttis üle 100 töölise, valisid töölised 5-liikmelise komisjoni. Komisjon volitati esinema nõudmistega: 1) et palgad viidaks tagasi endisele tasemele, s. o. tõstetaks praeguseid palku 20 protsenti, sest mõni aasta tagasi kärbiti töölise palka 20 prots. võrd, seletades, et see „ajutiseks“ sündivat, niikauaks kui tehased jälle täie koormavusega tööle hakkavad; 2) et korterite üüri alandataks 50 protsenti, sest kuni selleajani olnud töölise korterid ühes kütte ja valgustusega tasuta. Nüüd tuleb aga kõige selle eest maksta. Kuna nüüd tehased, eriti klaasivabrik, jälle täie koormavusega töötavad, siis oleks aeg, et tehaste juhatus oma lubaduse täidaks ja palgad endisele tasemele tõstaks.

Juhatus aga vastas, et see ei olevat olnud 20% palkade kärpimine, vaid palkade — „reguleerimine“, mis ette võetud selleks, et ühtlustada neid teiste tehaste töölise palkadega, kes töötavad võrdsetes tingimustes („Vaba Maa“).

1934 a. teisel poolel läheb streigilaine peamiselt üle — Narva töölise hulka ja ei jäta siin puudutamata ei suuri ega väikseid tööstuse-ettevõtteid.

Narvas streigivad mõne kuu kestel ja esitavad oma nõudmisi: saeveski-töölised, rätsepad ning niisuguste Eesti suurettevõtete, nagu kalevivabriku, linavabriku jt. töölised, kes nõuavad palgakõrgendust ja väljamaksmist ning tööpäeva lühendamist.

Allpool sellest üksikasjalikumalt.

13. „Päevaleht“ nr. 208, 31 juulil 1934 a. teatab, et lahti on puhkend protest-töö-

seisak Narva kahes saeveskis, et 30 juulil *lõpetasid töö Narva kahes saeveskis* töölised ja nendega ühinesid ka saeveskite ametnikkude personaali kuuluvad isikud — kokku 70 inimest, kuni palgavahekordade selgitamiseni, sest töölisele on võlgu 1000 krooni.

2 augustil kuuleme, et protest-tööseisak Narva saeveskites on võtnud tõsise ilme, kus ettevõtja J. Praksi kahes saeveskis on lõpetanud töö ka laotöölised. Seega on asunud nõudma saamata palka 130 töölisi, kellele saeveskid võlgnevad 2500 krooni ning ettevõtjal puudub kinnisvara, mida võiks ära müüa, sest saeveskid ja metsamaterjal ei kuulu Praksile vaid Briti-Eesti metsatööstuse aktsiaühingule. 14 augustil teatab „Päevaleht“ nr. 222, et Briti-Eesti metsatööstus maksis 13 augustil võla töölisele välja, kuid saeveskis on tooraine puuduse pärast töö lõpukorral ja saeveskite seismajäämisega jääks teenistusega 500—600 töölisi. Seega sundisid töölised kurnajaid küll palga välja maksma, kuid selle eest ähvardatakse töölisi — „tööpuudusega“, s. o. töölt lahtilaskmisega — et pärast taltsamaid orje otsida.

14. „Vaba Maa“ nr. 179, 2 augustil, teatab, et *Kreenholmi (Kulgu) saeveski naistöölised*, kokku 30 inimest, jätsid töö seisma palgakärpimise pärast. Palkasid alandati 14 sendilt 12 sendile tunnis.

Saeveski juhatus naistöölise nõudmist ei lubanud täita. Naistöölise asemele ähvardati mehi võtta, kes sama palga eest võivat rohkem ja raskemat tööd teha. Ei ole näha, millega streik lõppes.

15. 21 augustil kirjutab „Päevaleht“ nr. 229, et *Narva kalevivabriku töölised* nõuavad tunnitöölisele 3 senti tunnis juurde. Vabriku valitsusele anti „mõtlemisaega“ 1 septembrini.

16. 28 augustil teatab „Päevaleht“ nr. 236, et 27 augustil peeti ära *Narva rätsepatöölise* koosolek, kus nõuti palgakõrgendust, sest palkasid on mõne aastaga kärbitud peaaegu 50%—vähehaaval, 25—50 senti korraga.

Narvas on 200 rätsepat. Tehakse 15—16 tundi päevas tööd, et saada kätte keskmist päevapalka.

Kuid kokkulepet ei saadud, sest ettevõtjad kinnitavad, et Narva rätsepad saavad kõrgemat palka kui Tallinna omad, ja leidub töölisi, kes nõus on äridelt töötlemisi veel odavamaltki vastu võtma.

4 septembri ajalehtedest kuuleme, et Narva rätsepatöölise nõudmisi ei rahul-

data, ja palganõudmise läbisurumiseks tahetakse teha tõõseisak. „Päevaleht“ kirjutab provotseerides, et rätsepate hulgas puuduvat üksmeel. Sellega tahetakse töölisi hirmutada, et ega sellest tööliste „jonnist“ ikkagi midagi välja ei tule.

Kuid juba 6 sept. teatab „Päevaleht“ nr. 245, et streigikomitee koosolek peeti ära 5 septembril ja võeti otsus vastu streiki alata 6 septembril. Äriomanikud lubanud maksta ülikonna õmbluse eest 7½ krooni endise 5—6 krooni asemel. Rätsepad aga nõuavad 8 krooni.

9 sept. toob „Päevaleht“ nr. 248 uue sõnumi, et Narva rätsepad tulid võitjaks palgaaktsioonis, et ettevõtjad võtsid vastu palgakõrgenduse, mida töölistele nõudsid, kuid ei ole nõus kollektiivlepingut sõlmima. Töölisid aga kardavad, et kui hooaeg möödab, siis võivad ärimehed ilma kollektiivlepinguta hakata jälle töötasu alandama. Sellepärast jätkavad töölisid streiki.

17. Väiksemate ettevõtete eeskujul algavad palgakõrgenduse võitlust ka suured ettevõtted, ja „Päevaleht“ nr. 256, 17. sept., toob sõnumi, et *Kreenholmi vabriku töölised*, 2178 inimest, nõuavad tööaja vähendamist, s. o. 48-tunnilise tööpäeva asemel 46-tunnilist. Kuid 20 sept. kuulame, et Kreenholmi tööliste nõudmised liukatud tagasi, sest vabrikuvalitsus tahab tööpäevalat veel 3 tunni võrd pikendada — rohkete kiirtellimiste pärast, ja et ka palkasid üksikutele tööaladel ei ole võimalik tõsta.

18. Samuti teatab „Päevaleht“ nr. 256, 17. sept., et *Narva linavabriku töölised*, 1129 inimest, otsustasid alata palgakõrgenduse aktsiooni, ja 17 septembril, tööliste koosolekul, otsustatigi palgakõrgenduse nõudmise eeskujul võtta Narva kingsepa-, rätsepa- ja kalevivabriku töölistest, kes streigiga oma palgakõrgenduse läbi viisid.

4 oktoobril teatatakse, et Narva linavabriku töölised ei saa palgalisa, sest tööliste majanduslik olukord ei andvat nuriemiseks põhjust — see olevat isegi parem kui Kreenholmi töölistel.

Töölisi see aga ei rahulda ja nad jätkavad võitlust.

21 oktoobril peeti ära Narva linavabriku tööliste üldkoosolek, kus päevakorral järele oli oodata vabrikuomaniku seisukoha ettekandmist palgakõrgendamise nõudmise küsimuses. Osavõtt koosolekust oli erakordselt elav, — 1130-st töölistest oli tulnud kokku ligi 800.

Tööliste palgakõrgendamise nõudmise aluseks on olnud elukalliduse tõus ja madal töötasu, sest kahe viimase aasta jooksul on palkasid kärbitud kuni 50%, samal ajal aga on kurnamine tõusnud: kaks aastat tagasi töötas vabrikus 1400 töolist, nüüd 1130, kuid vabriku toodang ei ole sugugi vähenenud vastavalt tööliste arvu vähenemisele.

Vabrikuvalitsus ei luba üldist palgakõrgendust enne kui olukord vabrikus muutub senisest „normaalsemaks“, sest vabrik töötab välisturgude jaoks, kus palganormid ei ole kõrgemad ja turgudel võistlus ei luba palka tõsta.

Läbirääkimistel vabrikuomaniku vastus ei rahuldanud töölisi. Ühel häälel otsustati jätkata palgakõrgendamise nõudmist ja võeti vastu resolutsioon, mis esitati vabriku valitsusele, et eeskätt väljaspool vabrikukortereid elutsevate tööliste palka tõsta niipalju, et linavabriku töölised oleksid kõik võrdsetes majanduslikkudes tingimustes, ja nõuda siis üldist palgakõrgendust vastavalt Narva kalevivabrikus läbiviidud tööliste palkade kõrgendamisele. 27 oktoobril vastas Narva linavabriku valitsus töölistele eitavalt palgakõrgenduse kohta, nii kaua kui ei pärane tööstuse konjunktuur.

29 novembril toob aga „Päevaleht“ nr. 329 uue sõnumi ja teatab, et Narva linavabriku valitsus andis töölistele järele (ilma „konjunktuuri paranemiseta“ müüdi, tööliste aktiivse ja üksmeelse pealesurumise tagajärjel — H. N.), kus väljaspool vabrikukortereid elutsevate päevatöölise majandusliku olukorra parandamiseks hakatakse neile maksma 1½ senti tunnis (töölisid nõudsid 3 senti), ehk 12 senti päevas, korteriraha ja veetakse neile vabriku kulul puud koju kätte.

See palgalisa puudutab 250 töolist.

19. 19 novembril 1934 a. algasid „*Viktooria*“ *kastitehases Tallinnas* 450 töolist üksmeelselt streiki palga 50%-lise allakiskumise katse vastu.

Streik lõppes juba järgmisel päeval tööliste võiduga — palk jäi endiseks.

20. 30 novembril 1934 a. teatab „Päevaleht“ nr. 380, et novembri lõpul *töölised leivatööstustes esinesid* palgakõrgenduse nõudmisega, kuid seda ei võetud vastu.

21. 19 detsembril 1934 a. teatab „Päevaleht“ nr. 349, et *Narva kalevivabrikus* jälle palgaküsimus päevakorral on, sest 18 detsembril püüdis vabrikuvalitsus tüki-

töötasult üle minna tunnitöö peale, et töö-palka vähendada 22 sendini tunnis, ehk 176 senti päevas.

Töölised on nõus tükitöö pealt tunni-töö peale üle minema, kuid selle tingimusega, et maksetakse 25 senti tunnis, ehk 2 krooni päevas ja peale selle lisatasu preemiat. Peale selle peaks vabrikuvälitsus andma tasuta seepi käte pesemiseks, põlleriide ja muretsema akendele eesriided, mida senini töölised oma kulul ostsid.

See vastuvõetud otsus esitati vabrikuvälitsusele.

29 dets. 1934 a. kuuleme, et palgaküsimus Narva kalevivabrikus on lahendatud: on jõutud kokkuleppele, et nõelumis-osa-konna töölised viiakse 1. jaanuarist 1935 a. tükitöö pealt üle tunnitöö tasule ja vastavalt sellega sõlmitakse ka uus palgaleping.

Uue palgalepingu alusel maksetakse nõelujale 22 senti tunnis ehk 176 senti päevas ja peale selle veel 10 protsenti

¹ Käesolev artikkel oli juba trükkis, kui meile kätte jõudis „Eesti Statistika“ 1935 a. mai-nummer, mis sisaldab kokkuvõtte „streikidest tööstuses 1934 a.“ (R. Kikkerist).

See artikkel on mitmeti äärmiselt huvitav.

1. Ta toob andmeid ainult 10 streigi kohta, ja siin on rida streike, mille üle meil kättesaadavates ajalehtedes andmed puudusid. (See kinnitab veel kord, et ajakirjandus töölisevõitlust maha salgab.) Ja nimelt:

a) 10 juulil algas ettepuhujate streik J. Lorupi klaasivabrikus (Tallinnas); jäi seisma pea terve vabrik. Nõuti palga kõrgendust 50% võrd ja töö alal edasijõudmise võimalust. Nõudmist täideti osaliselt (palga kõrgendus 25% jm.).

b) Tartu klaasivabrikus puhkes streik 6 novembril. Nõuti 10% palga kõrgendust. Nõudmine rahuldati.

c) Niidu saeveski laoplatsi laudade tahveldajad algasid 12 juulil streiki, nõudes töötasu kõrgendamist. — Nõudmist ei täidetud; 5 töölise vallandati.

d) 3 märtsil algas streik Ranna-Väemla-Karilepa ja Ämari veeühingu kraavitöödel. Nõuti tükitöö hinna kõrgendamist. Nõudmist ei rahuldatud. 7 märtsil asus osa streikijaid uuesti tööle.

e) 5 mail ühepäevane streigi-meeleavaldus Tallinnas E. Kartuse ja J. Tulingi riidevärvimise tööstuses. Meeleavaldus kandis poliitilist iseloomu („vabside“ liinis). Meeleavaldusest võttis osa 40 töölise. Kaitseväge ülejuhataja otsusega karistati kuut streikijuhit — töölise.

2. Need 5 streiki eelpool toodud 12 streigile juurde arvatud, saame üldse 17 streiki, millest ainult üks mitte-tööstusliku iseloomuga on (Narva näitlejad). „Eesti Statistika“ teab aga üldse ainult 10-st streigist kõnelda — mis näitab, et see ametlik allikas veel kõige rohkem võltsib ja salgab.

3. „Eesti Statistika“ artikkel kõneleb ainult 1369 streikijast (nendes streikides, mis on näidatud tabelis järjekordsete numbrite all: 1, 8, 9, 20 ja 23, 24, 25, 26 ning 27). Kui aga võtame ainult kaks streiki;

preemiaid. Sellega tõuseks tööliste palk 193 sendile päevas, missugune teenistuse-tasuta ületab mustatöölise palga.¹

Kokkuvõttes saame seega Eesti kodanlise ja sotside ajalehtede ning „Eesti Statistika“ 1935 a. mai-numbri järele streigiliikumise kohta valges Eestis 1934 aastal järgmise pildi (vt. tabel lhk. 32).

Kui needki andmed, mida kodanlised ja sotside lehed ning „Eesti Statistika“ 1935 a. mai-nummer on avaldanud ja mis, kordame veel, kaugeltki täielikud ei ole, kokku arvata, siis saame 1934 a. Eestis tööliste väljaastumisi ja streikisid kokku 27 juhtumil. See on rekordarv Eesti ise-seisvuse ajajärgul, sest nii suurt streikide ega ka streikijate arvu ei ole Eesti „vabariigis“ ennem ette tulnud.

Nendest streikidest on suurem osa lõppenud tööliste täieliku ehk osalise võiduga, maha arvatud mõned üksikud juhtumid, kus töölised eitava vastuse said ja sellega ajutiselt pidid leppima. Kui palju

s. o. Härjapea kollektori hädaabitööliste streigi, kus streikis 700 töölise, ning Pärnu sadamatööliste ja platsimeeste streigi, kus streikis üle 900 töölise („Vaba Maa“ järele 920 inimest), siis saame juba sellest kahest streigist arvu, mis suurelt ületab andmed, mis on näidatud „Eesti Statistikas“. See ametlik ajakiri ei püüa mitte ainult streikide arvu, vaid ka — ja veel enam — streikijate arvu võltsimisega töölise võitluse aktiivsust ja ulatust vähendada.

Meil ei ole kaugeltki kõigi töökohtade streikijate kohta andmeid, aga needki arvud juba, mis tabelis ette toodud, ületavad „E. S.“ ametliku arvu vähemalt kolmekordselt. Tõelikult oli see veelgi suurem, kui juurde arvata ka teised ettevõtted, mille kohta andmed puuduvad.

4. „Eesti Statistika“ kirjutab, et „streigi tagajärjed olid 1934 a. tööliiskonnale palju raskemad kui eelmisel aastal“. Aga sealsamas kirjutab ta, et töölise täieliku võidu protsent tõusis 20,4% -lt 25,3% -le ja osaliste võitluse protsent 35,2 -lt — 71,7 -le. Rahuldama nõuete protsent aga langes 44,4 -lt — 3 -le. Ja see pidavat „palju raskem olema“! See on vaid tööliste õõnes kollitamine.

5. Mispärast streikide arv 1934 a. tõusis? „Eesti Statistika“ lahendab seda küsimust järgmiselt: „Nagu teada, on majandusliku tõusu ajajärgud töölise võitlustegevusteks palju soodsamad kui depressiooni ajajärgud. 1934 a. paranen majanduslik seisukord ja vähenes töötatööliste arv, mis omakord julgustas töölise astuma välja majandusliku seisukorra parandamiseks ja kaitseks.“

Kuid „E. S.“ sellest vaikib, et terrori tagajärjel tööstorsidelt töötud töölised laiali kihutati, et „majanduse tõusu ajajärgul“ ettevõtjad — tööliseklassi kurnajad — igasuguste võtetega töölise palkasid kärpisid, et eesti tööliseklassi olukord on väljakannatamatuks muutunud jne. Ta püüab seda peapõhjust salata, et tööliseklassi hulgas organiseerumus, distsipliin Eestimaa Kommunistliku partei tegevuse mõjul on kasvanud ning tööliseklass on aru saanud sellest, kuidas ta võib oma olukorda parandada.

Töoliste streigid ja protestid 1934 aastal

Missuguste ettevõtete töölised streikisid ehk nõudmised üles seadsid	Streik	Ilma streigita nõudmine	Streikijate arv	Mida streikijad nõudsid	Millega streik lõppes
1. Härjapea kollektori hädaabitöölised . . .	streik	—	700	palga kõrgendust	töoliste võiduga
2. Tartu kingsepad . .	—	boikott	—	" "	töoliste võiduga
3. Viljandi teetöölised ja hobusemehed . .	streik	—	—	" "	?
4. Narva „Võitleja“ seltsi näitlejad	—	nõuavad	—	palga väljamaksmist	?
5. Eidapere saeveski töölised	streik	—	—	" "	?
6. Pärnu veovoorme- hed	streik	—	—	palga kõrgendust	?
7. Narva kingsepad . .	streik	—	200	" "	töoliste võiduga
8. Pärnu sadamatöölised ja platsimehed . . .	streik	—	900	" "	töoliste võiduga
9. Pärnu „Lennuki“ saeveski ja lao töölised ning liistutööstuse töölised	streik	—	385	" "	töoliste võiduga
10. Pärnu veovoorme- hed	streik	—	100	" "	lubati kõrgendada
11. Pärnu veovoorme- hed	—	nõuavad	100	" "	?
12. Pärnu nahatöölised .	—	nõuavad	100	" "	?
13. Järvakandi tehaste töölised	—	nõuavad	—	" "	?
14. Narva saeveskitöölised	streik	—	130	palga väljamaksmist	töoliste võiduga
15. Kreenholmi saeveski naistöölised	streik	—	30	palga kõrgendust	lükati tagasi
16. Narva kalevivabriku töölised	—	nõuavad	—	" "	töoliste võiduga
17. Narva rätsepad . . .	streik	—	200	" "	töoliste võiduga
18. Kreenholmi vabriku töölised	—	nõuavad	2178	tööpäeva lühendamist	lükati tagasi
19. Narva linavabriku töölised	—	nõuavad	1129	palga kõrgendust	töoliste võiduga
20. „Viktooria“ kastitehase töölised	streik	—	450	palga 50% kärpimise vastu	töoliste võiduga
21. Tallinna leivatöölised	—	nõuavad	—	palga kõrgendust	lükati tagasi
22. Narva kalevivabriku töölised	—	nõuavad	—	palgaküsimuse lahendamist	töoliste võiduga
23. J. Lorupi klaasivabriku töölised	streik	—	15	palga kõrgendust	töoliste võiduga
24. Tartu klaasivabriku töölised	streik	—	—	" "	töoliste võiduga
25. Niidu saeveski laoplatsti laudade tahvel-dajad	streik	—	5	" "	lükati tagasi ja valandati töölised
26. Ranna-Väemla - Karilepa ja Amari veeühingu kraavitöölised	streik	—	—	" "	lükati tagasi
27. Tallinnas E. Kartuse ja J. Tulingi riidevärvimise tööstuse töölised	streik	—	40	poliitilise iseloomuga ühepäevane streik „vabside“ liinis	karistati 6 töölise kaitseväge-de ülemjuhataja ot-susega.
Kokku . . .	17	10			

aga neid töölisi tõelikult oli, kes streikidest osa võtsid, selle kohta puuduvad liigilähedasedki andmed. Niisama ka selle kohta, kui palju tööpäevi streikijatel kaduma läks ehk kui suured on majanduslikud kahjud, mis töölised streikide tagajärjel 1934 aastal said. Kaugeltki mitte alati ei kuule väljapoole ka sellest, misugused terroriabinõud streikijate vastu tarvitusele võeti.

Kui riigivanem hra Päts 1934 aastat vastu võttis, kuulutas ta oma kõnes, muuseas, et „meie ei astu uuel aastal (loe 1934 a. — H. N.) mitte uude vabariiki, vaid meie tahame uuel aastal senist riigikorda, mis meile *palju head* on annud, ainult parandatud kujul ja *rahva otsekohesel osavõtul* edasi ehitada *ilma vapustusteta*, ilma ärevuseta, ikka meeles pidades, et meie *kõikide õnne pandiks* on vaba, iseseisev ja *rahva soovide järele valitsetav* Eesti vabariik... Meie rahva *rahuline meel* ja *tööarmastus* on need abinõud, mis aitavad teelt kõrvaldada kõik takistused“ jne. (Minu allakriipsut. — H. N.)

Selle demagoogiaga tahtis riigivanem Päts mahasurutud rahvaloostust veel kord uuesti elustada. Tema sõnade järele ei ole mitte riigikord rahva viletsuses süüdi, vaid rahvas ise, kes ei oska selle riigikorra all, mis „palju head on toonud“, elada ja töötada. Ja Päts lubab riiki „ilma vapustusteta, ilma ärevuseta“ valitseda, sest faschistlik diktatuur oli juba siis ammu otsustatud.

Agaga tegelikult ei suutnud ärevuse ja vapustuste eest hoida ei jõhker demagoogia ega veelgi jõhkram faschistlik terror, nagu seda töölistel liikumine näitab. Sest töölise olukord ei paranenud ega parane Eesti „vabariigis“ faschistliku terrori mõjul teips mitte. Valitsus püüab töötavat rahvast ilusate sõnakõlksudega petta, tegelikult terroriseerib ta töölisi. Kapitalistid tungivad töölisklassile ikka jõhkramalt peale, küll palkasid kärpides, küll tööpäeva pikendades ja töönorme tõstes. Neid toetavad selles igatepidi töölisklassi äraandjad — sotsfaschistlikud juhid, toetades suurkapalistide faschistlikku diktatuuri.

Kuidas sotsfaschistlikud juhid, kes on juhtivatele kohtadele pääsenud, nagu ametiühingutesse, „vabariigi“ valitsusele ning kapitalistidele kaasa aitavad ja kuidas nad püüavad töölisklassi üksmeelset võitlust demoraliseerida selleks, et töölised mitte võitjatena võitlusest välja ei tuleks, selle kohta toob „Päevaleht“ nr. 59, 28. veebruaril 1935 a., märkuse, milles kirjutab, et „toimetusele saadetud kirjas üks ameti-

ühingu liige kirjutab, et ametiühingute juhid olevat loiud ega hoolivat suuremat töölise huvide kaitsest, et koosolekuid korraldatakse väga harva ja sinna ei kutsuta mitte kõiki liikmeid. Kuidas võib siis olla juttu ametiühingu ühisest perest. Ühingu liikmed näeksid, et ühingu juhatus katsuks astuda samme palgaolude parandamiseks ja 8-tunnise tööpäeva kättevõitmiseks. Praegu töötatakse veel paljudes Tallinna käitistes, nagu näit. vorstiteostuses, 10—12 tundi päevas“...

See on ainult üks töölise kiri, mis lehe kaudu laiematele hulkadele osaliseltki on teatavaks saanud, aga ta iseloomustab vägagi seda „vaimu“, mis reformistlikkude ametiühingute peres, nimelt nende sotsfaschistlikkude juhtide ridades, valitseb.

Kui töölisklass oma viletsa olukorra pärast sunnitud on üles astuma, sunnitud on streikisid välja kuulutama üle ametiühingute juhtide peade, siis püüavad need sotsidest juhid kohe jälle pettusega töölisteridu purustada, et, vaadake, streik praegusel ajal midagi ei või anda, et, vaadake, olukord ei ole veel vastav selleks, et, vaadake, streik toob kahju ettevõttele ja ühes sellega ka ettevõtte töölisele jne, et tarvis on veel oodata, kannatada ja organiseeruda... Kui aga töölised sellega õnge ei lähe ja siiski streigi välja kuulutavad, siis lähevad sotsidest äraandjad uue meetodi peale ja püüavad töölise ja tööandjate vahel igateviisi kokkulepet sobitada — kapitalistide kasuks muidugi.

Kui ka see ei aita, kui töölised oma nõudmiste juurde jäävad ja kui streik lõpeb töölise võiduga, siis on sotside faschistlikud juhid kohe väljas ja seletavad töölisele, et, vaadake, *meie* olime selle poolt, *meie* juhtisime seda ja *meie* viisime streigi võidule.

Sotsfaschistlikkude juhtide alasti äraandlik faschistlik poliitika sunnib ikka suuremad töölise hulga nende juurest põgenema ja uut võitlusteed otsima, mida aga kurnajad „ilma“ vapustusteta ja ärevuseta“ kannatada ei suuda.

Et vabariigi faschistlik valitsus töölisklassi aktiivsuse tõusu tõepoolest kardab, et ta metsikut hirmu tunneb töörahva kasvava ühise väerinna ees, millega töölisehulga oma kurnajate vastu võitlusse astuvad, nagu näitasid töölise väljaastumised 1934 aastal, sellest kõnelevad „vabariigi“ valitsuse terroristlikud seadused, streikide ärakeelamise õiguse andmine — sõjavägede ülemjuhatajale jms.

Selle kohta kirjutab „Postimees“ nr. 343, 15 dets. 1934 a., järgmist: „Majandusminist-

rile on antud luba streigi ajutiseks keelamiseks ja selle asemele koostada tööstuse-töölise palgatülide vahekohtu komisjon, kuhu kuuluks majandusministeeriumi tööstuseosakonna direktor, teedeministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna direktor ja esindajad tööliskonna ning töösturite poolt.“

Igaühele on arusaadav, mida tööliste-klassil niisuguse komisjoni poolt oodata on. Hunt ju hunti ei murra.

Seaduse seletuskirjas öeldakse muuseas, et „praegust palgatülide lahendamise vahendit — streiki — ei saa käesoleval ajal pidada riiklikust seisukohast küllalt kohaseks ega tööliste mõttes küllaldaseks. Streik osutub tihti kardetavaks üldisele rahule ja korrale. Sagedasti püüavad riigi- ja korravaenulikud elemendid kasutada streiki riigi- ja korravastastes huvides.“

Nimelt: streik võib „kardetavaks saada üldisele rahule ja korrale“, s. o. kodanluse kurnamispoliitikale.

Sellepärast siis kõige jõhkramad surveabinõud Eesti tööliste klassi vastupaneku murdmiseks, töölistehulkade võitluseaktiivsuse purustamiseks. Kuid töölisi see

ei kohuta, sest võitlustes kasvab nende ühistunne; nad õpivad E. Kommun. partei juhatusel üles astuma ühelmeel, ühise nõul, rohkem distsiplineeritult, õpivad oma kurnajaid võitma võitlustes igapäevaste nõudmistest. Sotsialistlikkude juhtide ja ametiühingute bürokraatide mõju vähe- neb, kui töölised üle nende peade võit- lusse astuvad. Ja see võitlusemeeleolu tõuseb.

Kõigi surveabinõude peale vaatamata ei ole streigiliikumine ka 1935 a. raugenud, nagu seda näitas hiljutine Tallinna kingseppade streik, mis üleriiklikuks muutus, ja rida teisi sellele järgnenud streigivõitlusi.

Suureneb Eesti tööliste klassi hulgas Eestimaal Kommunistliku partei mõju, kes võitluse juhtimise päev-päevalt ikka rohkem oma kätte võtab ja selle kord kindlasti võidule viib. Eesti tööliste klass õpib oma praktikas ikka selgemini tundma, et tema viletsat, poolnäljast olukorda ei paranda Eesti „demokraatliku vabariigi“ fashistlik valitsus ega sotsfaschistide sohielu kapitalistidega, vaid Eesti tööliste klass ise kommunistliku partei juhatusel, kes tööliste klassile õiget võitluse teed näitab NSV Liidu proletariaadi eeskujul.

Aquila

Abessiinia küsimus

I. Sõjahädaoht

Kas Itaalia alustab selle aasta sügisel Abessiiniaga sõda? Selle küsimuse peale pole, võib olla, ka Itaalia valitsus veel ise suuteline täpselt ja lõpulikult vastama. Itaalia imperialismi esindajad, muidugi, on alati suurest Itaalia asumaaderiigist Aafrikas unistanud, nüüd aga teevad seda rohkem kui kunagi varem. Kuid sõjalised, rahanduslikud ja rahvusvahelised poliitilised raskused, mida sõda Abessiiniaga tekitab, on Itaaliale, nagu allpool näeme, niivõrd suured, et pole liialdamine, kui öelda, et fashistlikul korral sõja käigust ja tulemustest sügavate vapustuste hädaohtu karta on. Sellejuures kataks võidu vili, isegi võiduka sõja tagajärjel, vaevalt kulud, sest nii Inglismaa, kui osalt ka Prantsusmaa takistavad võidu täielikku ärakasutamist. Tuleb pealeselle arvesse võtta, et sõda Abessiiniaga nõrgendab paratamata Itaalia seisukohti olemasolevates imperialistlikkudes riidudes Euroopas. Kõik need momendid piiravad kõvasti Abessiinia vastase sõja pidamise võimalust.

Kuid nende kaalutluste vastu seisab suure tähtsusega tõsiasi: Itaalia valitsus on oma sammudega, mis Abessiiniat sõjaga ähvardavad — suure hulga sõjavägede saatmine Aafrikasse, poliitiline hoogtöö Itaalias eneses — nii kaugele läinud, et tagasiastumine juba peaaegu võimata on, ilma et see Itaalia valitsuse prestiihile nii omal maal, kui ka välismaal tõsiselt kahju ei tooks.

Itaalia valitsuse diplomaatlikkudel ja sõjalistel sammudel Abessiinia vastu viimasel poolaastal on, Euroopa praeguse jõudude vahekorra juures, eesmärgiks Abessiinia valitsusele survet avaldada ja temalt majanduslikke, osalt aga ka territoriaalseid järeleandmisi saada, mida Itaalia imperialism minevikus, korduvatele katsetele vaatamata — küll vaenulikkude, küll „sõbralikkude“ vahenditega, — pole suutnud saavutada. Jõudude soodne vahekord Euroopas, Itaalia valitsuse arvamise järgi, seisis selles, et Saksamaa relvastamisega loodud seisukorra mõjul nii Prantsusmaa,

kui ka Inglismaa sunnitud olid Itaaliale Abessiinias teatud tegevusevabadust andma. Sõjalisest survest Abessiinia piiridele ootas aga Itaalia valitsus niisugust sisepoliitilise olukorra teravnemist Abessiinias (kohalikkude vürstide ülestõus neguse keskvalitsuse vastu), et Abessiinia valitsusel, kes Inglismaa ja Prantsusmaa poolt oleksid tema oma saatuse hooleks jäetud, poleks muud väljapääsu jäänud, kui Itaalia majanduslikke ja territoriaalseid nõudmisi rahuldada.

Kuid need Itaalia valitsuse ootused pole senini teostunud. Itaalia diplomaatlik ja sõjaline surve ei kutsunud Abessiinias esile sisepoliitilist kriisi, ja *Abessiinia valitsus väljendas otsustavat tahet end Itaalia võimaliku kallaletungi vastu kaitsta.* Viimastel kuudel on Abessiinia valitsus välismaalt ka suure hulga sõjamaaterjali saanud. Ja mis Inglismaa ja Prantsusmaa kohta puutub, siis *ei või ega taha* nemad, olgugi et neid poliitiline olukord Euroopas tõesti seob, *Itaaliale Abessiinias tegevusevabadust anda.* Prantsusmaa toetusel saavutas Inglismaa Rahvaste-

liidu nõukogu viimasel istangul mai lõpul isegi seda, et Rahvasteliit sai Itaalia-Abessiinia konflikti tõmmatud, millest Itaalia senini kategooriliselt kõrvale hoida püüdis.

Tekib küsimus, kas Itaalia valitsus võib ja tahab kasutada neid silmanähtavalt väikseid järeleandmisi, mida Abessiinia valitsus talle Inglismaa ja Prantsusmaa nõu järgi selleks teeb, et taganeda. Praeguse seisukorra juures on see vähe usutav. Mussolini oma parlamendi-kõnes 25 mail, s. t. neli päeva pärast kokkuleppimist Genfis Itaalia-Abessiinia vahekohtu kohta, teatas, et vahekohus puudutab ainult 1934 aasta detsembris Abessiinia ja Itaalia asumaa Somalimaa piiril Ual-Uali juures aset leidnud konflikti. Selle juures kujutab see piirikonflikt Mussolini kinnituse järgi enesest ainult ühte episoodi. Aga kogu Itaalia-Abessiinia konflikti lahendamiseks nõudis Itaalia valitsuse juht täielikku tegevusevabadust. *Samal ajal teatas ta, et Itaalia ei lõpeta oma sõjalisi ettevalmistusi.* Ja tõepoolest, selle aja jooksul on mobiliseeritud rida uusi diviise Aafrikasse saatmiseks.

II. Abessiinia sotsiaalne struktuur ja sõjajõud

Abessiinia, mis võtab oma alla ligi 1,1 mln. ruutkilomeetrit, 10 mln. elanikuga, kujutab geograafilises, ajaloolises, rahvuslikus ja usulikus mõttes mitmekesisist pilti. See mitmekesisus on kahtlemata nõrkuse momendiks.

Geograafilises mõttes jaguneb riik kahte osasse: läänepoolne, mägine maa ja idapoolsed ning lõuna-idapoolsed lagendikud. Idapoolsed ja lõuna-idapoolsed maakonnad külgnevad Itaalia asumaade *Eritrea* ja *Somalimaaga*. Lagendikud on viljatud ja harva elavad seal ränd-karjakasvatajad. *Mägine osa* on palju rikkam. Ta on rikas kõigi võimalikkude maapõuevaranduste poolest, eriti *kivisõe, raua, vase, kulla* ja *väävli* poolest, mida seal aga peaaegu ei toodeta. Mägises osas on väga viljarikas maapind ja väga rikkalik taimestik.

Minevikus kuulus Abessiinia koosseisu ainult tema praegune põhja-läänepoolne mägine osa. XIX sajandi teisel poolel ühendati Abessiiniaga tema praegune lõuna-läänepoolne mägine osa ja kogu lagendiku-maala, kus väiksed suguharud elavad. Vastavalt sellele võib abessiinlasteks rahvuslikus mõttes lugeda ainult 4 mln. põhja-läänepoolse mägise osa elanikku. Ligi 5 mln. lõunapoolse mägise ja lagendiku osa elanikkudest on igatahes küll ka semiidid, kuid mitte abessiinlased.

Lõunapoolses Abessiinias elab ligi miljon somallasi. Oma usu poolest on vanad abessiinlased ristiusku kohtid, somallased on muhameedlased, kõik muud elanikud aga tunnistavad mitmesuguseid uskusi: muhameedlaste ja vähese hulga kohtide kõrval võib nende seas leida ka mitmesuguseid paganausundeid.

Mis riigi *sotsiaalsesse ja poliitilisse struktuuri puutub*, siis on Abessiinia käesoleval ajal oma viimasel *ülemineku* astmel *feodaalselt riigilt absoluutsele ainuvalitsusele*. Pööre algas läinud sajandi keskpaigas kuulsa neguse Menelik II ajal; see arenes kiiresti ja nüüd, pärast seda kui praegune negus Selasie tronile kinnitati (1916 aastast kuni 1930 a. oli Selasie — ta nimi oli siis Ras Tafari — riigi asevalitseja), võib seda põhimiselt lõpuleviiduks lugeda.

Riigi selle sotsiaalse struktuuriga on seotud *orjapidamise küsimus*, mida Itaalia oma propagandas praegu üles tõstab. Tõsi on, et orjadega kauplemine Abessiinias kuni läinud sajandi viimaste aastakümneteni maksev oli. Kuid juba Menelik II alustas selle vastu sõda, ja nüüd seisab küsimus hoopis teisiti üleval. Süstemaatlikust orjadega kauplemisest ei või juttugi olla. Tulevad ette, kõige rohkem, üksikud juhtumid Sise-Aafrika piiriäärsetes kohtades.

Iseküsimus on see, et talurahvas — vastavalt riigi majandusliku arenemise tasele — omapärase *pärispõlve* tingimustes elab. Juriidiliselt on ka see pärispõlv tühistatud, kuid faktiliselt, majanduslike tingimuste mõjul, on ta ikkagi olemas.

Administratiivselt jaguneb riik seitsmeks *provintsi*ks, maakonnaks, mille eesotsas kohalikud vürstid seisavad, niinimetatud „ras'id“. Need „ras'id“ on osaliselt pärimise teel oma provintside isandateks saanud, osalt aga määratakse nad neguse poolt. Hiljaajani olid nad oma provintside täielikud peremehed ja olid kohustatud ainult maksu maksma ning sõja korral oma lähinõuvaldajale sõjalist toetust andma. Kuid praeguse neguse valitsemise ajal on nad oma iseseisvuse peaaegu täielikult kaotanud. Iga kohaliku vürsti juurde on komandeeritud ametlikult üks kuninglik kaardiväe rühm vürsti aukaitseks, tõelikult aga selleks, et teda oma kontrolli all hoida.

Elanikkude peamiseks tööalaks on kuni tänapäevani *karjakasvat*us. Lamedatel mägedel ka jahipidamine, mida tehakse nahkade väljaveo eesmärgil. Kiltmaadel (kõrgtasandikkudel) on nüüd levinud ka põllupidamine. Leidub eriti teravilja-kasvatust ja *kohvi*istandusi; viimased on peasjalikult eurooplaste käes. Kasvatatakse ka *puuvilla*, peasjalikult muhameedlaste raioonides. Vabrikutööstust ei ole, järelikult pole ka proletariaati selle sõna pärisel mõttes; kuid käsitööstus on kohati kaunis arenenud, eriti riigi põhjapoolses osas. Väliskaubandus on väga kitsasulatuslik; enne rahvusvahelist majanduskriisi tegi ta välja 2,5 mln. naelsterlingi aastas. *Välismaa kapital* on hakanud Abessiinia vastu veidike huvi tundma alles viimasel ajal. Kohvi- ja puuvilla-istandusi on laiendatud väliskapitali arvel, on ehitatud mõned saeveskid ja jahuveskid, alustati ka rauamaagi tootmist. Sel alal on esindatud peasjalikult *inglise* kapital. *Belgia* kapital võtab osa riiklikust piiritusemonopolist. *Prantsuse* kapitali käes on riigi ainuke raudteeliin (Dshibutist kuni Addis-Abebani), kuid see annab talle riigis tugevad seisukohad. Viimastel aastatel hakkas Abessiinia vastu huvi tundma jaapani ja põhja-ameerika kapital.

Teated *Abessiinia sõjajõudude* kohta on väga üksteisele vastukäivad. Kõik nad langevad ühte ainult ühes punktis, et need jõud on palju suuremad, kui seda võiks arvata riigi rahvusliku ja usuliku koosseisu ja poliitilise struktuuri juures.

Euroopa tüübilise sõjaväe löi alles praegune negus. Sõjaväe õpetamist juhivad belgia sõjaväekomisjon, kes koosneb ligi kaudu 20 instruktorist. 1933 a. algul sõitis siia veel teine belgia sõjaväekomisjon kellele usaldati politsei organiseerimine. Peale selle töötab väike rootsi komisjon Stokholmi sõjaväe-akadeemiast, kes abessiinia ohvitseere õpetab. Ajakirjandus korduvatele teadetele vaatamata pole Abessiiniasse kutsutud ei jaapani, ega ka saksa sõjaväe-komisjone.

Euroopalikult väljaõpetatud väeosade on kokku kõige rohkem 100 000 inimesi. Kuid kaitsesõja raskusepunkt, — see Abessiinia võib pidada ainult niisugus sõda, — ei seisa mitte kaaderväes, vaid *rahva-sõjaväes*, mis kujutab endast midagi maakaitseväge taolist. Mobiliseerimise võimalusi hinnatakse 2 mln. inimese peale sest faktilikult tulevad siia arvata kõik riigi meeselanikud 16—60 aasta vanaduses. Rahva-sõjaväel on, ligikaudse hinnangu järgi, 600 000 püssi, mis igatahes mitte liig kõrgelt ei ole arvatud, vaid ennem liig madalalt. Kahurväega varustus on, nähtavasti, nõrk, kuid kuulipildujate arv, vastupidi, on võrdlemisi kõrge. *Kuid selle sõjaväe jõud seisab peasjalikult tema partisaansõja taktikas, mis kohandatud riigi maastiku oludele.*

Abessiinia valitsus on viimastel aastatel, eriti viimastel kuudel, välismaalt suure partiid relvi ja sõjamoona saanud. „Neue Züricher Zeitung“ kaastööline kirjeldab (5 mail) ühe niisuguse partii mahalaadimist: 20 000 mauseri püssi, 6 mln. padrunit ja 400 kuulipildujat. Itaalia ajakirjandus on relvade sissevedamise pärast Abessiiniasse kõvasti ärevil. Ühelt poolt apelleerib ta „euroopalikule südametunnistusele“, teisest küljest aga katsub ta relvade saatjaid hirmutada. Nii, näiteks, kirjutas Itaalia välisministeeriumi ametlik häälekandja „Giornale d'Italia“ 10 mail:

„Olgu teada nii siseriigis, kui ka välismaal, et relvade saatjate nimed ja nende aadressid on täpselt kindlaks tehtud ja et Itaalia valitsus neid teab. Niisamuti on teada ka saadetud relvade hulk ja vaheltalitajate nimed.“

Järgmisel päeval nimetas ajaleht kindlalt Saksamaad ja „Junkers'i“ tehaseid ning rääkis, nimesid nimetamata, Belgiast. Ajaleht teatas ka, et sõjamoona anti osalt viieaastase laenu peale, osalt vahetati kaupade (kohvi) vastu.

III. Sõja väljavaated

Sõjakäigu raskused

Kuigi oletada, et Itaalia valitsuse sõjaliste ettevalmistuste eesmärgiks, Abessiinia suhtes, on kõigepealt tema hirmutamine, siis viiakse neid ikkagi läbi tõeliku sõja alustamise väljavaatel.

Puht-sõjaliste sammude eelkäijateks olid laialdased poliitilised ja administratiivsed abinõud. 1935 a. 16 jaanuaril võttis Mussolini, kes juba 8 ministeeriumi juhhib, ka *asumaade ministeeriumi juhtimise enda kätte*. Itaalia mõlemad asumaad Ida-Aafrika Abessiinia piiril — Eritrea ja Somalimaa — ühendati administratiivselt Itaalia Ida-Aafrika külge ja nende ülemkomissariks määrati endine asumaade minister kindral de Bono ise, üks neist neljast, kes juhtisid „Rooma sõjakäiku“¹. Selle järgi algas mobilisatsioon ja sõjavägede asumaadele saatmine.

Kuni mai lõpuni mobiliseeriti :

4 sõjaväe-diviisi,

4 mustsärklaste diviisi (fashistlik partei-miilits),

4 fashistliku partei-miilitsa üksikpataljooni,

2 pärismaalaste diviisi.

Kõik need väeosad, välja arvatud kõige viimasel ajal mobiliseeritud kaks sõjaväe- ja kaks miilitsa-diviisi, on nähtavasti juba asumaadele jõudnud. Kuid peale sõjavägede saadeti asumaadele veel suurel hulgal töölisi. Mussolini ütles oma viimases parlamendi-kõnes, et sinna saadetud tööliste arv ületab peaaegu soldatite arvu! Niisuguse hulga tööliste saatmine on seletatav sellega, et võetakse ette laialdasi tehnilisi töid, teehitustest alates ja remonditöökodade ning barakkide ehitamisega lõpetades.

Kuid seniäyani Eritreasse ja Somalimaale saadetud sõjaväed on siiski ainult väike osa sellest, mis Itaaliale tõeliku sõjategevuse korral Abessiinias vaja oleks. Avaldatakse arvamisi, et Itaalia sõjavägi, oma tehnilise üleoleku tõttu, arvuliselt ei tarvitsegi suur olla. Kuid see pole kaugeltki nii ja selle põhjused on mitmesugused. Tähtsamate tehniliste relvade tegevusejõud on siin võrdlemisi väikesem, kui, näiteks, Euroopa sõjateatrilaval. Ohulaevastik peab piirduma peaaegu ainult luurega; linnade, tööstuskeskuste ja

raudteesõlmede pommitamist ei tule üldse mitte, sest niisuguseid objekte pole olemas. Ja isegi luure on kaunisti piiratud, sest et abessiinlased, maastiku tingimuste kohaselt, väikeste rühmade kaupa võitlevad. Needsamad põhjused takistavad ka kahurväe tarvitamist. Maastiku tingimused piiravad tuntaval määral ka tankide tarvitamist. Mäed tõusevad 4 tuhande meetri kõrguseni, riik on tihedalt läbilõigatud sügavate jõesängide ja mäekuristikudega, teid on väga vähe. Kui veel arvesse võtta, et Itaalia vägedel oma asumaade piirilt kuni Abessiinia mägise osani, kus alles Abessiinia vägedega võivad tõsised võitlused alata, mitmesaja kilomeetriline vahemaa mööda palavat, ilma veeta steppi tuleb läbi käia, siis võime endile ette kujutada neid raskusi, mis järgnevad itaalia vägedele juba üksi maastiku oludest. Peale selle tuleb arvestada vaenulikkude elanikkude alaliste kallalätungidega seljatagant. Maaalal väerinna ja sõjategevuse lähtepunktide vahel tuleb niihästi sõjamaterjali kui ka toiduainete vedamise teid alaliselt kaitsta. Juba see üksi paneb tuntava osa sõjavägedest kinni. Lõpuks, kui arvesse võtta harjumata kliimatingimusi, mis Itaalia sõjaväele üliväga rasked kanda on (haigestumine poole aasta jooksul teeb välja ligikaudu 30 prots.), siis pole kahtlust, et 200—300 tuhandest inimesest kaugelgi ei jätka. On vaja kohale saata vähemalt kaks korda nii suur arv sõjaväelasi ja seda nimelt enne septembri lõppu või oktoobri algust, mil lõpeb vihmase aja ajajärk ja mil sõjaoperatsioonid alles alata võivad. (Üldse on sõjapidamine Euroopa vägedel võimalik ainult kaheksa talvekuu kestel — oktoobrist maini —, mil pole troopikavihmu.)

Ja siin tekib esimene raskus. *Asumaa Eritrea on Itaalia viimasest lõunapoolsest punktist 4000 kilomeetrit kaugel, ja Somalimaa isegi 6000 kilomeetrit. Seda pikka mereteed mööda tuleb vedada mitte ainult vägesid, vaid ka kogu sõjamaterjal ja toiduained kogu sõjaväele.* Sest veevased asumaad, Eritrea ja Somalimaa, pole peaaegu suutelised toiduaineid andma, toiduaineid aga, näiteks, Indiast vedada on võimata juba kas või rahanduslikkude raskuste pärast (välisraha vähesus — Toim.).

Mis puutub *rahanduslikusse* küljesse, siis on küllalt, kui märgime, et Itaalia riigieelarve juba mitu aastat järgimööda puudujäägiga on lõppenud, mis iga aasta peaaegu 4 miljardit liirat (üks liira on 9,5 kopikat) välja teeb; et riiklik sisevõlg on kas-

¹ „Rooma sõjakäik“ — fashistide sõjarlustus saldade tungimine Rooma, millega algas Mussolini fashistlik riigipööre. — Toim.

vanud 83 miljardilt liiralt 1927 a. kuni 105 miljardini 1935 a. algul; väliskaubanduse bilansi puudujääk tõusis 1934 a. 2 miljardi liirani, ja käesoleva aasta esimestel kuudel on kaubanduse bilans veelgi halvenenud; et viimasel kahel aastal — esimest korda aastakümnete järele — ka Itaalia maksubilans passiivne on; et selle seisukorra tagajärjel Itaalia riigipanga „Banca d'Italia“ kullatagavarad 12 miljardilt liiralt

1927 a. kuni 5,7 miljardi liirani on kokku kuivanud, ja et välismaa börsidel Itaalia liira kurss viimase aasta vältel vähehaaval langeb. Välisvaluuta puudus sundis Itaalia valitsust sissevedu kõvasti piirama ja isegi erasikute käes olevaid välismaa maksuvahendeid konfiskeerima. *Pole kahtlust, et Itaalia riiklikud finansid suutelised pole sõjakoormat välja kannatama, välislaenudest ei saa aga juttugi olla.*

IV. Imperialistlikud vastuolud Abessiinias

Abessiinias satuvad ristamisi kolme imperialismi huvid: itaalia, inglise ja prantsuse omad. Neljanda võistlejana esineb viimastel aastatel ka *Jaapan*. Kuid ajakirjanduse teated jaapani imperialismi suurtest edusammudest Abessiinias on liialdatud. Nii, näiteks, ei leidnud kinnitust teated selle kohta, et jaapanlastele antakse suuri puuvilla-kontsessioone Põhja-Abessiinias. Tõsi on ainult, et *jaapani kaubad viimastel aastatel Abessiinia sisseveos* esimesel kohal on seisnud, kuid nende summa suurust on raske kindlaks määrata.

Inglismaa huvid Abessiinias asuvad riigi põhja-läänepoolses osas: Tana järve ja Sinise Niiluse ümbruses. Asi seisab selles, et nende veed Sudani ja osalt ka Egiptuse puuvilla-istandusi niisutavad. 1902 a. sundis Inglismaa Abessiinia valitsusele lepingu kaela, mille põhjal Abessiinias Sinisele Niilusele tammide ehitamine ilma Inglismaa loata keelatud on. Seepärast on Inglismaa poliitika Abessiinias, olgugi et ta riigi sõjalist haaramist ei kavatsenud, sajanud vältel sellele suunatud olnud, et teisi imperialistlikke riikisid — Prantsusmaad või Itaaliat — takistada Abessiinias oma hegemooniat maksma panna. Kuna aga kuni kõige viimaste aastateni niisugune hädaoht ennem Prantsusmaa poolt ähvardas, kui palju nõrgema Itaalia poolt, siis kaldus Inglismaa ajati Itaalia püüdeid soodustama. Tõsi küll, Itaalia pole konkreetselt sellest suurt reaalselt kasu olnud. Vastupidi, inglise-Itaalia koostöö sundis Abessiinia valitsust ennem Prantsusmaalt oma seljataguse kaitsemiseks abi otsima. Nii sai *Prantsusmaa kontsessiooni Dshibuti—Addis-Abeba raudtee* ehitamiseks, mis Abessiinias senini ainuke raudtee on. Tema tähtsusest kõneleb seegi juba, et praegu seda teed mööda ligi 80 prots. kogu Abessiinia sisse- ja väljaveost veetakse.

Itaalia imperialism püüab juba aastakümneid, kuid ilma tagajärjeta, oma jalgu Abessiinias põhja vajutada. Pärast seda,

kui sõjalise äravõitmise katse 1896 aastal haledasti läbi kukkus, lootis Itaalia diplomaatlikkude läbirääkimiste teel imperialistide vahel midagi kätte saada, peaaegselt, arusaadavalt, Inglismaa toetusel. Selleks, et seda teed raskendada, viis Prantsusmaa 1923 aastal läbi, Inglismaa ja Itaalia protestile vaatamata, *Abessiinia vastuvõtmise Rahvasteliitu*. Selle peale vaatamata, et Inglismaa 1925 aasta detsembris, Chamberlaini ja Mussolini kohtamisel, Itaaliaga Abessiinia suhtes salalepingu sõlmis, mille eesmärgiks oli omale Mossuli küsimuses Itaalia toetust kindlustada. Selles lepingus lubasid Inglismaa ja Itaalia üksteisele imperialistlikkudes plaanides vastastikust toetust. Kuid see leping ei jäänud saladuseks, ja vastuseks Abessiinia nõudmisele tuli inglise valitsusel sellest lepingust ametlikult lahti öelda.

Siis püüdis Itaalia hoopis teist teed kasutada: nimelt *Abessiinia sisepoliitika teed*. Ta toetas innukalt selleaegse asevalitseja Ras *Tafari* kavatsust Abessiinia troonile astuda, et niisugusel teel soovitud eesmärgile läheneda. Tõepoolest, asevalitseja Tafari sõlmis 1928 aastal Itaaliaga 20 aastaks sõpruse- ja vahekohtu-lepingu, niisamuti ka kaubalepingu, milles Itaaliale majandusliku sissetungimise toetus kindlustati. Ras Tafari kroonimise päeval (valitseb negus Selasie nime all) saatis Itaalia valitsus talle kuningliku printsi kaudu Itaalia kõrgema aumärgi. Kuid ka see ei suutnud sundida negus Selasiet oma lubadusest majanduse alal kinni pidama. Nähtavasti ajas itaalia imperialismi suur isu Abessiinia valitsusele hirmu peale. Pärast seda, kui varem ettevõetud katse, kaugel asuvate Põhja-Ameerika Ühendriikide huvi Abessiinia vastu äratada ja Ühendriike euroopa imperialistide vastu seada — peale seda kui see katse oodatud tagajärgi ei annud, püüdis Abessiinia valitsus neil aastatel (1929—1930) Jaapani eksportööride tähelepanu enda peale tõmmata. 1932 aastast alates muutus Itaalia ajakir-

janduse toon Abessiinia suhtes järjesti vaenulikumaks. Ammu enne piirikonflikti Ual-Uali juures ilmusid esimesed teated Itaalia suurtest sõjalistest vedudest Eritrea ja Somalimaa asumaadele, aga hiljem ka vägede sinnasaatmise kohta.

1934 aasta lõpul ja 1935 aasta algul arvas Itaalia valitsus, et rahvusvaheline poliitiline olukord antud silmapilgul ta Abessiinia-plaanide teostamist soodustab. Kuid selle juures hindas ta täiesti ebaõigesti jõudude seisukohti ja vahekordi. *Inglismaa ja Prantsusmaa on Itaalia julge poliitika pärast Abessiinias ärevil. Mis Inglismaasse puutub, siis on tema ärevil kahel põhjusel. Esiteks, inglise imperialism ei või kuidagi Itaalia võimuvõimust Abessiinias lubada juba ühenduses Tana järve küsimusega. Teiseks, Inglismaale poleks meelt mööda ka Itaalia asumaa Eritrea majanduslik tugevnemine.* Eritrea asub Punase mere läänepoolsel kaldal, *Adeni* lähedal, Araabia *Jemeni* vastas. Eritrea tugevnemine kõvendaks Itaalia seisukohta Jemenis ja teeks sellega Jemeni tugevamaks. Kuid Jemen asub Adenist põhjapool ja tal on alaliselt pinevad vahekorrad Hedshase Ibn Saudiga. Neist kaalutlustest välja minnes teeb Inglismaa kõik, mis võimalik, et Itaalia plaane Abessiinias nurja ajada. Inglismaale oleks kõige soodsamaks tulemuseks Itaalia nõudmiste rahuldamine väikeste järeleandmistega teel Abessiinia poolt.

Prantsusmaaga on asi veidi teisiti. Koostöö pärast Austria küsimuses ja Prantsuse-Itaalia lähenemise eesmärgiga üldse tegi Prantsusmaa, nagu teada, Lavali küllaskäigu ajal Rooma käesoleva aasta 7. jaa-

nuaril Itaaliale asumaade küsimuses rea järeleandmisi. Neis järeleandmistes mängis osa ka *Abessiinia raudtee: 20 prots. kapitalist anti 2500 aktsia näol Itaalia grupile*; ühes sellega aga sai Itaalia raudtee kohta, arusaadavalt, ka teatud mõju. Meie ei tea, kas Laval, peale nende järeleandmistega, Itaalia-Abessiinia sõjariistus kokkupõrke korraks, või üldse Itaalia edasise laiutumise suhtes Abessiinias, veel mingisuguseid lubadusi andis, nagu seda Euroopa kodanline ajakirjandus korduvalt on kinnitanud. Meie ei pea seda usutavaks. Meie peame rohkem usutavaks, et Laval niisuguseid lubadusi ei annud, aga et Itaalia valitsus arvas, et Prantsusmaa pole ka ilma niisuguste lubadusteta suuteline Itaalia edasiliikumisele Abessiinias vastu tegutsema, sest ta ei taha Prantsuse-Itaalia lähenemise küsimust hädaohtu saada.

Sündmused näitasid, et ei Inglismaal, ega ka Prantsusmaal pole tahtmist Abessiinias Itaalia edasitungimise passiivseteks pealtvaatajateks olla. *Selle tagajärjel on vahekorrad Itaalia ja Inglismaa vahel viimasel ajal ilmselt halvenenud.* Inglise ja Itaalia valitsuste ajakirjanduse vahel on aga vaielus, milles need häälekandjad imperialismi suhtes üksteisele niisuguseid asju avalikult välja ütlevad, milliseid ainult väga harva selle ajakirjanduse veergudel võib leida. Mis Prantsuse ja Itaalia vahekorradadesse puutub, siis pole need nii pinevaks läinud. Kuid tuleb märkida, et kui Mussolini viimaste deklaratsioonide järgi parlamendis otsustada, siis *väljendub Itaalias tendents otsida Austria küsimuses teid Saksa-Itaalia kokkuleppeks, sellega aga ka Saksa-Itaalia uueks lähenemiseks.*

J. Krumin

Läti kompartei Kominterni VII kongressi eel

Seitse aastat, mis Kommunistliku Internatsionaali viimasest üleilmsest kongressist saadik möödunud, olid Läti töolisteklassil ja niisamuti ka Läti komparteil pineva võitluse ja raskete katsumiste aastad. Kuid neis võitlustes ja katsumistes loodi Läti proletariaadi võitlusevõime, teritati teravaks tema revolutsiooniline tahe ja otsustavus, arenes ja kõvenes tema klassipartei — Läti kommunistlik partei. Möödunud aastad olid Läti revolutsiooniliku tööliste liikumise kasvu aastateks, — olgugi et see kasvamine pikaldaselt ja vähehaaval sün-

dis, — tema organiseerumuse ja võitlusvõimelikkuse kasvu aastateks.

*

Faschistlik riigipööre, mille Ulmanise valitsus 1934 a. 15 mail toime pani, tähendab järskust murrangut Läti ajaloolikus arenemises. Ta muutis radikaalselt Läti proletariaadi võitluse tingimusi ja kommunistliku partei revolutsiooniliku töötingimusi. Niisugustel murrangu silmapilkudel on proletariaadi revolutsioonilikkule parteile kõige hädaohtlikum, kui juhtivad

tegelased läbielatavate sündmuste tähendust alla hindavad, kui nad uute võitlustingimuste suhtes uut taktikat ei tarvita, vaid „vana moodi“ mõtlemist ning tegutsemist jätkavad. See mitte ükski ei ähvarda lõhkuda töö temposid, vaid võib viia väga hädaohtlikule hulkadest eemaldumisele, terve rea niisuguste seisukohtade kaotamisele, mida murrangu silmapilgul õige taktika ja väärika aktiivsuse tarvitamisega oleks võinud võrdlemisi kergelt kätte võita ja alles hoida.

Sarnane tempode kaotus leidis, kahle-mata, maad Läti kompartei töös pärast faschistlikku riigipööret tema võitluses sotsiaaldemokraatlikkude tööliste võitmise pärast.

1934 a. 15 mail varises faschistlikkude sandarmite üheaainsa hoobi tagajärjel kokku Läti sotsiaaldemokraatlik partei, kes ei suutnud faschismile mingisugust vastu-lööki anda. Faschistlik kodanlus, kes enne 15 maid sotsiaaldemokraatiat oma peamise sotsiaalse toena kasutas, lükkas ta nüüd oma tee pealt toorelt kõrvale. Valitsuse peamiseks soomustatud rusikaks on faschistlikkude aissargide rühmad ja sinna juurde kaitsepolitsei mitmesuguste tegelaste häbemata sotsiaalne demagogia (a la ministriabi Behrsin.)

Klasside koostöötamise ideoloogia ja praktika said kõvasti lüüa. Sotsiaaldemokraatia kannatab rasket sisemist kriisi. Sotsiaaldemokraatlikkude tööliste laiad hulgad astuvad juba samme kommunismi poole: ühinevad kommunistide üksikute juhtsõnadega, tunnistavad ühise väerinna vajadust, paljudel juhtumitel võtavad nad kommunistidega üheskoos osa aktiivsest faschismivastastest võitlusest. See sotsiaaldemokraatlikkude tööliste meeolelu väljendub ühel või teisel määral üksikute sotsiaaldemokraatlikkude põrandaaluste organisatsioonide tööski.

On selge, et sarnased edasinihkumised sotsiaaldemokraatlikkude tööliste ridades meie partei poolt teatud taktilist pööret nõuavad. Kui enne riigipööret sotsiaaldemokraatia, kelle juhatus tihedas kontaktis kodanluse riigiparaadiga töötas, sisuliselt (Mendersi-Buschevitsi kõigi „pahempoolsete“ sõnakõlksude peale vaatamata) maksva korra kaitsja osas esines, kui kindlalt sotsiaalfaschistlik partei, kes mitte ükski tööliste ühist väerinda ei takistanud, vaid ka kommuniste igati taga kiusas, kõige alatimate provokatsioonidega toime sai jne, siis seda nüüd põranda alla läinud sotsiaaldemokraatlikkude organisatsioonide kohta enam öelda ei või. Kui kommunis-

tid enne riigipööret, kodanluse vastu välja astudes, pidid kõigepealt sotsiaaldemokraatiale pihta andma, kes oma poliitika kaga faschismile teed rajas ja endast kodanluse peatuge kujutas, siis nüüd, faschismi tingimustes, sotsiaaldemokraatia enam niisuguseks kodanluse toeks ei ole, ja nüüd peame meie, võitluses faschistliku barbaarsuse vastu, kapitali pealetungimise ja sõja vastu, nüüd peame meie saavutama — ja võime saavutada — kokkuleppe ühiseks väerinnaks mitte ainult sotsiaaldemokraatlikkude „allkihtidega“, vaid ka nende illegaalse partei „ladvakihtidega“.

See ei tähenda, et sotsiaaldemokraatia ühes legaalsuse kaotamisega kaotas ka temale omase klasside koostöötamise partei iseloomu. Sotsiaaldemokraatlikkude tööliste kõrval, kes täie tõsidusega kavatsevad klassivõitluse poliitikat ajada, pole selle partei ridades mitte vähe inimesi, kellele faschistlik kodanlus lähemal on, kui kommunistid, ja kes igal ajal heal meelel uuesti kodanluse juurde teenistusesse lähaksid, et teda aidata tema võitluses revolutsiooni vastu. See ei tähenda ka, et kommunistid peaks, kas või lühikeseks ajaks, järele jätma leppimatu ideelis-poliitilise võitluse pidamise sotsiaaldemokratismi, kui töölisteklassi ridades kodanlise klassilise koostöö poliitika, vastu. See tähendab ainult, et nüüd tuleb seda võitlust pidada teisel kujul ja teiste abinõudega.

„Praegu, — loeme meie ajakirjas „Kommunistitsheski Internatsional“, — on meil (kommunistidel) palju kergem hargestada hulgalist võitlust, tarvitades laialdast ühise väerinna taktikat, millega ühenduses meie praegu peame *sotsiaaldemokraatia vastu võitlemise vorme muutma*, ilma et võitlust nõrgendaksime. Meie peame praegu *kõik faschismivastased jõud võitluseks faschismi vastu mobiliseerima*, et faschismi pealetungimisele vastulööki anda, et faschismist eemale tõmmata hulkasid, kes tema järele lähevad, seades endale eesmärgiks faschismi täieliku purustamise, mida võib kätte saada ainult proletaarse revolutsiooni võiduga ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemisega. Mis sotsiaaldemokraatiasse puutub, siis läheb meil nüüd kõige paremini korda tema mõju hulkade peale likvideerida — faschismi (ja sõja) vastu võitlemise ühise väerinna taktika õnnestunud ja õige läbiviimisega selle võitluse protsessis ja faschismi täieliku purukslõõmise eest ning proletaarse revolutsiooni võidu eest võitlemise protsessis, mida meil juba mingil juhtumil ei õnnestu läbi viia ühises väerinnas sotsiaal-

demokraatlike kokkuleplikkude parteidega, *vaid ilma nendeta ja nende vastu* (minu poolt alla kriipsutatud — J. K.), olgugi ka üheskoos sotsiaaldemokraatlike töölise laiade kihtidega, ühe osa sotsiaaldemokraatlike funktsionääridega, keda meil õnnestub kaasa tõmmata revolutsioonilikule võitlusele kodanluse vastu¹.

Läti kompartei juhatuse viga seisab selles, et ta ei teinud seda nii väga vajalikku taktikku pööret õigel ajal ja väerika järjekindlusega. Võrdlemisi kaua aega pärast riigipööret rääkis partei ajakirjandus sotsiaaldemokraatlike organisatsioonidest „vana moodi“, nimetades neid kodanluse peamiseks sotsiaalseks toeks. Sotsiaaldemokraatlike organisatsioonide paemal poole minemist ja nende väljaastumisi radikaalsemate juhtsõnadega hinnatakse „vana moodi“ edasi, nagu „sotsiaaldemokraatlike juhtide manöövreid“. Kestab edasi ühise väerinna taktika sektantlik allahindamine ja lubatakse tema sektantlikku moonutamist. See langeb ühte mõnede seltsimeeste (eriti nende noorte seltsimeeste, kes sotsiaaldemokraatiast meie poole üle tulnud) eksliku vaatega, nagu oleks sotsiaaldemokraatia 15 mail „lõpulikult pankrotti jäänud“, nagu oleks ametliku sotsiaaldemokraatliku partei avalikult näitelavalt kadumisega kadunud ka see laialdane sotsiaalne baas, millele klassilise koostöö ideoloogia ja praktika Lätis toetusid.

Niisuguste seadete tagajärjel (esimeste kuude vältel pärast riigipööret) ei tõstnud partei üles ühise väerinna loomist selle taktiliku keskülesandena, mis ainuüksi suuteline on mobiliseerima lai hulk võitlusele fashismi vastu ja viia kompartei töolisteklassi enamuse võitmisele. Partei seab üles ainult võitluse sotsiaaldemokraatlike töölise otsekoheselt parteisse tõmbamise eest. Selle taktika eesmärgiks oli peasjalikult: „mitte lubada sotsiaaldemokraatliku partei uuesti jaluleadmist“, kuid see taktika oli täiesti ekslik, sest sel teel, muidugi, ei saa reformistliku partei uuesti jaluleadmist takistada. Kompartei lippude alla võis sel silmapilgul otsekohe asuda, ja asus, ainult väike osa sotsiaaldemokraatlike töölisi. Rõhuv enamus sotsiaaldemokraatlike töölisi jäi aga veel äraootavale seisukohale. Rahvusvahelise kommunistliku liikumise kogemus ja kõigepealt Austria, Prantsuse, Kreeka kompartei kogemus tõendab, et sotsiaaldemo-

kraatlike töölise võitmine on võimalik ainult ühise fashismivastase väerinna organiseerimise teel, ainult ühise väerinna taktika, kui töolisteklassi enamuse võitmise peamise meetodi, õieti tarvitamise teel.

Meie parteiorganisatsioonid, kes endid sektantlikest vaadetest juhtida lasksid, ei näidanud ühise väerinna organiseerimises väarikat initsiatiivi, veel enam — nad püüdsid üksikutele juhtumitele ühise väerinna kokkuleppe sõlmimisega isegi viivitada ja seda takistada. Näiteks võib tuua meie partei Riia komitee vastuse sotsiaaldemokraatliku partei Riia organisatsiooni poolt üles seatud ühise väerinna platvormi kava peale. Riia komitee lükkas selle kava selle põhjendusega tagasi, et selles oli meie teiste nõudmistele kõrval üles seatud... proletariaadi diktatuuri juhtsõna. Uskumatu, kuid tõsi. Seltsimehed meie partei Riia komiteest hakkasid kartma, kas mitte ühine allkiri proletariaadi diktatuuri juhtsõna all ei sünnita „hulkades sotsiaaldemokraatia tõeliku osa suhtes pettekujutlust“. Nad lükkasid ühise väerinna küsimuse teisele kohale ja panid Riia sotsiaaldemokraatlike organisatsioonile ette läbi arutada küsimust, kas ta on niisugusel juhtumil nõus kogu sotsiaaldemokraatia endist äraandlikku poliitikat avalikult *hukka mõistma* ja kas ta tunnistab, et proletariaadi diktatuuri võib kätte võita üksainuke partei — kommunistide partei, pealeselle, kas ta on ka nõus Kominterni ridadesse astuma. Selle juures kirjutab partei kesk-häälekanaja „Zihna“ (1934 a. septembris), Riia komitee seisukohta täielikult toetades, et kompartei ei või alluda ja „ei allu kellegile, kes marksistlik-leninistlikku teooriat moonutab, niisamuti ka mitte neile, kes teda 90 või 99 protsenti tunnistavad“. Täiesti õige, kompartei ei pea marksistlik-leninistlikest põhimõtetest mitte ühtegi sammu tagasi astuma. Kuid seejuures peab kompartei oskama lai hulk ja kõigepealt sotsiaaldemokraatlike töölise hulki nende põhimõtete tasemele tõsta. Milleks kõnelda siin „põhimõtetest tagasiastumisest“, kui kompartei Riia organisatsioon ühes sotsiaaldemokraatliku partei Riia organisatsiooniga omaenese proletariaadi diktatuuri juhtsõnale alla kirjutab? Kuigi sotsiaaldemokraatlik organisatsioon antud juhtsõna revolutsioonilikust sisust veel mitte täiesti aru ei saa ja tema ridades ilmingimata on olluseid, kes arvavad sellega osavalt manööverdada võivat, siis seab tema liikmete enamus ikkagi selle kommunistliku juhtsõna üles, välja minnes kõige tõeliku-
mast revolutsioonilikust tungist. Ainult

¹ „Komm. Internatsionaal“, nr. 34, lhk. 18.

pahempoolne-sektantlik tähenärimine võis mõtte tekitada, nagu astuks meie siin oma põhimõtetest tagasi. Sugugi mitte! Ühise väerinna lepingut sõlmides, mis proletariaadi diktatuuri juhtsõnaga lõpeb, oleks partei uusi võimalusi võitnud sotsiaaldemokraatlikkudele tööliste proletariaadi diktatuuri juhtsõna tõeliku revolutsiooniliku sisu seletamiseks ja selgitamiseks, nende ees kogu proletarise revolutsiooni väljavaate hargestamiseks ta täies ulatuses, sotsiaaldemokraatlikkude juhtide paljastamiseks, kes oleks püüdnud seda juhtsõna kompromiteerida, kitsendada, teda hariliku sotsiaaldemokraatliku manöövriks ära kasutada. Partei oleks võinud sotsiaaldemokraatlikkudele tööliste tõendata, missugused praktilikud tagajärjed töölisteklassile proletariaadi diktatuuri tunnustamisest tema leapäevastes võitlustes järgnevad jne, jms. Ainult sel viisil saame meie sotsiaaldemokraatlikkudele tööliste näidata, kes tegelikult proletariaadi diktatuuri poolt on ja kes seda juhtsõna manööverdamise eesmärgil üles seab.

Täiesti õige, et sotsiaaldemokraatia (üksikutele maadel) kommunistidega nüüd ühiseks väerinnaks kokku lepib peajasjalikult kaitsevõitluse pidamise eesmärgil pealetungiva fashismi vastu; õige on ka see, et tema lõppeesmärk on endiselt — kodanline diktatuur. Kommunistidel tuleb proletarset revolutsiooni teostada ilma kokkuleplikkude parteideta ja nende vastu, olgugi üheskoos sotsiaaldemokraatlikkude tööliste klassiteadlikkude kihtidega ja terve rea sotsiaaldemokraatlikkude organisatsioonidega, niisamuti, võib olla, et ka ühe osa sotsiaaldemokraatlikkude funktsionäridega, kes võitluse protsessis proletarise revolutsiooni poole üle tulevad. Seepärast oleks ühise väerinna taktika kõige suuremaks moonutuseks nende piiride tumestamine, mis sotsiaaldemokraatiat kommunismist eraldavad, või sotsiaaldemokratismi, kui klassilise koostöö poliitika ja ideoloogia, vastasest ideelis-poliitilisest võitlusest äraütlemine.

Kõik need, täiesti õiged seaded, mis täielikult niisamuti ka Läti kohta käivad, ei õigusta mingil määral Läti kompartei Riia komitee ebaõiget sektantlikku poliitikat, kes ära ütles meie proletariaadi diktatuuri juhtsõna vastuvõtmisest ühise väerinna platvormi selle põhjendusega, et kommunistide ja sotsiaaldemokraatide ühine võitlus proletariaadi diktatuuri eest võimatu olevat. Seltsimehed ei saa aru, et sellest küllalt pole, kui sellest „võimatusest“ väike osa komparteidesse organiseeritud tööli-

aru saab; on vaja, et see kümnetele tuhandetele tööliste ja kõigepealt sotsiaaldemokraatlikule töölisele arusaadavaks saaks, — alles siis asub ta tegelikult kompartei lippude alla. Aga sotsiaaldemokraatlikkudele tööliste võib seda tõeks teha ainult hulgalise võitluse praktika, kommunistidega ühise väerinna praktika.

Ühise väerinna taktika — see hulkade kommunismi poole võitmise peamine meetod — ei tähenda sugugi võitlust ainult hulkade lähemate, igapäevaste nõudmiste eest, olgugi, et see on kõikjal esimeseks ja kõige tähtsamaks ülesandeks. Mitmesugustel maadel, mitmesuguste klassijõudude vahekordadega, revolutsiooniliku arenmise mitmesugustel ajajärkudel võivad ühise väerinna ülesanded mitmesugused olla ja peavadki mitmesugused olema.

Läti (oma töölisteliikumise revolutsioonilikkude traditsioonide poolest, oma geograafilise puhverriigi seisukorra poolest NSV Liidu ja hitlerliku Saksamaa vahel, selle poolest, et kapitalistliku süsteemi kriis siin eriti tugevalt väljendub) kuulub nende maade hulka, kus sotsiaaldemokraatia iseäranis sügavat kriisi läbi elab ja kus sotsiaaldemokraatlikkude tööliste ülemineku protsess kommunismi seisukohadele, partei õige poliitika juures, võib tuntavalt kiiremate tempodega sündida, kui paljudel teistel maadel. Konkreetse võitluse alusel võib ühise väerinna jätkata pealetungimist reformismile ja võita oma poole hulki, kes veel sotsiaaldemokraatia mõju all seisavad. Ainult sel teel võib partei toime saada oma töölisteklassi eelväe ülesannetega.

Arusaadavalt on see kõik võimalik ainult sel juhtumil, kui partei pärast ühise väerinna lepingu sõlmimist ei hakka isevoolu peale lootma, sellest rahuldatud ei saa, vaid ühise väerinna loomist fashismivastases konkreetses võitluses hulkade aktiivsuse kõvendamiseks ära kasutab. Kompartei peab püüdma, et tema poolt ülesseatud fashismivastased võitlusejuhtsõnad kõige laiematesse rahvahulkadesse tungiksid, ta peab pidama alalist võitlust igat liiki reformismi ja klasside koostöö poliitika vastu, mobiliseerima hulki fashismivastase rahvarevolutsiooni lippude alla, kodanluse diktatuuri vastu, proletariaadi diktatuuri eest.

Läti kompartei keskkomitee seadis pärast fashistlikku riigipööret teravalt üles küsimuse, et vaja on avada sotsiaaldemokraatlikkudele tööliste laialdane sissepääs parteisse. See on õige, kuid sellest on vähe. Ainult konkreetses võitlustes ühise

väerinnaga faschistide pealetungimise vastu suudab partei sotsiaaldemokraatlikkude tööliste enamust oma poole võita. Keskkomitee täiesti õige juhtnõor — avada sotsiaaldemokraatlikkudele töölistele parteisse pääs — pörkas praktikas suurte raskustega kokku. Kohalikkudes parteiorganisatsioonides valitseb veel hirm sotsiaaldemokraatlikkude tööliste ees, nagu võiks need, hulgalisel parteisse voolamisel, kommunistlikule liinile hädaohtlikuks saada. Läti kompartei ei võtnud sugugi arvesse hiilgavat eeskujut, mida annab selles suhtes Austria kompartei. See sektantlik hirm väljendub iseäranis selgesti komnoorsooühingus, kellel suurte objektiivsete võimaluste peale vaatamata ei õnnestunud enam või vähem laialdasi sotsiaaldemokraatliku noorsoo hulki oma poole tõmmata. Parteile ei või miski kahjulikum olla, kui niisugused sektantlikud tendentsid. Nad takistavad võitluse arenemist ühise väerinnana, lõikavad ära teed sotsiaaldemokraatlikkude töölistehulkade juurde ja ei anna Läti komparteil võimalust töölistehulkade tõelikuks juhiks välja kasvada.

Nende sektantlikkude seadetega on kõigepealt seletatav ka see asjaolu, et Läti kompartei faschistliku diktatuuri möödunud 9 kuu kestvusel ei näita peaaegu mitte mingisugust organisatsioonilist kasvu. On selge, et niisugune seisukord edasi ei või kesta. Viimasel ajal on partei Kominterni juhatusel mõned sammud ette võtnud, et ühise väerinna küsimustes sektantlikku seadet ära parandada. 1934 a. 5 septembril astus keskkomitee välja resolutsiooniga, mis sektantsuse hukka mõistab, — tõsi küll, veel mitte järjekindlalt ja ilma vajaliku enesearvustusega. Septembris juba sõlmiti ühise väerinna leping Läti komnoorsooühingu ja sotsialistliku noorsooühingu vahel, novembris — kompartei ja sotsiaaldemokraatia vahel. Need tõsi-asjad räägivad sellest, et partei poliitikas murrang on alanud, mida vaja on igati kinnitada ja edasi arendada.

Käesoleval ajal on Läti kompartei Läti põrandaaluse juhtiv partei. Läti kompartei revolutsioonilised juhtsõnad tungivad laiadestse hulkadesse. Nende kaasatõmbav ja mobiliseeriv jõud on määratusuur. *Kuid kompartei on ikkagi veel töölisteklassi vähemuse partei.* Tema järel käib ainult see osa klassiteadlikke töölisi, kes kodanluse mõju alt on vabanenud, sotsiaaldemokraatia klassilise koostöö poliitika äraandlikkuses lõpulikult veendunud ja kindlasti on otsustanud revolutsiooniliku klassivõitluse tee astuda.

Mida Läti komparteil selleks ei jatku, et kiirelt areneda ja tegelikult töölisteklassi enamuse parteiks saada? Ei jatku oskust hulgalist tööd väarikale kõrgusele seada, ei jatku oskust sotsiaaldemokraatlikkude tööliste oma poole võitmise eest võidelda, ei jatku kõigepealt oskust ühise väerinna taktikat, kui põhimist töölisteklassi enamuse võitmise meetodit läbi viia.

Võitlus ühises väerinnas kõvendab töölisteklassi usku oma jõusse, loob faschistlikkudes hulgalistes organisatsioonides laialdase opositsiooni ja viib töölisteklassi kompartei juhatusel väikestelt kokkupõrgetelt ja väljaastumistelt hargestatud hulgalisele võitlusele faschistliku diktatuuri kukutamiseks proletariaadi diktatuuri eest. Selleks, et seda kätte saada, on vaja partei poliitikas otsustavat murrangut saavutada, on vaja lõpulikult puruks lüüa pahempoolne sektantsus, — mis on Lätis ühise väerinna taktika hargestamise põhimiseks takistuseks.

*

1929 a. lõpul algab Lätis majanduskriis, mis järjest süvenedes kestab täielikult kuni 1933 a. lõpuni ja läheb siis üle iseliiki depressiooniks. Kriisist väljapääsu otsides paneb kodanlus toime pöörase pealetungi töörahvahulkade elutasemele. Tarvitseb ainult tähendada, et kriisiaastatel töötasu 30—40% alanes, mõnes kohas aga kuni 50%. Isegi töötavate tööliste elutase, rääkimata töötatöölistest, alaneb kuni nälja-miinumumini. Ulmanise faschistlik diktatuur püüab praegu seda näljast ja poolnäljast oletsemist selleks „stabiliseerida“, et sel alusel veel metsikumate meetoditega pealetungimist töörahvahulkadele jatkata. Pärast lühiajalist hinge tagasitõmbamist (mis kestis kogu 1930 ja osalt 1931 a.) majandusliku võitluse alal, astub Läti töölisteklass uuesti streigivõitluste ajajärku. 1933 a. pannakse toime üle 700 streigi, millest võtab osa ligi 23% kõigist tööstuses tööl olevatest töölistest. 1932—1933 a. puhkevad Kuura- ja Liivimaal lahti esimesed, tõsi küll — väikesed, põllutööliste streigid. Iseäranis kõrgele tõuseb streigiliikumine 1934 a. esimesel poolel, mil, esimest korda pärast 1929 a., viiakse läbi suurem poliitiline streik (3000 puutööstuse töolist) sotsiaalse kinnituse tingimuste halvendamise vastu. Töötatööliste liikumine tõuseb oma kõige kõrgemale arenemistipule 1931—1932 a., mil ta seimi tööliste- ja talurahvafraktsiooni juhatusel töötatööliste laialdastes meelevaldustes esile tungib.

Peamiseks algatajaks ja tuntaval määral

töölise majandusliikude streikide juhiks antud ajajärgul on kas kompartei või komnoorsooühingu rakuke, või tööliste- ja talurahva-fraktsioon (seimi poolt kohtuvõimudele välja antud ja 1933 a. 21 novembril areteeritud). Peaaegu kõik suuremad hulgalised streigid (jalanõudetegijate, mere-meeste, puutööstuse tööliste j. t.) läksid läbi kompartei mõjutusel või tema otsekohe juhatusel. See on kompartei vastuvaidlematu saavutus, kes sügavale pöranda alla on aetud ja kelle vastu mitte ainult kodanline riigiparaat halastamata võitlust ei pea, vaid ka kogu sotsiaaldemokraatliikude juhtide kamp.

Samal ajal on täiesti silmanähtavad ka partei nõrkused selle tema töö tähtsamal alal. *Äärmiselt harva õnnestub parteil siduda majanduslikku võitlust tööliste klassi poliitilise võitluse ülesannetega.* Asi ei seisa mitte ainult selles, et poliitilised streigid olid harvaks nähteks, asi on esimeses järjekorras selles, et majanduslikke võitlusi ei kasutatud küllalt ära poliitilise agitatsiooni tegemiseks, majanduslikke nõudmisi ei seotud poliitilistega (ja kui seda tehti, siis ainult erandina) ja selle tagajärjel ei läinud majanduslik võitlus üle klassivõitluse kõrgemale astmele. Täpselt niisamuti läks parteil väga harva korda streigivõitlusi ära kasutada oma organisatsiooniliste seisukohtade kõvendamiseks, ametiühingute võitmiseks ja uute ametiühingute gruppide moodustamiseks, partei ja komnoorsooühingu ridade laiendamiseks. Arusaadavalt ei tähenda see, nagu poleks partei kurssi pidanud majanduslikkude võitluste poliitiliseks muutmise suunas, või nagu poleks ta püüdnud streigi saavutusi organisatsiooniliselt kinnitada, vastupidi, kõigis juhtivates partei asutustes ja ringides on selle üle korduvalt räägitud, on korduvalt kõigi nende küsimuste kohta teatud otsused tehtud. Kuid kuni kõige viimase ajani pole kõik need puudused veel lõpuni ära võidetud.

Peapõhjus, millega partei nõrkust streigiliikumise juhtimises tuleb seletada, on partei eriti nõrgad seisukohad ametiühingute ja ettevõtete. Pärast pahempoolsete ametiühingute likvideerimist 1931 a. loodi partei algatusel pahempoolsete ametiühingute pörandaalused grupid, kes aktivistide põhikaadreid pidid alles hoidma ja võitlust pidama nende ühingute legaliseerimise eest. Kuid pahempoolsete ametiühingute legaliseerimine korda ei läinud. Illegaalsed ametiühingute grupid, kelle ridades mitusada inimest oli, ei püüdnud sugugi oma töömeetodeid muuta ega katsunud re-

formistliikudesse ametiühingutesse tungida, vaid elutsesid parteirakukeste juures edasi, kui pahempoolsete ametiühingute aseaine, sagedasti täielikult kopeerides parteirakukeste tööd. Selle juures leidis üksikuid seltsimehi ja isegi terveid gruppisid (näiteks Citroni pooldajate grupp), kes igas reformistliikudesse hulgalistesse organisatsioonidesse astumise ettepanekus kõige suuremat „oportunismi“ ja „kapituuleerumist“ nägid. Nende kõige kahjulikumate sektantliikude tendentside vastu, mis oleks paratamata kaasa toonud partei eemaldumise hulkadest, pidas partei keskkomitee pärast 1932 a. pleenumit avalikku võitlust. Citroni pooltrotskistlik oportunistlik opositsioon löödi puruks, muuseas ka ametiühingute küsimuses. Kuid siiski on kahjulikke sektantlikke tendentsi märgata veel tuntaval osal seltsimeestel. Juba 1933 aasta lõpul otsustas partei Riia konverents illegaalsed ametiühingute grupid illegaalseteks ametiühinguteks muuta, s. t. sellega ta ei lasknud nende gruppide liikmeid reformistliikudesse ametiühingutesse astuda.

Täielikult kuni viimase ajani ei tehta sotsiaaldemokraatliikudes ametiühingutes opositsiooniga mitte mingisugust tõsist tööd. Sektantlikud tendentsid parteis arendasid tuntaval määral ka oportunistlikku passiivsust ametiühingute töö alal. Nad aitasid kodanlusel ja sotsiaaldemokraatliikudel juhtidel komparteid hulkadest eemaldada ja isoleerida, andsid reformistliikude ametiühingute oportunistlikule juhatusel võimaluse kommunistide käest nende algatusel organiseeritud streikide juhtimist ära kiskuda ja ühes sellega nende streikide poliitilist teravust nüristada, neid kodanlise riigi huvidel kohandada ja neid ära anda.

Partei isoleerimine ametiühingutesse organiseeritud tööliskadest, mida pahempoolsed sektandid seesuguste juttudega väärivad, nagu oleksid olemas pörandaalused pahempoolsed ametiühingud, ei olnud niivõrd järsult tuntav seni, kui veel tööliste- ja talurahva-fraktsioon oletas, kes enam või vähem legaalselt võis tööliskadega sidet pidada ja neid võitlusele organiseerida. Alles ühenduses tööliste- ja talurahva-fraktsiooni areteerimisega 1933 aasta novembris, veendus partei, kuivõrd nõrk on meie parteirakukeste ja illegaalsete ametiühingute gruppide side vabrikute ja tehaste tööliskadega, kuivõrd kahjulik oli reformistliikudest ametiühingutest isoleerumise poliitika ja kuivõrd tarvilik on kommunistide aktiivne töö igas hulgalises töölisteorganisatsioonis ja kõige-

pealt sotsiaaldemokraatlikkudes ametiühingutes.

Sotsiaaldemokraatlikkude ametiühingute juhid, kompartei eraldumist hulkadest ära kasutades, püüdsid kõigi jõududega tööliste streigiliikumist takistada ja peaaesjalikult takistada kommunistidel selle liikumise sidumist fashismivastase võitlusega, võitlusega pealetungiva fashistliku riigipöörde vastu. Ja nimelt selle hulkadest eemalolemise tagajärjel ei suutnud kompartei, keskkomitee õigete näpunäidete ja juhtnööride peale vaatamata, revolutsiooniliku klassivõitluse liini mööda hargestuvat streigiliikumist pealetungiva fashismi vastu juhtida ega laialipillatud poliitilistelt ning majanduslikkudelt streikidelt üle minna hulgalisele poliitilisele üldstreigile. Partei energilised kutsed — 15—17 mail, fashistliku riigipöörde päevadel, hulgalist poliitilist streiki organiseerida, — ei leidnud vastukaja. Ühise väerinna organiseerimine pärast riigipööret pörkas niisamuti kokku paljude puudustega.

Pärast fashistlikku riigipööret, mil kodanlus üldist pealetungi kõigile töölisteorganisatsioonidele organiseeris, reformistlikud ametiühingud puruks löi ja töölisteorganisatsioonide fashiseerimisele asus, ei suutnud meie partei korruga õiget võitluseliini ühise väerinna alusel endiste reformistlikkude ametiühingute kaitsmiseks ja jaluleseadmiseks ära märkida. Partei seab üles sotsiaaldemokraatlikkudele töölistele ebaselge juhtsõna „iseseisvate ametiühingute kohta, mis klassivõitluse pinnal seisavad“, ja samal ajal hoiab ta tegelikult alles juba olemasolevad põrandaalused ametiühingute grupid. Kodanluse pealetung ametiühingutele ei leia töölisteklasi poolt peaaegu mitte mingisugust organiseeritud vastulööki. Sektantlikud tendentsid avalduvad selgelt selles, et partei täielikult kuni 1934 a. ei sea üles Läti ametiühingute (endiste reformistlikkude) keskbüroo alla ühendatud ametiühingute jaluleseadmise küsimust, kui ametiühingulise liikumise keskülesannet, ei sea seda küsimust üles ühe ühise võitluseväerinna keskülesannusena, vaid räägib ikkagi „iseseisvate ametiühingute“ loomisest või kõigi ametiühingute jaluleseadmisest.

Ulmanise fashistlikud jõugud töötasid välja oma fashistliku „ametiühingute põhiseaduse“, mille põhjal töölistele lahkest vabadus antakse oma „isetegevust“ sandarmite ja politsei juhatuse all arendada. „Rahutute olluste“ jälgimiseks ja püüdmiseks luuakse ametiühingute juurde eriline nuhkide-kamber, niinimetatud „dist-

siplinaar-kamber“. Kommunistid peavad tööliste ees halastamata paljastama seda politseilikku tembutust, peavad hoiatama töölisi nendesse ametiühingutesse astumast, tegema hoogtööd nendesse organisatsioonidesse astumise vastu (niikaua kui vähemalt sõnades on olemas nendesse astumise või mitteastumise „vabadus“). Samal ajal ei pea partei mitte silmapilgukski silmist laskma, et laiad tööliste hulgad on fashistliku terrori pealerõhumisel sunnitud neisse ametiühingutesse astuma. *Partei fraktsioonide kohus on nendes laialdast hulgalist opositsiooni organiseerida fashismi vastu*, võidelda ametiühingute demokraatia eest, ametiühingutes ametis olevate isikute valitavuse eest, fashistlikkude ametissepandud isikute peremeestmängimise vastu. Revolutsioonilikkude, klassiteadlikkude tööliste poolt oleks andeksandmata viga end fashistlikkudest ametiühingutest ära eraldada ja neisse ühendatud tööliste osa fashistlikkude demagoogide meelevalla alla jätta. Selle eest peab partei hoiatama kogu teravusega.

Ühtaegu on selge, et laialdast hulgalist opositsiooni fashistlikkudes ametiühingutes võib organiseerida ainult siis, kui kommunistid ühes sotsiaaldemokraatlikkude töölistega oma klassilised ametiühingud kas või legaalselt jalule seavad, kui kommunistid oskavad sotsiaaldemokraatlikke organisatsioone tõmmata võitlusele ametiühingute jaluleseadmise eest, *seades keskülesandena üles ametiühingute liikumise lõhenenud seisukorra äravõitmise ja Läti ametiühingute keskbüroo alla ühendatud ametiühingute (endiste reformistlikkude a.-ü.) jaluleseadmise klassivõitluse ja ametiühingute sisemise demokraatia alusel.*

Partei peaks ära tarvitama kõik jõupingutused, et veenda revolutsioonilikkudes ametiühingute gruppidesse ühendatud töölisi, niisamuti ka pahempoolsete tööliste laiu hulki, et revolutsiooniliku klassivõitluse huvid nõuavad meilt antud silmapilgul, et meie peamise ülesandena üles seaks *niimelt Läti ametiühingute keskbüroo alla ühendatud ametiühingute jaluleseadmise*. Sest need organisatsioonid olid varem laiade sotsiaaldemokraatlikkude töölishulkade organisatsioonid; sest üksnes nende organisatsioonide jaluleseadmise alusel on käesoleval silmapilgul võimalik ametiühingute ühtsust kätte saada, ilma milleta edukas võitlus kapitali pealetungimise ja fashistliku barbaarsuse vastu mõttetü on. Kõikjal, kus paralleelsed sotsiaaldemokraatlikud ja pahempoolsed ametiühingud olemas olid, on vaja nende

täielikku liitumist klassivõitluse ja ametiühingute demokraatia platvormil saavutada. Ainult seda ülesannet (mis on ühise väerinna põhimine ülesanne) täites leiab partei ligipääsu laiaadele sotsiaaldemokraatlikkudele töölishulkadele; parteil avaneb laialise fashismivastase liikumise organiseerimise võimalus selle osa tööliste seas, kes on ühendatud fashistlikkudesse ametiühingutesse.

*

Kõige nõrgemaks alaks partei töös on töö külas. Vaatamata partei õigetele otsustele töö kohta külas, vaatamata väljatöötatud „põllutöölise, kehv- ja keskmikkude võitluseprogrammile“, milles üldiselt õieti on üles seatud meie lähemad nõudmised ja ülesanded, jääb partei ees veelgi lahendamatuks järgmine ülesanne: minna küla töös agitatsioonilt ja propagandalt üle põllutöölise, kehv- ja kesktalurahva igapäevaste võitluste organiseerimisele ja juhtimisele. Veel enam, *partei pole kuni kõige viimase ajani veel õppinud oma agitatsiooni ja propagandat tegema küla töörahvahulkade arusaamisele ligipääseval kujul*. Mida kaugemale keskkohast, seda harvemini ilmuvad üleskutsed küla töörahvale (kohalikud organisatsioonid annavad neid välja ainult erijuhtumitel), seda kirjaoskamatumalt ja üldisemalt neid koostatakse. See käib ka kohaliku ajakirjanduse kohta. Näiteks polnud Videni organisatsiooni põrandaaluses ajalehes „Punane Väerind“ (Liivimaal) avaldatud ühtegi artiklit, mis oleks määratud olnud põllutöölisele ja väiketalurahvale, mitte ühtegi sissetulnud kirja, mis valgustaks küla tööraha elu. Niisamasugune seisukord on ka teistes maaorganisatsioonides. Partei kesk-häälekandjas („Zihna“) on viimasel ajal linnatööliselt sissetulnud kaastööd tuntavalt rohkem, kuid neis ei näe peaaegu sugugi võitlust maal. See iseloomustab äärmiselt eredalt meie maaorganisatsioonide nõrkust ja nende määratusuuri puudusi nende hulgalise töö alal.

Ei saa eitada, et viimase 3—4 aasta jookul, partei oportunistliku juhutuse (Citron ja Kõ) kõrvaldamise ajast saadik, partei keskkomitee maa töös teatud tõusu on saavutanud. Seda tunnistab juba tähendatud võitluseprogrammi väljatöötamine ja tema väljasaatmine mitmes väljaandes, niisamuti ka küllalt tihti ilmuvad eri-üleskutsed põllutöölisele ja talurahvale. Seda tunnistavad ka partei poolt organiseeritud esimesed põllutöölise streigid. Kuid selleks, et parteilist agitatsiooni ja propagandat maal tõesti tõsta, pole sellest kõigest

kaugeltki veel mitte küllalt. Seda agitatsiooni on vaja läbi viia süstemaatlikult, päevast päeva; selleks aga on vaja mitu korda suurendada keskkoha ja eriti kohalikkude organisatsioonide aktiivsust. Meie agitatsiooni ja propagandat, eriti partei algorganisatsioonides, on vaja nii seada, et temas võimalikult vähem ruumi võtaksid „üldised momendid“, selle asemel aga rohkem antaks *vastuseid kohaliku elu põlevatele küsimustele*.

Ilma niisuguse ümberkorraldamiseta ei suuda ei partei ajakirjandus, ega maa seltsimehed ligipääsu leida laiematele maatööraha hulkadele, ei suuda väljendada algatusvõimet ega juhtida nende konkreetset võitlust kurnajate vastu. See aga on praegu partei kõige tähtsam ülesanne, eriti kui arvesse võtta fashistide äärmiselt kasvavat aktiivsust maal.

Ulmanise kamba ninameeste tegevus kohtadel annab kommunistlikule agitatsioonile fashistliku diktatuuri paljastamiseks rikkalikku toitu. Kuidas ka Ulmanis ei püüaks „kogu talurahva“ ja „kogu küla“ kaitsja osa mängida, on siiski täiesti selge, et ta tegelikult ainult maa- ja linnakodanluse esindaja on. Talurahva liit, kes kohut ja vägivalda tarvitab, pole midagi muud, kui lai talurahvahulki kurnava finanskapitali agentuur. Ta tugineb maal umbes 18% suurmajapidamistele, kellele kuulub ligi 50% kogu maast ja vähemalt 60% kõigist põllutööriistadest. See on maa jõukas osa, kes asub soojadel kohtadel maa laenuühisustes ja põllumajanduse ühisuste juhatuses. Nende seast eraldatakse välja „valla vanemad“ ja nende käsilased, kes põllutööliselt ja küla poolproletaarlastelt metsikul viisil viimase mahla välja pigistavad. Ämblikkude sarnaselt püüavad nad ülejäänud talumajapidamisi tuhandete niitidega võrku mässida, et neid endale allutada ja nende seas igasugust rikaste ja kulakute vägivalda vastu tekkivat opositsiooni maha suruda. Kogu „põllumajanduse abistamise poliitika“, kõik autasud ja väljaveo preemiad, mida fashistide juht Ulmanis välja jagab, on arvatud selle rikkatekihi toetamiseks, tema seisukohtade kõvendamiseks ja töötava talurahva laiade hulkade kurnamise, laostamise ning riisumise suurendamiseks.

Igas vallas, igas külas leidub kümneid ja sadasid tõsiasju, mis selle maal võimutseva kihil diktatuuri, tema seadusevastast tegutsemist põllutöölise suhtes, tema eesõigustatud, härralikku seisukorda kehv- ja kesktalurahva suhtes, tema omavoli ja vägivalda laiade töörahvahulkade üle paljas-

tavad. Konkreetsete tõsiasjade alusel peab meie partei päevast päeva faschistliku diktatuuri rõõvliikku ja ekspluataatorlikku loomust paljastama ja laiadele hulkadele ära näitama, peab mobiliseerima hulki faschistliku vägivalda konkreetsete aktide vastu.

Olgu see metsik vägivald tööliste ja sulaste kallal; olgu see töötava talurahva tagakiusamine ja riisumine ning tema varanduse oksjonil mahāmüümine; olgu need pappide ja üldse kiriklikkude pimestajate väljaastumised eesrindlikumate kooliõpetajate, kirjanikkude ja kunstnikkude vastu või faschistlikkude ninameeste vägivaldne käitumine nendele soovimatute teenijate ja ametnikkudega; olgu see töötute haritlaste või töötatööliste laste alandamine ja ebainimlik kurnamine ühes või teises hallparuni talus, või sõna- ja trükivabaduse lämmatamine, loomade kohta käiva faschistliku rassiteooria kaelatoppimine (mille põhjal inimesed loomade sarnaselt, nende tõust ja verest olenedes, liikidesse jagunevad), marurahvuslus, rõhutud rahvaste koolide ja keele tagakiusamine, Latgallia rõhumine; olgu see valitsuse faschistlik dekreet haigekassade ja tööliste ametiühingute purustamise ja fašchiseerimise kohta, või suurperemeestele ja kapitalistidele riiklikkude autasude andmine nälgiva töörahva arvel, — kõiki neid ja tuhandeid teisi selle-sarnaseid tõsiasju, Ulmanise faschistliku valitsuse korraldusi ja dekreete, faschistlikkude vallavanemate seadusevastast tegevust kohtadel peavad kommunistid ära kasutama selleks, et veelgi kõrgemale tõsta töörahva hulki haaranud rahulolematuse lainet, et kõigil elualadel aidata veel aktiivsemalt välja selgitada faschismivastaseid meeleolusid, et hulki konkreetsete tõsiasjade ja konkreetse tegevuse ümber mobiliseerides tõmmata *linnaproletariaadile abiks*, parteile abiks ikka uued ja uued maatööraha kihid aktiivseks võitluseks, suureks otsustavaks lahinguks kapitali vägivallavalitsuse vastu, Ulmanise faschistliku korra vastu, sõja vastu, mis toob rahvale hukatuse.

Nagu *Lenin*, nii ka tema töö jätkaja *Stalin* on korduvalt selle peale näidanud, et proletariaat, kui ta väikekodanluse, eriti talurahva laiu kihtisid oma poole ei tõmba, pole suuteline kodanlust puruks lööma ja võimu oma käes pidama.

Objektiivsed tingimused, milledesse laiad talurahva ja linna väikekodanluse hulgad faschistliku korra juures on surutud, annavad määratusuured võimalused revolutsiooniliku proletariaadi autoriteedi tõstmiseks ja kompartei poliitilise mõju suurendamiseks.

Kompartei peab, proletariaadi faschismivastast liikumist juhtides, selle liikumise alusel töölisteklassi ühist väerinda organiseerides, samal ajal julgelt ja energiliselt üles tõstma faschismivastase võitluse lipu ka poolproletaarsete töörahvahulkade seas, töötava talurahva, töötava haritlaskonna seas ja linna väikekodanluse laostatud kihtide seas. Kompartei peab kutsuma neid üheskoos proletariaadiga kompartei juhatuse all võitlust pidama faschistliku suurkodanluse rõõvimise vastu, autasude ja väljaveo-preemiade vastu, mida kapitalistidele, parunitele ja suurperemeestele antakse, kehvtalurahva ja keskmikkude toetamise eest, nende võlgade ja maksude tühistamise eest, maksude ja laenude tasumatajätmise eest, kehvtalurahva ja keskmikkude varanduse oksjonil äramüümise vastu, saksa parunitelt ja faschistlikkudel suurperemeestelt maa konfiskeerimise eest ja selle üleandmise eest maad vajavale talurahvale ja põllutöölistele, marurahvusluse vastu, kõigi rahvaste üheõigusluse eest, Latgallia enesemääramise õiguse eest kuni tema täieliku eraldumiseni Läti riigist, suurkodanluse faschistliku diktatuuri vastu, töörahva ainukese tõeliku võimu eest, tööliste ja talurahva Nõukogude Läti eest.

Proletariaadi juhtimisel kogu töörahva faschismivastase väerinna moodustamisele töölisteklassi ühise väerinna kaudu, faschistliku diktatuuri kukutamisele rahva ülestõusu teel — niisugune on meie partei tee, mis viib Lätis proletaarse revolutsiooni võidule.

*

Põhimiseks takistuseks, mis ei lase edukalt võitlust pidada, on meie partei organisatsiooniline nõrkus. Sellest nõrkusest oleneb, lõppude-lõpuks, kõigi tähtsamate ülesannete täitmise edu.

See parteiorganisatsioonide nõrkus väljendub meie eemalolekus ettevõtetest ja ametiühingutest, suutmatusest kiirelt ja ühtselt sündmuste peale vastata (mille tagajärjel, näiteks, 15 mail mitmesugused organisatsioonid lahkuminevad tegevuse-juhtsõnad andsid), oskamatuses hulgalist tööd (konkreetselt agitatsiooni hulkades, hulkade mobiliseerimist teatud võitluse-juhtsõna ümber) õieti seada, mitteküllaldases konspiratsiooni- ja distsipliini-pidamises (mille tagajärjel rea organisatsioonide rakkedesse provokaatorid sisse poevad), juhtivate keskkohdade nõrgas sidemes kohalikkude organisatsioonidega, nende organisatsioonide komiteede nõrkuses (eriti raioonides). Kas on võimalik neid nõrkusi

ja puudusi kõrvaldada? Igatahes on võimalik. Partei organisatsioonide kindel hulgaline kasv ja nende sideme laienemine hulkadega, hirmsa terrori peale vaatamata, selle peale vaatamata, et türmides ja sunitööl vaevleb üle 1000 kommunisti ja komnoore — tõestavad seda. Läti kompartei on selleks küllalt tugev, et neid oma puudusi kõrvaldada.

„Parteikomiteede kõvendamine, tugeva tehnilise paraadi loomine, ettevõtetes hulgalise parteitöö organiseerimine, enamlik asjalikkus töös ja valvelolek fashistliku provokatsiooni suhtes, võitlus konspiratsiooni eest hulgalises parteitöös“ — niisugused on partei juhtiva keskkoha poolt märgitud tähtsamad ülesanded organisatsiooniliseks ettevalmistamiseks võitlusele proletariaadi vabastamise eest fashismi ikke alt. Siin meie tahaksime rõhutada kahte momenti: 1) parteikomiteede kõvendamist ja 2) kogu meie parteitöös konspiratsiooni tõstmist kõrgemale tasemele. Sisulikult on see üks ülesanne — niisuguse parteijuhatus loomine, kes vastaks teravenenud terrori tingimustele. See ülesanne pole sugugi kerge. Ta on lahendatav ainult sel tingimusel, kui iga parteirakuke, iga parteiliige eraldi üles näitab kõige suuremat aktiivsust ja, mis peaasi, *valvelolekut*. Senini olemasolevale organisatsioonilisele süsteemile, — milles peaaegu kõik mitmesuguste raioonide aktiivi liikmed üksteist tunnevad; milles on olemas arvukad sidemed ja tutvus, mis läheb kuni algrakukeseni ja läheb algrakukesest uuesti üles; milles mitmesuguste rakukeste liikmete vahel sidet peetakse, kõigi võimalikkude komisjonidega sidet peetakse, kus mitmesuguste rakukeste liikmed kokku puutuvad, — sellele süsteemile, mis provokatsioonil tema musta tööd kergendab, peab organisatsioon jäädavalt lõpu tegema. *Kogu töö, ülevalt alla, tuleb läbi vaadata, konspiratsiooni kõvendamise, konkreetse juhtimise kõvendamise, komiteede kõvendamise ja aktiveerimise alusel ümber korraldada.* Organisatsioonilise töö juhtivateks põhimõteteks kõvendatud/fashistliku terrori tingimustes on halastamata võitlus konspiratsiooni rikkumise vastu, iga seeguse sammu vastu, mis kaitsepolitseil organisatsiooni pugemist kergendab, mis

provokaatorite paljastamist ja nende väljaheitmist tööliste klassi ridades raskendab, *kõige halastamatum võitlus enamliku valveloleku, konspiratsiooni ja distsipliini eest* (mida tuleb tarvitada mitte kamandamise eesmärgil, vaid partei otsuste teadliku ja kindla elluviimise eesmärgil).

Kuid kõige selle juures tuleb aru saada, et partei paraadi täielik ümberkorraldamine ja kindlustamine on võimalik ainult partei alorganisatsioonide, kõigepealt rakukeste töö elavustamise ja kõvendamise alusel.

Täiesti selge on, et *nende ülesannetega saab partei edukalt toime ainult siis, kui ta leiab tee hulkade juurde, tee ühise väerinna juurde sotsiaaldemokraatlikkude töolistega ja kogu töolisteklassiga, kui ta oskab oma fashismivastaseid võitlusejuhtsõnu rahvahulkadesse viia, proletariaadi hegemoonia all ette valmistades kogu töörahva ülestõusu fashistliku vägivallavalitsuse vastu, Nõukogude Läti eest, kes annab rahvale vabaduse ja õnne.*

Siit järgneb, et on vaja kogu otsustavusega jätkata võitlust nii „pahempoolse“ sektantsuse vastu (trotskistliku tsitronismi jäänuste vastu), kui ka parempoolsete allavandumise meeleolude vastu parteis; iga-suguse Kominterni otsustele rajatud õigest parteiliinist kõrvalekaldumise vastu. Siit järgneb, et on vaja kuni lõpuni läbi viia halastamata enese arvustust, et oma enese puudusi ja vigu paljastada, et *saavutada murrang kogu partei poliitikas, murrang fashismivastase ühise võitluse-väerinna hargestamises*, murrang võitluses tööliste klassi enamuse võitmise eest.

Kapitalistlik maailm, mida sisemised vastuolud rebestavad, läheneb kiirete sammudega revolutsioonide ja sõdade uuele voorule. Tähtajad, mis ajalugu annud Läti proletariaadi ettevalmistamiseks nendele võitlustele, võivad osutuda lühemateks, kui meie seda arvame. Et eelseisvates võitlustes oma ajaloolikke ülesandeid edukalt täita, selleks peab partei oma read kiirendatud tempodega ümber korraldama ja enamliku enese arvustuse alusel oma puudused ning vead kõrvaldama. Sellega ta valmistab end väärikalt ette Kommunistliku Internatsionaali VII üleilmsele kongressile.

Grupilikkuse vastu

Rahvusvahelise Kontrollkomisjoni otsuse puhul

Käesolevas numbris avaldame Kommunistliku Internatsionaali Rahvusvahelise Kontrollkomisjoni (RKK) otsuse, mis kõige teravamalt hukka mõistab grupilikkuse ning grupiliku võitluse emigratsioonis asuvate eesti kommunistide hulgas. Selle otsusega tuleb kõigil parteilikeil — nii EKP liikmeil kui ka emigratsioonis asuvail kommunistidel-eestlastel — tutvuneda ning seda kõrgema parteiasutuse otsust enda tegevuses vääramata juhtnööriks võtta.

RKK võttis valjule parteilikele vastutusele juba aastaid kestnud grupiliku võitluse peasüüdlasi. RKK mõistis hukka grupiliku võitluse eesti kommunistide seas ning hoiatas grupilikust võitlusest osavõtnuid, et iga vähemagi katse puhul grupilikkude võitlust uuesti alata, süüdlased end väljaspoole kommunistliku partei ridu seavad. See on tõsine hoiatus. See peab õpetunniks olema kõigile eesti kommunistidele.

Palvadre-Vöölmanni grupi põhimõtetu ning tülinorimisele rajatud võitlus EKP juhtimise vastu on juba paljuid aastaid kestnud. Mitmel korral on kõrgemad partei asutused sunnitud olnud seda küsimust arutama. Kuid kõrgemate parteiliste asutuste poolt tehtud otsustest ja hoiatustest need parteilikked ei hoolinud. Nad jätkasid grupilikkude võitlust EKP juhtimise ning ta juhtivate tegelaste vastu. Sm-stel Palvadrel-Vöölmanni ei olnud midagi ette heita EKP Keskkomiteele praeguse aja töö küsimuste kohta Eestis, nad ei suutnud mingit süüdistust leida EKP Keskkomitee poliitilise liini vastu. EKP juhtimise praeguse aja tegevus ja ta poliitiline liin on kõigi parteilikkude organite — EKP konverentsi kui ka Kommunistliku Internatsionaali juhtivate asutuste tunnustamist ning heakskiitmist leidnud. Kuid selle peale vaatamata jätkas Palvadre-Vöölmanni grupp ebaparteilikkude võitlust EKP juhtimise vastu.

Et mingit alust oma võitlusele EKP juhtimise vastu leida, siis otsis Palvadre-Vöölmanni grupp igasuguseid süüdistusi EKP Keskkomitee ja ta üksikute liikmete vastu partei ja Eestimaa töölislilikumise ajaloost. Sm-tele Palvadrele, Vöölmanni ning teistele ei olnud tähtis, kas need vead olid tehtud kaugemas minevikus või viimasel ajal, kas need vead olid tegelikult vead või ainult arvustajate poolt välja mõeldud.

On tõsi, et nii EKP juhtivate asutuste kui ka rea juhtivate tegelaste poolt nii mitmeidki vigu ja ka *tõsiseid* vigu mitmel puhul on tehtud. Tuleb vaid meelde tuletda Eesti Tööraha Kommuuna valitsuse vigu maaküsimuses jne, partei vigu 1 detsembri ülestõusu korraldamisel, parempoolseid vigu parteis 1927-30 a. a. jne. Need on tegelikud ja suured vead partei töös. Kuid neid vigu pole partei kinni mätsinud. Ta on neid avalikult arvustanud, ning, mis peasi, tegelikus töös parandanud.

Sm-ste Palvadre-Vöölmanni grupp aga, selle asemel et EKP tegelikke vigu parteilikult arvustada, — selleks et neid aidata kõrvaldada, arvustab ning tungib kallale EKP juhtimisele tülinorimise eesmärgiga. Oma võitluses EKP juhtimise vastu tarvitas see grupp tülinorimise meetodeid, ebaparteilikke ja parteivastaseid võtteid. Selle ebaparteiliku võitlusega tahtis Palvadre-Vöölmanni grupp ainult EKP praegust juhtimist mustata, parteilikkete usku temasse kõigutada ning sel teel EKP juhtimist kukutada.

Eriti terava kaju omandas see võitlus peale selle, kui 1932 a. sm. Vöölmann venekeelse raamatu „1905 aasta Eestis“ avaldas. Raamat on sihitud EKP juhtivate tegelaste vastu, kujutades neid ebaoigelt vähemlasteks ning sotsideks, püüdes sellega nende seltsimeeste vastu parteilikkete usaldust kõigutada. EKP juhtimise vastu sihitud fraktsiooniliseks dokumendiks muutub see Vöölmanni raamat eriti sellepärast, et raamatu eessõna 25 eesti kommunisti poolt alla kirjutatud on. Selle ebaparteiliku fraktsiooniliku platvormi kokkuseadmisega ja avaldamisega kõvendas Palvadre-Vöölmanni grupp seda põhimõtetut fraktsioonilikkude võitlust EKP juhtimise vastu, mis juba kõrduvalt hukka mõistetud oli. Selle platvormi alusel koondasid Palvadre-Vöölmanni oma poolehoidjaid võitluseks EKP juhtimise vastu. Palvadre-Vöölmanni grupp muutus seks kesk-kohaks, mille ümber koondusid ehk millega sidemesse astusid kõiksugused parteivastased ollused, kelle eesmärgiks oli EKP tööd nõrgendada ning halvata. Ei ole juhuslik, et kontrrevolutsiooniliku sinovjevliku-trotskistliku kamba esitajad nagu Salm j. t. Palvadre-Vöölmanni grupi võitlusega EKP vastu faktiliselt liitusid.

Sellest tuleb järeldus teha. Enamlikus parteis ei või olla gruppisid. Grupilik arvustus, tegevus ning võitlus muutub klassivõitluse teravnenud olukorras paratamatult ebaparteilikuks, parteivastaseks tegevuseks. Ta toob kasu ainult klassivaenlasele. Sarnase võitlusega püüavad ühineda kõik klassivaenlase agendid, et grupiliku võitluse kätte all proletariaadi revolutsioonilikele parteile raskeid hoope lüüa. Kommunistlikus parteis on ainult parteilik arvustus, parteilik tegevus, parteilik võitlus lubatud.

Parteiliku võitluse vajadusest Palvadre-Vöölmanni grupi ebaparteiliku tegevuse vastu ei saanud aga aru rida EKP tegelasi. Tundes vajadust Palvadre-Vöölmanni põhimõtetut EKP juhtimise vastu sihitud pealetungi tagasi lüüa, läks rida EKP tegelasi valele teele. Palvadre-Vöölmanni ebaparteilikkude võtete vastu hakkasid need seltsimehed võitlust pidama ebaparteilikkude meetoditega. Muda loopides EKP juhtimise vastu kiskusid sm-hed Palvadre-Vöölmann ka EKP tegelasi muda-loopimise teele.

Eesotsas sm. Pöögelmanniga tekkis grupp EKP endiseid ja praeguseid tegelasi, kes võitluses Palvadre-Vöölmanni grupi vastu ebaparteilikke meetodeid tarvitas. Selleks kasutas ta ära ÜK(e)P ja EKP ajakirjandust, milles ta Palvadre-Vöölmanni gruppi kuuluvaid parteilikke „kontrevolutsioonilikkudeks“ rahvusdemokraatideks“ tembeldas, ebaparteilikke kirjatükke avaldas jne.

Nende seltsimeeste viga on suur ja ka nemad võeti Rahvusvahelise Kontrollkomisjoni poolt vastutusele. Sellest tuleb kõikidel parteilikele järeldus teha. Grupilikkuse vastu parteis ei saa võidelda grupilikkude meetoditega. Seda võitlust saab ja võib ainult parteilikult korraldada.

Selle võitluse käigus tegi raske vea ka EKP Keskkomitee. Keskkomiteel oli teada, et sarnane ebaparteilik võitlus käimas on. Keskkomitee teadis, et sellest võitlusest ka rida EKP tegelasi osa võtab. Kuid Keskkomitee ei seganud vahele, ei võtnud küllaldasid abinõusid tarvitusele, et võitlust parteilikele alusele seada ning võitlust lõpetada. Ainult peale selle, kui küsimus juba Kommunistlikus Internatsionaalis ja

ÜK(e)P juhtivates asutustes üles tõusis, võttis EKP Keskkomitee selle võitluse kohta seisukoha ning avaldas „Klassivõitluses“ toimetuse poolt artikli. Kuid selles olukorras oli see seisukoha võtmine kaugeltki mitte küllaldane. Keskkomitee oli võitlusepidamise sm-ste Palvadre-Vöölmanni grupiga jätnud sm. Pöögelmanni hooleks, kes oma võitlusemeetoditega ka EKP Keskkomiteed diskrediteeris. Sellepärast oleks Keskkomitee pidanud hoopis teisiti — otsustavalt ning kaugemaleulatavamalt reageerima. Kuid Keskkomitee seda ei teinud. Nii EKP Keskkomiteel kui ka kõigil parteilikele tuleb sellepärast tõsised järeldused teha käesolevast Rahvusvahelise Kontrollkomisjoni otsusest, et edaspidi sarnaseid vigu mitte korrata, et igasugust grupilikkust ning ebaparteilikkust parteist halastamatult välja rookida ning parteilikkuse eest teravalt valvel olla.

See põhimõtetu võitlus EKP juhtimise vastu oli kasuks eesti kodanlusele ja ta nuhkidepolitseile. Kodanlus kasutas seda võitlust EKP tegevuse mustamiseks ja tagakiusamise suurendamiseks. See võitlus kergendas kaitsepolitseil organiseerida provokatsiooni EKP vastu. See kõik näitab, kui võrd kahjulik see põhimõtetu ebaparteilik võitlus emigratsioonis asuvate eesti kommunistide hulgas EKP-le oli.

Nüüd teeb RKK vali ja kõigiti õigustatud otsus sellele võitlusele lõpu. Iga seltsimees, kes peaks katsuma ükskõik missugusel kujul või teel seda ebaparteiliku võitlust jätkata, — seab end sellega jalamaid väljaspoole partei ridu.

Seda RKK otsust tervitab kõige palavamalt kogu meie partei, iga tema organisatsioon ja liige. See otsus aitab partei tegevust kõvendada ja suurendab partei jõudusid — ühiselt EKP Keskkomitee juhtimise all — võitluses eesti kodanluse vastu.

Meie kutsume kõiki partei organisatioone ja iga üksikut partei liiget — nii Eestis kui ka emigratsioonis — täie otsustavusega ja kogu järjekindlusega ühiste jõududega RKK otsust ellu viima ja veel kindlamini koonduma partei ja ta juhtimise ümber, Kommunistliku Internatsionaali lipu all, sm. Stalini lipu all.

Juuni, 1935 a.

Rahvusvahelise Kontrollkomisjoni otsus Eesti küsimuse kohta

(RKK protokoll nr. 145, 28. aprillil 1935)

1. Rahvusvaheline Kontrollkomisjon, läbi vaadanud oma koosolekul 10, 11 ja 13 aprillil 1935 a. grupiliku võitluse asja

eesti seltsimeeste seas emigratsioonis, konstateerib:

a) Vaatamata Kominterni ning ÜK(e)P

kõrgemate organite mitmekordsetele parteilikkudele hoiatustele, Palvadre-Vöölmanni grupp peab paljude aastate kestvusel põhimõtet võitlust EKP juhtimise vastu. Palvadre-Vöölmanni grupp, olles võimetu mingisuguseid poliitilisi süüdistusi EKP juhtimise vastu käesoleval ajal Eestis töötamise kohta üles seada, varustab end argumentidega partei ning töolisteliikumise ajaloo alalt Eestis (enamuse tekkimine ning arenemine Eestis), kasutab ära mitmesuguseid tegelikke ning näilikke üksikute juhtivate seltsimeeste vigu EKP juhtimisest, mis peasjalikult minevikus tehtud, tarvitat selles võitluses skloka (tülinorimise) võtteid, et EKP juhtimist diskrediteerides eesti seltsimeeste usaldust ta vastu maha kiskuda. Palvadre-Vöölmanni grupp seadis omale eesmärgiks EKP juhtimise kukutamise. Grupiliku võitluse kõvendamiseks ja oma poolehoidjate koondamiseks EKP juhtimise vastase võitluse platvormil kirjutab sm. Vöölmann 1932 a. broschüüri „1905 aasta Eestis“. See broschüür ning eriti ta eessõna, millele 25 eesti seltsimeest alla kirjutanud, kujuneb fraktsioonilikuks platvormiks, mis EKP juhtimise vastu sihitud. Rahvusv. Kontrollkomisjonis ei tunnistanud ei sm. Vöölmann ega sm. Palvadre oma kuritegusid Kominterni ja ta Eesti sektsiooni vastu, ning sm. Riis, kes aktiivselt skloka (tülinorimise) võitlusest osa võttis, tunnistas ainult vormiliselt oma viga allkirja andmises Vöölmanni broschüüri eessõnale, põhjendades oma vea tunnistamist sellega, et KITK Poliitiline komisjon selle broschüüri hukka mõistnud on.

b) EKP juhtivate sm-ste ning juhtimise lähedal seisvate seltsimeeste keskel kujunes sm. Pöögelmanni juhatusel grupp, mis selle asemel, et parteilikult Palvadre-Vöölmanni grupi vigade vastu võidelda, ka peale ÜK(e)P Kesk-kontrollkomisjoni 1926 a. otsust ära kasutas ÜK(e)P ja EKP ajakirjandust selleks, et avalikkuse ees parteiliikmeid „kontrevolutsioonilisteks rahvusdemokraatideks“ tembeldada, ehkki ükski parteiline ÜK(e)P organ neid selles ei süüdistanud. 1932 a. kirjutab sm. Pöögelmann följetooni „Tsirkus Päevaleht“, mille sm. Madisson kui „Edasi“ toimetaja avaldab ning millest sm. Käspert äratrüki teeb, missugune följeton nii ÜK(e)P kui ka EKP juhtivaid seltsimehi diskrediteerib. Sm. Vakmann oma artiklitega, milledes ÜK(e)P liikmeid kontrevolutsioonilikus rahvusdemokratismis süüdistatakse, ning sm. Loring oma 1933 a. kirjutatud raa-

matuga kõvendavad võitlust eesti seltsimeeste seas.

d) Lõputa põhimõtetu võitlus, mida Kominterni ning ÜK(e)P kõrgemad parteilised organid korduvalt hukka mõistnud, läks kolmandale jõule kasuks (seda kasutas ära nii kodanline eesti ajakirjandus kui ka eesti kaitsepolitsei).

e) EKP KK teadis selle võitluse uuesti alustamisest, ta ulatusest ning seda, et sellest osa võtavad mõned EKP KK liikmed, kaua aja jooksul ei võtnud midagi ette selle võitluse lõpetamiseks, ta astus selle vastu välja, ja sedagi mitte küllalaidalt, ainult siis, kui küsimus Kominterni ning ÜK(e)P organites üles kerkis. EKP KK, sellest võitlusest ise mitte osa võttes, jättis ta tervelt sm. Pöögelmanni hooleks, kes oma meetoditega EKP KK-d diskrediteeris.

2. See lubamatu võitlus ei ole poliitiliste lahkuminekute ulatusega mitmesugustes küsimustes õigustatud. Sellepärast peab RKK tarvilikuks seda võitlust hukka mõista ning selle võitluse peasüüdlasi parteilikult karistada. RKK, karistades parteilikult seltsimehi Palvadret (vali noomitus hoiatusega), Pöögelmanni, Vöölmanni, Riisi, Madissoni (noomitus), Loringit, Vakmanni ja Käsperti (märkus), samal ajal hoiatab Palvadret, Vöölmanni kui ka kõiki Vöölmanni raamatu eessõnale allakirjutajaid, et skloka (tülinorimise) ja grupiliku võitluse vähemagi uuesti alustamise puhul nad endid väljaspoole parteid seavad.

3. Kõik üksikute seltsimeeste käes hoiatavad materjalid, mis grupiliku võitluse kohta eesti seltsimeeste seas käivad, peavad viibimata RKK-ni ära antama. Kui kellegilt grupiliku ja sklokalise (tülinorimise) võitluse osavõtjalt leitakse ülalnimetatud materjaale, siis võetakse süüdlased valjule parteilikule vastutusele.

4. Vöölmanni broschüür „1905 aasta Eestis“, mis fraktsioonilikkude dokumenti (eessõna) sisaldab, peab liikvel ära korjatud saama. Selleks, et seda põhimõtetu võitlust tõesti lõpetada, loeb RKK tarvilikuks liikvel ära korjata Pöögelmanni broschüür „Tsirkus Päevaleht“ ja raamat „Enamluse ajaloo võltsimise vastu“.

5. Seoses Vöölmanni ja Palvadre fraktsiooniliku käitlemisega Vanaenamlaste Seltsi soovitude andmises, teatada sellest Vanaenamlaste Seltsi Nõukogusse.

6. Palvadre, Jakob Karlil p.

Otsustati:

a) Kuna RKK-l pole mingisuguseid andmeid, et J. Palvadre oleks olnud enam-

laste partei ridades 1912—1917 a. (oktoobri-revolutsioonini) ja et 1914—1917 a. sm. Palvadre oli kodanlise ajakirjanduse kaastööline, kuhu ta paigutas patriootlikke artikleid, siis RKK loeb, et Palvadret võib parteilikkemeks alles 1917 a. peale lugeda.

b) Kuna Palvadre, olles ÜK(e)P ridades, kogu aeg võttis osa fraktsioonilikust võitlusest EKP juhtimise vastu ja seisis selle võitluse eesotsas, olles noor parteilige ja astudes Vanaenamlaste Seltsi, kuigi tal selleks õigust polnud, kasutas seda oma seisukorda Seltsis fraktsioonilikuks võitluseks, tarvitas selles võitluses sklokalise (tülinorimise) võtteid ja faktiliselt ühines parteile vaenuliste ollustega (Salmi mees-tega), ei allunud kõrgemate parteiorganite otsustele fraktsiooniliku võitluse lõpetamise üle, siis on sm. Palvadre ära teeninud parteist väljaheitmise, kuid arvesse võttes sm. Palvadre osavõttu kodu-sõja frontidelt valgete vastu, RKK ei tõsta üles sm. Palvadre parteist väljaheitmise küsimust ja kuulutab talle valju noomituse hoiatusega, et vähemagi katse puhul uuesti grupilikku võitlust alustada, ta parteist välja heidetakse; tal keelatakse ära end Eesti asjadesse segada. RKK peab kohaseks sm. Palvadret tööle saata väljaspoole Leningradi ja Moskvat.

7. Pöögelmann, Hans Gustavi p.

Otsustati:

Kuna sm. *Pöögelmann*, olles EKP juhtimises, pidas võitlust lubamata meetoditega ja kasutas selleks EKP ja ÜK(e)P ajakirjandust, siis RKK kuulutab sm. Pöögelmannile noomituse.

8. Vöölmann, Voldemar

Otsustati:

Kuna sm. *Vöölmann* mitme aasta jooksul aktiivselt osa võttis sklokast ja põhimõtetust fraktsioonilikust võitlusest EKP juhtimise vastu, oma grupilikus võitluses sklokalikke võtteid tarvitas ja tagasi ei põrganud tarvitamast abinõusid, et süüdistada oma vastaseid poliitilises mitteaususes, üles astudes süüdistustega oma vastaste vastu, samal ajal kinni mätsis oma poliitilisi kõikumisi ja vigu ning oma poolehoidjate poliitilisi vigu ja kõikumisi, rikkus kõrgemate parteiorganite otsusi fraktsiooniliku võitluse lõpetamise suhtes, siis sm. Vöölmann on ära teeninud enam rängema parteikaristuse. Kuid arvesse võttes tema revolutsioonilikke teeneid, RKK loeb küllaldaseks kuulutada sm. Vöölmannile noo-

mitus ja hoiatada teda, et vähemagi katse juures uuesti alustada sklokalikku võitlust, ta end väljaspoole parteid paneb.

9. Riks, A.

Otsustati:

Kuna sm. *Riks* aktiivselt aitas sm-hi Palvadret-Vöölmanni nende põhimõtetust grupilikus võitluses EKP juhtimise vastu, selle võitluse kestel tõstis üles põhjendamatuid süüdistusi juhtivate seltsimeeste vastu, süüdistades neid poliitilises mitteaususes, andis allkirja fraktsiooniliku platvormi alla, mis on Vöölmanni broschüüris „1905 aasta Eestis“ mahutatud, siis RKK kuulutab sm. Riksile noomituse.

10. Looring, L.

Otsustati:

Kuna sm. *Looring* kohustatud oli sm. Pöögelmanni poolt tarvitatavate võitlusmeetodite vastu võitlema, selle asemel ta ise aga sellest võitlusest osa võttis, ei aidanud KK-I Pöögelmanni ja teiste vigu parandada, mis nende poolt tehti grupiliku võitluse suhtes, siis RKK teeb sm. Looringule märkuse.

11. Vakmann, R. J.

Otsustati:

Kuna sm. *Vakmann* rikkus kõrgemate parteiorganite määrusi, võttis osa võitlusest, mida peeti lubamata meetoditega, RKK teeb sm. Vakmannile märkuse.

12. Madisson, Osvald Antoni p.

Otsustati:

Kuna sm. *Madisson*, olles tihedas sidemes EKP juhtimisega, aitas sm. Pöögelmanni ta võitluses Palvadre grupiga, mis sugust võitlust peeti lubamata meetoditega, siis RKK kuulutab sm. Madissonile noomituse.

13. Käspert, Juhan Jüri p.

Otsustati:

Kuna sm. *Käspert* aitas Pöögelmanni tema trükiks lubamatu jäljetooni laiali laotada, välja andes selle eribroschüürina ja sellega aitas kaasa võitluse suurenemisele eesti sm-ste keskel, RKK teeb sm. Käspertile märkuse.

Rahvusvaheline Kontrollkomisjon.

(„Kommunist“ nr. 9 (118)).

V. Krassovski

Suurte edasinihkumiste poolaasta

1935 a. esimene poolaasta oli raske-tööstusele uute tormiliste nähtustega täidetud ajajärguks. Tema kaadrite loova enesealgatuse, mehisuse, kangelaslikkuse uued, eredad väljendused, kes ründasid kvalifikatsiooni, tehnilise kultuuri, konstrueerimise kante, kes sünnitasid uue — *kõigeparemate lööklaste* liikumise. Tähelepanuväärt edasinihkumised on valmistuse tulutoomise alal: toetussummadest lahitiitlevate ettevõtete vastastikune väljakutumine, kasvav üleminek kasutoovale tööle. Uued võidud *riigi tehnikalise rekonstrueerimise* alal, nõukogude tehnika arendamise alal. Rasketööstuse — sotsialismi aineline baasi, kogu rahvamajanduse rekonstrueerimise põhialuse — *valmistuse* edaspidine tõus. Niisugune on *poolaasta* kõige üldisem nägu.

I

Tekivad uued, tähendusrikkad protsessid, mis seotud rasketööstuse kaadrite tööga, kes võrsuvad tiheda orasena vastuseks ajaloolikkudele näpunäidetele „inimestest, kes tehnika valdanud“, „kõige väärtuslikumast ja kõige otsustavamast kapitalist“. Tekib ja kasvab kiirelt *kõigeparemate lööklaste* liikumine — see sotsialistliku võistluse uus, kõrgem aste. Ikka enam nihkuvad ette uued kaadrite rühmad: konstruktorid, raamatupidajad. Toimuvad sügavad *kvalifikatsioonilised* protsessid, mis sihitud sellele, et praegusaja tehnikat vallutada. Riiklikud *tehnilised eksamid*, mis tõukasid sajad tuhanded töölised uutele kvalifikatsiooni tasemetele; „*integreerimise*“, ametite „koostamise“ uus praktika, järjekindlate sisemiste *kvalifikatsiooniliste edasinihkumiste* väljatöötamine; ikka suurem *kääride* kokkusurumine tööliste kvalifikatsiooni ja nende poolt tehtavate tööde kvalifikatsiooni vahel (see lõhe nende vahel oli väga iseloomustav varajase omastamise ajajärgul); edeneb *töö* ja ta viljakuse aineline *taganttõukamise* kõikide meetodite täiendamine. Selles nähtusteringis on *kõigeparemate lööklaste liikumine* üks kõige silmapaistvamaid tõsiasju. *Stuart Chase* ühes oma viimastest raamatutest — „*Külluse majandus*“ — kirjutab tööliste loova enesealgatuse võimatusest kõrge tehnika tingimustes: nende tööviljakus olevat „*tehniliselt determineeritud*“. Tööline „On ainult suuteline masinat *seisma pa-*

nema, kasutanud ära *tehnoloogilise sabotaashi* vahendid“¹

Paremate lööklaste liikumine on sellele uus, paljuütleav vastus. *Menshinski nim. tehase tööliste* kogemused kasutatakse ära kõigepealt rasketööstuse kvaliteet-tööharudes — tööpinkide ehituses, automobiilide valmistuses, instrumentaaltööstuses. Selle ikka enam võrsuvad kasvud ilmuvad nähtavale raskest masinaehituses, lokomotiivide ehituses, kergetööstuses (näiteks „Trehgorka“ tehases), transpordil, Punaväe tehnikalistes väeosades. *Paremate lööklaste liikumine seab üles uued küsimused, uued probleemid*. Terav, kõrge nõudlikkus ümbertöötuse täpsuse ja korralikkuse vastu, saaduste välise kaju peensuse ja elegant-suse vastu. Tehnikalised nõudmised, et saadused oleksid „väga hea“ peale ära antud, hakkavad rakenduma valmistuse *tehnoloogiasse*. *Õigub kogu valmistuslihtehnikalise kontrolli ahel* — kvaliteedi etalonid, tehnikalised tingimused, tehnikalise kontrolli töö organiseerimine ja töö-tasu. Kõigeparemate lööklaste liikumine — see on tehnikasse, masinasse sotsialistliku suhtumise uus väljendus. Kõigeparemate lööklaste liikumine tõi tehnikasse peensuse ja iluduse kultuuri, kasvatab tehnikalise elegant-suse, tehnikalise esteetika kriiteeriumi (kategooria, mida spengleristlikud masinatega-võitlejad nii taga nutsid!).

II

Sünnib rasketööstuse valmistuse edaspidine tõus, töö organiseeruvuse ja kindla ühetasasuse kasv, võitlus väikekodanliku ründamise nähtustega.

Üldtoodangu kasvu tempod 1935 a. poolaastal (protsentides möödunud aasta I poolaastaga võrreldes)²

Masinaehitus ja metalli ümbertöötlus	27,7
Elektrienergia	28,9
Must metallurgia	28,9
Värviline metallurgia	39,0
Kivisüsi	12,5
Naftatoodang	2,7
Tsement	39,0

Vaja meelde tuletada, et möödunud poolaastal *teeb toodangu juurdekasvu üks protsent välja 95 miljonit rubla, kuna*

¹ St. Chase. The Economy of Abundance. New-York. 1934. Lhk. 90.

² Jaanuari—mai andmete järgi.

1934 a. esimesel poolaastal oli see — 73 mln. rubla. Võrreldes möödunud aastaga muutus üksikute tööstusharude hargestamise iseloom. Must metallurgia on hakanud — kuigi veel väga puudulikult — täitma sm. Stalini poolt seatud ülesannet — *terase ja valtsimise tööstuse järgitõmbamist*. Kasvu vöötmes asuvad kaua mahajääv *värviline metallurgia* ja *tsemendi tööstus*, tõsiselt tugevneb *rikastamise* (agglomeratsiooni) *majandus* mäe-hankivas tööstuses; kiiret toodangu kasvu annavad *masinaehitus* ja *elektrienergia*. Siiski puudulik on keemiatööstuse, kivisöe- ja naftatööstuse kasv. Eriti jääb maha kütteaine tööstus: kivisöe- ja naftahankimise-tööstus. Võrreldes möödunud aastaga on kivisöe ja eriti nafta toodangu suurenemine sootuks tähtsusetu. 1935 a. esimesel poolaastal peaaegu kõikides tööstusharudes on realiseeritud suuremad osad aastaplaanist kui minevikus.

„Hooajaliste“ saaduste (ehitusmaterjalid, väetised, põllutöömehhanismid) valmistuse hargestamine on tähtaegade järgi paremini seotud rahvamajanduse vastavate nõuetega (ehituse hooaeg, viljakoristus jne).

Esimeses poolaastas leidsid aset tõsised edasinihkimised tehnikalise struktuuri tasemetes. Kasvab töö energiaga varustamine ja mehaniseerimine, eesrinnaliste tehnoloogiliste protsesside erikaalu tõus jne. *Kivisöe mehaniseeritud hankimine* Donbassis tegi välja 81,0 prots. 74,1 prots. asemel 1934 a. 22 korda on suurenenud *elektriferrosulati* valmistus. Terasi üldvalmistus kasvab *elektriterase* erikaal. *Kvaliteet-valtsmetalli* valmistuse erikaal oli 1935 a. maikuus 19,3 prots. 17,8 prots. asemel 1934 a. *Paranevad muud tehnikalis-struktuursed koefitsiendid* (vasesäämiste protsent kontsentraatideks rikastamisel — värvilises metallurgias; kontakti ja tornide sisseseadete erikaal — väevaheliste tööstustes jm.). Sündis töö *omaduse kogumise* kogumine, mida hiilgavalt demonstreeris rida tehnikalisi näitusi 1935 a. (tööpinkide ehituse, hulgaliste tarbekaupade, metallide kokkuhoiu näitused). Tõsised edusammud on aset leidnud *nõukogude tehnikalise progressi* arenemises, — on kindlunenud konstruktorilise töö seisukohad. Laboratooriume on kõvendatud. Teostub üleminek iseseisva konstrueerimise roobastele. Tööstus — eriti masinatööstus — on konstruktorilise töö võimsa õitsengu teel. Kuid mitmeidki tööstusharusid iseloomustab veel otsustamisvõimetus, kartus tehnikaliste uuenduste suhtes (näiteks naftatööstus).

Rahvamajanduse tehnikalise ümberreel-vastuse protsessidele, mida teostab raske-tööstus, on *iseloomustavad uued jooned*.

Kasvas põllumajanduse keemiline ja mehaaniline varustamine rasketööstuse poolt. Tõsise tõuke sai *transpordi masinaehituse*, eriti *vagunehituse* saaduste arendamine: 25 juuniks andsid Rasketööstuse rahvakomissariaadi tehased Teede rahvakomissariaadile 33818 vagunit (kaheteljelises arvestuses) ehk 106,4 prots. poolaasta ülesandest, mis oli antud NSV Liidu Rahvakomissaride nõukogu poolt 26 detsembril 1934 a. ja 100,9 prots. Rasketööstuse rahvakomissariaadi operatiiv-ülesandest; lokomotiivide valmistus Teede rahvakomissariaadile (füüsikalisi üksuseid) tegi 21 juuniks 1935 a. välja 148,4 prots. võrreldes vastava ajajärguga 1934 a., aga üle viies „E“ seeria peale — 161,7 prots. *Põllutöömehhanismide ehituses* oli otsustav ümberkorraldus *koristuse-mehhanismide*, eriti *kombainide* valmistamise poole (valitsuse otsus — lasta 1 juuliks 1935 a. välja 15 000 kombaini — on täidetud enne tähtaega). *Tööpinkide ehituses* kasvas keeruliste ja spetsiaal-tööpinkide erikaal. Tugevnes toiduainete tööstuse, *metsa- ja puutööstuse, tekstiiltööstuse* jm. tehnikaline varustamine. Teine poolaasta peab teostama transpordi masinaehituse, metallurgia (eriti *valtsimise* sisseseadete), nafta- ja mäetööstuse sisseseadete, täpse industria jne uue kiirendatud täitmise. Tehnikaline varustus hakkab täienema *aktiivsete funktsioonidega* — abiga sisseseadete monteerimisel ja käimlaskmisel, aktiivsel konstrueerimisel, tehnikalise progressi ja vastavate tööharude masinate uute tüüpide arendamises. Laieneb valik, paraneb kvaliteet, saavutatakse kompleksust, tähtajalist täitmist, järkjärgult süveneb *võitlus nõukogude tööstuse „firma“ au eest*.

Uued nähtused märgivad vahetöö ja transpordi vahel. Aasta algas transpordi karmi hinnanguga nõukogude VII kongressi poolt. Laadimise plaani ei täidetud. Ja sellest ajast peale — esimest korda viimastel aastatel — *niivõrd silmapaistvad, tähendusrikkad muudatused!* Teisest veerandaastast peale *hakatakse täitma* põhimiste tööstusliikude vedude — kivisöe, metallide, flusside veo — riiklikke plaane. Täitmisele lähedal on maakide, koksi, nafta vedude plaanid. Järsult muutus pilt vedudega tehaste raudteedel (erandiks on Ida raudtee, eriti Tomski raudtee). *Murrang transpordil selgitas välja tööstuse transpordi majanduse korratu oleku:* juurdeveo teede halb seisukord, vagunite

lubamatu seisak, suur rongiõnnetuste hulk, vagunite ja vedurite riknemised. Esimene poolaasta avab liikumise tööstusliku transpordi kordaseadmise eest. Hargestub tõeline enamlik võitlus tehaste transpordi kordaseadmise eest. *Rasketööstuse ja transpordi vahel algab huvitav tehnikalis-kultuuriliste kogemuste vahetamise protsess.* Transport süvendab rasketööstusesse transporteerimise ja raudtee kultuuri eesrindlikke meetodeid (*marschruutide süvendamine*, liiklemise, signalisatsiooni reeglid jne); rasketööstus aitab transpordi remondi tehaseid.

III

Rasketööstuse rahvakomissariaadi nõukogu istang mais oli *määratusuureks töukesks liikumisele rasketööstuse tulutoovuse eest*, ta rõhutas omastamise protsesside kujukat pöördepunkti. See on möödunud poolaasta üks kõige kujukamatest joontest. Toetussummadest äraütlevate ettevõtete vastastikune väljakutumine andis juba tõsiseid tagajärgi: esialgsete andmete järgi toetussummadest äraütlenud ettevõtete koostused teevad kokku välja ligi 700 miljonit rubla. Äraütlenute hulgas on metallurgia ettevõtted, keemiatööstuse ettevõtted, masinaehituse ettevõtted. Senini seisavad kõrgemal kummitööstus, põllutöömashinate ehituse tööstus j. t. *Võitlus tulutoomise eest* toob ettevõtetes kaasa kibeda töö valmistuse majanduslike probleemide kallal. Käib *tööpalga* süsteemi järelvaatuse töö, selle puuduste kõrvaldamine, kohandamine uutele tingimustele. Progressiiv-tükitöö palgasüsteem hakkab levinema ka insener-tehnikalisele personaalile. Täpsustatakse ja vaadatakse järgi metalli, kivise, üksikute masinate liikide *hindasid*. *Kalkulatsioon* muutub kindlamaks, karmimalt selgitatakse välja asjatuid mittevalmistuslike kulusid, energilisemaks muutub varustajate ja tarvitatavate vastastikune kontroll. Karmimaks muutub *rahanduslik reshiim*. Summade mobiilsus, mittelõpetatud valmistuse suu-

rus, pangast antavad laenud, amortisatsiooni reshiim, ringkäigu-fondide ringkäigu kiirendamine, võitlus üleliigsete valmistuslike tagavarade vastu, arvestuse distsipliini kõvendamine — kõik need probleemid on praegu valmistuses teravamalt päevakorral kui varem. *Valmistuse majandus hakkab ikka enam tõukama senini pahatihti unustatud eesrinnaliste tehnikalis-majanduslike meetodite suuremale ärakasutamisele — kombineerimise laiendamisele koksikeemia tööstuses, mis suuteline suuresti tõstma sisseseadete tulu-toomist; keemiseerimise, tooraine, jätete kompleksilise ärakasutamise meetodite tarvitamise laiendamisele, masinaehituses kasutatakse ikka tuntavamalt ära koopereerimist, mille tõttu sisseseaded palju enam koormatud saavad. Uue jõuga läheb võitlus uute tehnikaliste koefitsientide ja normatiivide eest, masinaehituses — töö uute intensiivsete näitajate sisseseadmise kallal. Isetasuvus tungib sügavale ettevõtetesse.*

Üleminek lalaldasele leivamüügile ilma kaartideta, üleminek toiduainete jaotamise süsteemilt — mis ülekaalus oli — laialisele vaba-kauplemisele, raha tähtsuse üldine määratusuur suurenemine ja rubla kindlunemine — niisugused on tähtsamad tõsiasiad, mis isetasuvust tööstuses ja kogu rahvamajanduses kindlustavad.

*

On tehtud alles kõige *üldisemad* poolaasta *kokkuvõtted* tööstuse tegevusest. Esimesel poolaastal täitis rasketööstus 49,5 prots. oma aastaprogrammist ja andis 25,3 prots. tööstuste saaduste juurdekasvu võrreldes 1934 a. esimese poolaastaga. Uue jõuga teostusid seltsimees Stalini kuus ajaloolikku tingimust. Sügavalt realiseeritakse näpunäiteid isetasuvusest ning sisetööstuslikust kuhinemisest. Nimelt *rasketööstuses*, tema tehnikalise ja valmistusliku kultuuri kõrgete tasemete juures, *on esimene poolaasta ära tähendatud rohkearvuliste uute nähtustega tehnikas ja majanduses, tema tähelepanuväärt kaadrite loova enesealgatuse väljendustes.*

E. K.

Nõukogude Liidust

Suri Ivan Mitshurin

7 juunil suri kuulus aiateadlane Ivan Mitshurin 80 a. vanaduses.

Mitshurini tundis kogu Nõukogude Liidu töörahas. 60 aastat tagasi, kui Venemaal põllumajanduse teadus alles esimesi samme astus, selle aja karmides tingimustes, ilma ühegi abita, algas Mitshurini töö — suure teadusemehe töö, kes oma eluajal uued viljapuude sordid lõi. Kui Mitshurin oma tööd algas, oli ta tundmatu ja puudus igasugune toetus. Ainult määratusuur visadus ja püüd aitasid tal aastakümneid edasi tegutseda.

Suur oktoobrirevolutsioon ja Lenini isiklik hool andsid Mitshurini edaspidisele tööle laiad tegevusevõimalused. Praegu lokkavad Moskvast Mitshurini linnani õitsuvad viljapuuaiad. Tervet Nõukogude Liitu varustatakse kõige paremate viljapuusortidega, mis Mitshurin välja kasvatas. Ta lõi rohkem kui 350 uut sorti õunu, pirne, ploome, kirsse, abrikoose ja viinamarju.

Paljud riikastas ta aiateadust oma kirjatöödega. Üleliiduline teaduste akadeemia valis Mitshurini oma au liikmeks.

Nõukogude valitsus austas Mitshurini ta teenete eest sellega, et temale Punase töölipu ja Lenini autähed andis.

Mitshurin ei olnud tuntud mitte ainult Nõukogude Liidu piirides, vaid ta oli laialt tuntud ka Põhja-Ameerikas ja Lääne-Euroopas.

Tänu oktoobrirevolutsioonile võis Mitshurin oma elu viimasest poolteisest aastakümnest suure osa uut aednikkude kasvatamisele pühendada, kes Mitshurini tööd jätkavad ning maal võimsalt lokkavad sotsialistlikud viljapuuaiad loovad.

Romain Rolland NSV Liidus

22 juulil sõitis Romain Rolland ühes oma abikaasaga peale kuuajalist N. Liidus viibimist tagasi Prantsusmaale.

A. M. Gorki juures puhkusel olles rääkis ta 4 juulil oma esimestest muljetest, mis ta NSV Liidust saanud.

— Nõukogude Liidus viibin ma esimest korda, — ütles Romain Rolland, — senini tundsin teda ainult raamatute, ajalehtede ja Nõukogude Liidus elavate sõprade kirjade järgi.

Selle mõne päeva jooksul jõudsin ma ainult väikese osa kõigest sellest näha,

mis mind huvitab. Kuid ma olen juba niipalju muljeid saanud, et ma ei jõua neid väljendada. Mind liigutab kõige enam kogu nõukogude rahva ennenägematu elurõõm ja entusiasim.

Ma nägin Stalinit, kes mind oma lihtsusega, tähelepanelikkusega ja oma laialdase arusaamisega üllatas.

30 juunil viibisin mä sportlaste paraadil. Olin väga väsinud ja kavatsesin seda paraadi ainult ühe tunni vaadata, kuid sain sellest suurepärasest vaatepildist niivõrd kaasa tõmmatud, et seal tervelt kuus tundi mööda saatsin.

Ka minusse tungis nende tugevate noortemeeste ja tütarlaste uhkus ning rõõm. Neis on tunda veendumust, et nad kõigile raskustele ja takistustele vaatamata paremat maailma ehitavad.

Parteiõppusest

ÜK(e)P keskkomitee otsus parteiõppuse kohta, mis partei keskhäälekandjas „Pravdas“ 14 juunil ilmus, tunnistab parteiõppuse alal igasugused suvemeeleolud täiesti lubamataks. Mingisugust parteiõppuse katkestamist suvel ei tohi olla, ei tohi poliitilises kasvatus töös olla üldse mingisugust seesonilikkust, hooajalikkust, vaid õppus peab kestma vahetpidamata aasta läbi.

Ei tule parteiõppuse lõpetamiseks määrata mingisuguseid standartseid tähtaegu parteiringidele ja -koolidele, mis õppuse paberlikuks plaanitaimiseks muudab. Parteiringide ja -koolide lõpetamisel tulevad kordamise tunnid korraldada, kus välja selgitatakse, kuidas parteiõppusest osavõtjad partei ajaloo põhiküsimused on omandanud.

Mingil tingimisel ei tohi need tunnid ringi ehk kooli lõpetajatele *katseteks* (eksamiteks) kujuneda.

Partei kandidaatide kooli lõpetajatele peab suvevaheajaks ringid organiseerima, kus partei ajaloo peajärgud tulevad läbi töötada, mis aitab ringiliikmeid edaspidisele partei ajaloo õppimisele ette valmistada.

Rahvusvaheliste küsimuste tundmaõppimiseks tuleb organiseerida jooksva poliitika ringid.

Partei liikmete jaoks, kes ringides partei ajaloo on süstemaatiliselt läbi töötanud, tuleb organiseerida sügavam õppus

partei ajaloo nende jaamavahede kohta, mis meie partei võidule viisid.

Eriti põhjalikult tuleb läbi töötada partei võitlus pärast oktoobrirevolutsiooni trotskistide grupiga, Sinovjevi grupiga, parempoolse kallakuga, „pahempoolsete“ kommunistide grupiga ja teiste parteivas-taste gruppidega. See õppus peab Lenini ja Stalini tööde ja partei kongresside, konverentside ning Keskkomitee pleenumite materjalide alusel sündima.

ÜK(e)P Keskkomitee soovitas eriringides läbi töötada marksismi-leninismi klassi-kuid.

Kandidaatide ja kaasatundjate jaoks, kes veel ei ole poliitilise kirjaoskuse kooli läbi teinud, on tarvis organiseerida rin-gid, kus tulevad läbi töötada partei prog-ramm ja partei organisatsioonilised küsi-mused.

Niisamuti ilma hooajalikkuseta peab käima propagandistide õppus. Propagan-distideks tuleb valida kindlasti järeiproovi-tud parteiliikmeid. Nende õpetajateks peab välja eraldama kõige paremad õppejõud, sest esimeses järjekorras oleneb poliitilise kasvatustöö tasapind meie parteikoolides ja -ringides — *propagandistidest*.

Kümned tuhanded uusi eriteadlasi

Nõukogude Liidu kõrgemad õppeasutu-sed annavad õppeaasta lõppemisel kümneid tuhandeid uusi eriteadlasi.

Rasketööstus saab käesoleval aastal 24 tuhat uut inseneri ja 16,5 tuhat tehnikut. 74 kõrgemat põllumajanduse õppeasutust annavad 1935 a. 7500 eriteadlast meie sotsialistlikule põllumajandusele. Transport saab 4500 inseneri, metsatööstus — 1320 eriteadlast metsade ekspluaterimise ja puu mehaanilise ümbertöötamise alale.

Õppejõudude arv suureneb ainult VSFN V-s 4700 pedagoogi võrd, kellel kõrgem haridus on. Rahva tervishoiu alal saab VSFNV 5380 eriteadlast.

Õppeasutused valmistavad ette uue õp-peaastale. Rasketööstuse tehnikumidesse ja instituutidesse võetakse sügisel vastu 56 tuhat uut õpilast, rahva tervishoiu ins-tituudid VSFNV-s (arvult 32) võtavad 16 tuhat õpilast vastu, kõrgemad põllumajan-duse koolid — 14 tuhat inimest, 15'900 õpilast võetakse riigiülikoolidesse ja pe-dagoogika instituutidesse. Transpordi kõr-gematesse õppeasutustesse võetakse 4500 inimest.

853 tuhat rasketööstuse töölise andis ära tehnilise eksami

Rasketööstuse rahvakomissariaadi otsuse järele pidid kõik rasketööstuse töölised 1 veebruarist kuni 30 maini riikliku tehni-lise eksami ära andma.

Esimeseks juuniks 1935 aastal olid kõi-gis otsustavamates ettevõtetes, mis raske-tööstuse rahvakomissariaadi alla kuuluvad, tehnilised eksamid läbi viidud. Eksamid andsid väga head tagajärjed ja näitasid tööliste kõrget tehniliste teadmiste taset.

Väga hästi andsid

eksamid ära	211 856 in.	— 28%
hästi	324 517 „	— 43%
rahuldavalt	216 148 „	— 28%
nõudeid ei täitnud	12 454 „	— 1%

Need töölised, kes eksami väga hea peale andsid, pandi vastutavamatele kohtadele või viidi kõrgematesse kategooriatesse.

Eksamite edukale läbiviimisele aitasid kaasa kõige suurema energiaga partei ja komnoorteühingu organisatsioonid.

Suur rahvamajanduse probleem on otsustatud

Käesoleva aasta 15 mail oli sm. Stalinil nõupidamine traktoritehaste juhtidega. Nõupidamisel käsitati küsimust, et üks trak-toritehastest ratastraktorite valmistamiselt roomusktraktorite valmistamisele üle viia, mis kaks korda võimsamad on kui ratas-traktorid.

Stalingradi ja Harkovi traktoritehaste direktorid avaldasid mõlemad soovi seda vastutavat ülesannet omale saada.

— Võistelge! Kes parema roomusktrak-tori projekti ehitab, sellele usaldame roo-musktraktorite valmistamise. Kahe kuu pärast vaatame järele. — Niisuguse otsuse andis traktoritehaste juhtidele sm. Stalin.

Kahe kuu pärast — 16 juulil — oli selle võistluse tagajärgede kontrollimine. Seltsi-mehed Stalin, Ordshonikidse, Kaganovitsh, Kalinin, Tshubar ja Shdanov vaatasid võist-luse tagajärgi.

Mõlemad traktoritehased esindasid hea proovitraktori, mis proovikünnil väga häid tagajärgi andsid. Otsustati *mõlemad* trak-toritehased roomusktraktorite valmistami-sele rakendada.

See otsus tähendab uut tähist meie töös-tuse tehnilises edus. Traktoritööstus, len-nukitööstus ja autotööstus moodustavad kõigil eelsammuvatel maadel selle kolmiku kõige eesrindlikumatest tööstuseharudest meieaegses masinaehituse tööstuses, kus

kõik viimased tehnika saavutused kontsepteeritakse ja mis tooniandvad kogu tehnilisele edule.

Staligradi ratastraktorite veojõud on 15—16 hobusejõudu. Uue roomusktraktori üldine võimsus on 50—52 hobusejõudu ja veovõimsus — 38 hobusejõudu. Ratastraktorite aastane valmistus on suuteline hooajal 20 miljonit hektaari kündma, roomusktraktorite aastase valmistuse võimsus on aga hooaja kohta 45 miljonit hektaari maaküнди.

Iga suure majandusliku ja tehnilise probleemi lahendus omab meie maal üldriikliku tähtsuse. Ta kindlustab meie majandust, tema rippumatust, tema tehnilist võimsust ja riigikaitse suudet.

Rasketöötuse ettevõtted hakkavad kasudega töötama

1935 a. esimene pool on rikas tähelepanuväärt sündmustest meie rahvamajanduses. Üheks kõige väljapaistvamaks sündmuseks tuleb pidada võitlust rasketööstuses kasudega töötamise eest.

Selle liikumise algatajaks oli Makejevka metallitehas, kes käesoleva aasta algul riiklikkudest toetusummadest lahti ütles. Teiste sõnadega öeldes: Makejevka metallitehas ütles lahti 45 miljonist rublast, mis iga aasta riigil tuli tehasele juurde maksta. Esimesel poolaastal andis tehas kokkuhoidu enam kui 20 miljonit rubla.

Makejevka metallitehasele järgnes rida teisi metallitööstuse ettevõtteid, kes hakkasid kasudega töötama. Dsershinski nim. metallitehas Kamenskis ütles juunikuul riiklikust toetusest lahti ning töötas 800 tuhande rublalise kasuga. Alles läinud aastal andis riik tehasele 24 miljonit rubla toetust. Lähemal ajal on valmis kasudega tööle hakkama Kominterni nim. metallitehas.

Kõrgeomadusega terasesortide valmistuse tehastest lõpetas „Krasnõi Oktjabrj“ esimesena poolaasta 5 miljoni 82 tuhande rublalise kasuga, ja Moskva tehas „Serpj Molot“ andis kasu 2 miljonit 26 tuhat rubla.

Magnitogorski metallitehas ei ole veel täiesti väljas ehituse ajajärgust. Kuid juba on ta valmis käesoleval aastal ilma kahjuta töötama.

Metallitööstusele järgneb söetööstus. OGPU nim. kaevandus saatis teistele söekaevandustele üleskutse kasuga tööle hakata.

Meie rasketööstuse ettevõtted andsid lubaduse käesoleval aastal riigile 700—800

miljonit rubla kokkuhoidu — üle plaani — anda. See on suur summa juba iseendast, kuid peatähtsus seisab selles, et see tõstab kogu meie majanduse kõrgemale astemele.

Ilma riikliku toetuseta ja ilma kahjuta töötamine on esimene tunnus tööstuse küpsusest. Kasuga töötamine, see näitab juba täiesti valminud tööstust. Ja see, et ikka uued ja uued ettevõtted hakkavad kasudega valmistama, näitab, et meie kõrgemasse klassi astume.

1935. a. uute ettevõtete käimalaskmise plaan

1935 a. kapitaalsete ehituste plaani tööstuses määras NSV Liidu Rahvakomissaride nõukogu kindlaks üldsummas 22 375 miljoni rubla suuruses.

Rasketööstuses peab plaani järele 1935 a. tööle hakkama uusi ettevõtteid ja agregate 7326 miljoni rubla väärtuses.

Teede rahvakomissariaadil peab 1935 aastal uusi ettevõtteid ja raudteid tööle hakkama 4200 miljoni rubla eest.

Kergetööstuse plaanis on 1935 aastal tööle panna uusi ettevõtteid 732 miljoni rubla väärtuses.

Metsatööstuse plaanis on ette nähtud uusi ettevõtteid 503 miljoni rubla väärtuses. Toidu- ja maitseainete tööstuses — 738 miljoni rubla väärtuses. Üldse hakkab 1935 aastal töötama 1200 uut ettevõtet.

Sotsiaalse kindlustuse eelarve 1935 a. peale

NSV Liidu rahvakomissaride nõukogu kinnitas riikliku sotsiaalse kindlustuse eelarve 1935 a. peale üldsummas 6 079 300 tuhat rubla suuruses.

Sellest summast kulutatakse abirahade ja pensionide peale 2 017 340 tuhat rubla, arstiabi peale — 1 502 800 tuhat rubla, laste teenimise, lastesõimede ja lasteaedade peale 484 600 tuhat rubla.

Puhkemajade, kuurortide ja sanatooriumide peale kulutatakse käesoleval aastal 403 750 tuhat rubla. Kulud hariduse alal teevad välja 154 550 tuhat rubla.

Erilist tähelepanu on juhitud tööliste korterite, haigemajade, lastesõimede, puhkemajade, sanatooriumide, kultuur- ja puhkeparkide ja eluoluliste asutuste ehitamiseks, milleks kulutatakse 1 140 860 tuhat rubla.

Need hiiglasummad on paremaks tõenduseks selle kohta, kuidas nõukogude valitsus töörahva tervise eest hoolt kannab,

Hool inimese eest, millest kõneles sm. Stalin, ei ole Nõukogude Liidus mitte sõnadetegemine, see hool väljendub töörahva paremate majanduslikkude ja kultuursete elutingimuste loomises, see väljendub inimestega ümberkäimises ja kasvatuses, millist ei tunne ükski teine riik.

Samal ajal kui proletaarne riik aastast aastasse riikliku sotsiaalse kindlustuse summat suurendab, kustutavad kodanlised riigid raske majandusliku kriisi all ägades järkjärgult oma eelarvetest summasid, mis olid rahva tervishoiuks määratud. Selle vastu suurenevad tormilise kiirusega sõja ettevalmistuse eelarved.

Sotsiaalse kindlustuse summade alaline kasv Nõukogude Liidus tõendab meie tööliste reaalse töötasu tõusu, sotsiaalse kindlustuse riismete likvideerimine kodanlistel maadel näitab — reaalse töötasu langemist.

Nõukogude valitsus annab töörahva olukorra parandamiseks minevad miljardilised summad ametiühingute korraldusesse, s. o. tööliste endi kätte, milles peegeldub nõukogude korra kõige sügavam demokraatia.

556 uut MT jaama

Käesoleva aasta esimesel poolel avati üle Liidu 556 uut masinate ja traktorite jaama. NSV Liidu Rahvakomissaride nõukogu otsuse järgi tuleb käesoleval aastal üldse 638 MT jaama avada. Nii jäi veel avada ainult 142 MT jaama.

Uutele MT jaamadele saadeti 13 178 rastraktorit ja 188 võimsat roomusktraktorit, 12 236 traktoriaatra, 1380 kombaini, peksumasinaid ja suur hulk mitmesuguseid muid põllutöomasinaid. Iga MT jaam sai ühe kerge- ja ühe veoauto.

Stratosfäärilend

26 juunil tõusis Moskva lähedalt aerodroomilt õhku Nõukogude stratosfääri õhulaev „SSSR-1-bis“.

Stratosfääri õhulaeva juhtis lendur Sille, peale selle olid õhulaevas insener Prilutski ja professor Verigo. Õhulaev tõusis 16 000 meetri kõrgusele. Stratosfäärilennu eesmärgiks ei olnud mitte rekordi püstitamine kõrguse alal, vaid lend sündis puht teadusliku uurimise eesmärgil.

Stratosfäärilend läks hiilgavalt korda. Stratosfääris tegid lendurid palju ülesvõtteid, võtsid õhuproove ja tegid muid teaduslikke katseid.

Et stratosfääri õhulaeva hädaohutut maandumist kindlustada, selleks hüppasid õhulaevalt langevarjudega alla professor Verigo rohkem kui 7 tuhande meetri kõrguselt ja insener Prilutski 4 tuhande meetri kõrguselt.

Pärast 3-tunnist õhusviibimist maandus õhulaev „SSSR-1-bis“ täiesti sõidukorras.

NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee otsustas vahvatele stratosfääri lenduritele Lenini aumärgid anda.

Põhjakomitee likvideerimine

Põhjakomitee loodi 1924 a. Peamiseks ülesandeks Põhjakomiteel oli teostada leenlikku rahvuspoliitikat Nõukogude Liidu kõige mahajäänumate rahvaste hulgas.

10-aastane töötamine Põhjamaa rahvaste hulgas andis määratusuuri tagajärgi. On läbi viidud rahvuslik territoriaalne raioneerimine; on organiseeritud 9 rahvuslist ringkonda, 93 rahvuslikku raiooni ja 830 rahvuslikku nõukogu. Kaks kolmandikku elanikkudest on koostööleerinud. Põhjamal on 338 kooli, milles õpib 70 protsenti kooliealistest lastest. Põhjamaa rahvaste keeltes ilmub 10 ajalehte.

Viimaste aastate kiire majanduslik arenemine Põhjamal tegi Põhjakomitee olemasoleku üleüldiselt, mis pärast ta nüüd likvideeritigi.

Tema tööfunktsioonid anti üle Põhjamareteede peavalitsusele.

A. Riit

VALGE EESTI ELUPÄEVAD

Juunikuu kroonika

1. — „Päevalehe“ järgi lõppes Tartu kingsepa-de streik tööliste osalise võiduga. Ettevõtteid ja ärid, kes kõik tööliste nõuded tagasi lükkasid, jäädvastasid edaspidiselt boikotti alla.

— Eesti Majandusteadlaste Selts kuulutas juba möödunud aastal välja auhinnatöö teemil: „Plaanimajandus, selle teostamisest välismaal ja rakendusvõimalused Eestis“. Kuni silamaani pole aga veel keegi — hoolimata kõrgest auhinnast — nõuetavat tööd kirjutanud. Tõsiasi, et kapitalismil ja plaan-

nimajandusel on samavähe ühist, kui paanikas põgeneva ja kindla plaani järgi tegutseval sõjaväel. Sellepärast ei saa olla ka plaanimajandust Eestis.

— Tallinna avalikkusesse keskkoolidesse soovis „Päevalehe“ teatel astuda 1144 õpilast. Valitsuse haridusprogrammi järgi võetakse aga vastu 842 õpilast. Piiratud õpilaste vastuvõtu arv on tingitud, nagu teada, haritlaste tööpuuduse kartusest.

2. — 1700 Tallinna keskkooli õpilast mobiliseeriti järjekordseks suviseks õppuseks laagritesse.

Suvine välisõppus on täienduseks talvel omandatud teoreetilisele sõjateadusele.

— Valge Eesti linnade tuletõrje meeskond õpetatakse välja sõjaolukorra tingimuste järgi. Erilist rõhku pannakse gaasivälja olukorra tundmaõppimisele. Sõja puhuks valmistatakse ette ka erilisi naisrühmi gaasikaitse ja sanitaarteenistuse jaoks.

3. — Tallinnas ja Harju maakonnas toimetati politseiaruande järgi 1934 a. 8826 läbiotsimist, 6977 areteerimist, 2904 varanduse üleskirjutamist ja 136 oksjoni. Kodanikke pekseti aasta jooksul politsei poolt kumminuuga 151 korral.

— „Revalsche Zeitung“ (Tallinna kohalik saksa leht) soovib valgele Eestile välispoliitikas erapooletuse joont ja hoidumist suurriikide poliitilisest sõiduveest. Leht pahandab Leedu pärast, kes „Klaitseda-küsimuse pärast erapooletust küllaldaselt määral ei hindavat“. Nagu teada, sattus Leedu erapooletus hädaohtu Klaitseda konflikti tõttu.

— Kujur J. Raudsepp kurtis kunstnikkude klubi koosolekul kunstielu varjusurma üle valges Eestis. Kunstinahtustel ei ostetavat kunstitöid, puuduvat süsteemi ja selle tagajärjel puuduvat arusaamine „tõsisest kunstist“. Lõpuks mainib kunstnik, et Eesti tõusikkodanlusel ei puuduvat raha kunstitööde muretsemiseks. Luksusautode näitusele olevat autod viimaseni ära ostetud.

4. — Sindi kalevikudumise vabrikus puhkes tööliste streik vabrikuse õpilaste hulgalise tööle võtmise vastu. Õpilaste tööle võtmisega tahab vabrik juhatas lahti saada vanematest töolistest ning mõõda hõlida vanaduse kindlustamise seadusest. Streik algas tööliste hulgas üksmeelselt.

— Kodanlikes lehtedes ilmub ikka enam kirjutusi sõjallise kasvatuse süvendamiseks koolides. Laudakse kitudulaule sõjariistadele ja kasarmutele, mis olevat tähtsamad kultuuri arendamise tegurid rahvaste elus. „Päevaleht“ rõõmstab ilmselt selle üle, et nüüd ei julgeda enam keegi piiksatadagi õpilaste militariseerimisest ning küsida — kelle vastu valmistab kodanlus verepulma?

5. — „Päevalehe“ järgi on valge Eesti majanduselus — võrreldes kriisiasustate sügava langemisega — märgata teatud paranemist. Suur- ja kesktööstuses olevat tööliste arv tõusnud — võrreldes madalseisuga — 900 isiku võrra. See tõus on aga „Päevalehe“ endagi arvates väga ebakindel, sest on ka tööstusharusid, kus tööliste arv — näit. puutööstuses — on ka käesoleval aastal langenud.

— Põllumajanduse saagilooetuse järgi kardab „Päevaleht“ aasta lõpupoole siseturu ostujõu langust.

— Valge Eesti fashistlik valitsus tahab „rahvuslikku“ kultuuri kasvatada riiklikkude komisjonide kaudu. Minister Kannu arvates tulevat „rahvakultuuri arendamisel põhimõtteliselt tunnustada ja kasutada põhjamaade ning inglise ja prantsuse rahvaste kultuuri“.

Ühesõnaga, fashistlikud aukandjad ja ministrid vaatavad järgi, missuguses Euroopa riigis politsei oskab kõige paremini kumminuuta kasutada, ning kus riigis fashismi teostamine kõige edukam. Eesti härrad lõövad kõigele sellele, mis neile kasulik näib, oma pitsati alla ning „rahvakultuur“ on valmis!

— Politsei peavalitsuse direktori otsusega saadeti Narvast ja Petserist välja 6 töolist ja talupoega „Eesti vabariigile vaenuliku propaganda kirjanduse levitamise“, „kommunistliku meelsuse süvendamise“ jne pärast. Väljasaadetutelt võeti ka linnades elamise õigus.

6. — Valge Eesti riigivanem Päts peatus Poolast tagasisõidul paar päeva Varssavis, kus pidas nõu Poola ministrite ja teiste vastutavate tegelastega.

Pätsi huvitas eriliselt Poola uus fashistlik põhiseadus. Sõpruse süvendamiseks Eesti ja Poola vahel jagas Päts poola fashistidele välja hulga aujärke.

— Sotsfashistide häälekandja „Rahva Sõna“, mis kord ilmus päevalehena, hakkab nüüd ilmuma ainult kord kuus. Põhjuseks olevat sotsfashistliku partei — kui lehte toetava organisatsiooni — sulgemine ning üldine atneline kitsikus. Sotsfashistide lehe seismajäämine ei tähenda muidugi, et sotsfashistide tegevus praeguses poliitilises süsteemis seisma jääks. Sotsfashistid jäävad endiselt kodanluse hulgaliseks toeks — olgugi uuendatud kujul.

— Kodanlikes lehtedes hakkab elavnema vaidlus uue riigi põhiseaduse koostamise ümber. Oodatakse, et Päts teatud määral valges Eestis ära kasutab Poola uue põhiseaduse, mis kokku seatud väikeaegselt — ja suurkapitali huvide vahel.

— Kuulu järgi tahetakse valges Eestis riikliku toetuse ja kaitse all käima panna suhkrutööstust. Nimeetatud tööstuse arendamiseks pole Eestis mingisuguseid loomulikke eeldusi ja ta võib kujuneda ainult teatud ümbervalamise mahhinaatsiooniks tollimüüride varjul.

— Parempoolsed sotsfashistid — Oinas, Eilman j. t., kes välja langesid Töölisühingute keskkliidust, ajavad nüüd omakorda välja töölisühingud senistest ruumidest — (Tõnismäel) ning hakkavad neid ümber ehitama teatri ja muudeks äriilisteks ettevõtteks.

— Töötülide lahendamise seaduse eelnõu ei rahulda kõike kõrgemas riigimajanduse nõukogus istuvaid vabrikante ja pankureid. Viimased nõuavad, et valitsus kategooriliselt keelaks töölistel streikimise kõigis palgatüldes.

— Kullaseppade streik Tallinnas lõppes „Päevalehe“ teatel tööliste võiduga. Töölisel viisid läbi 25—30% palga tõusu ning kollektiivlepingu.

— Pooletü töölise streigis Tallinnas võitsid samuti töölisel, läbi surudes palga tõusu ning kollektiivlepingud.

7. — „Kaja“ nõuab, et tulevasest ametlikust põhiseadusest maha kustutatakse kõik takistused tugeva valitsuse moodustamiseks. „Kaja“ näeb kodanlusele suurt hädaohtu, kui tuleviku valges Eestis veel korduda võiksid valitsusekriisid, nagu need sünnivad praegu Prantsusmaal.

— „Päevalehe“ teatel oli 1 juunil tööbörsidel registreeritud 412 töötut, kelledest suurem osa nais-töölised. Mõõdund aastal oli samal ajal töötute arv 2616. Töötute vähenemine oleneb osaliselt majanduskriisi pehmenemisest, kuid suuremalt jaolt aga töötute mitteregistreerimise arvel.

8. — Papp Lattik unistab oma „Neli-pühi jutluses“, et kui „orjadele anda leiba ja tantsu, käll nad siis vaikivad, ega mõtlegi tõugata oma käskjaid troonilt“. Tantsu andmisega orjadele pole Eesti kodanlus tõesti kitsi. Tantsu vehib Lattik'ki oma papimantlis piiblisalmide ja vagatsuse trummipõrina saatel. Kuid leiba — mis on tantsust ometi tähtsam, seda leidub härradel oma orjade jaoks nii kehvalt ja sellepärast ei kao kunagi troonikaotuse hirm eestli härrade südamest.

— Maanälj kestab „Päevalehe“ teatel eesti talurahva hulgas endiselt edasi. Rentnikud, pooleteramed, popsnikud, perekonnaga maaproletaarlased ja proletariseeruvad talurahva kehvikhid teevad suuri pingutusi maalapi saamiseks. Riiklikud maatagavarad kuivavad kiiresti kokku, „eramaatagavarade uuesti ümberjagamine tähendaks aga revolutsiooni hallparunite vastu. „Päevalehe“ teatel tahtvat riigivalitsus maaga varustada esimeses järjekorras 2112 suurearvulist talurahva perekonda — esimeses järjekorras

stiiski jõukamaid kihte, kellel juba vajalik põlluma-
janduslik inventar olemas.

— „Välis-Eesti“ almanaki kirjastajad kurdavad, et Ameerikasse j. t. kapitalistlikesse riikesse väljarändavad eestlased rahvustatakse kiirelt ümber, kuna lastel puuduvad igasugused emakeelse hariduse saamise võimalused.

10. — Tartu ülikooli astujate arv määrati kindlaks 690 peale. Kõigile ülikooli astujatele korraldatakse võistluseksamid. Üliõpilaste arvu piiramine on samuti tingitud haritud tööjõu tööpuudusest.

11. — Meemeli konflikt Leedus teeb peamuret ka valge Eesti lehtedele. Kardetakse Leedu-Saksa kokkupõrke puhul Saksa-Poolamaa tungimist Balti-riikidesse ja seega üldise sõja puhkemise võimalust.

— Tallinna saksa leht avaldab rahulolematust valitsuse loiu tegevuse pärast. „Rahutus koldes“ ühis-konnas olevat juba kõik kustutatud, kuid uue põhi-seaduse väljatöötamine ei arenevat. Saksa kapitali ringkonnad Tallinnas on huvitatud uue riigikorra ärakasutamiseks hitlerismi mustri järgi.

— Tallinnast sõitis 4 heeringalaeva 200 töölise ja püüdjaga Islandi alla heeringapüügile. Möödunud aastal kasutati laevadel heeringa soolamiseks nais-töölisi, käesoleval aastal võeti laevadele tööle aga ainult mehed.

12. — Tallinna sõjaringkonna kohtus algas 39 vabstfaschisti protsess. Vabse süüdistatakse riigiku-kutamise ettevalmistuses. Kohtualuste hulgas on tuntud kindral Larka, mitmed kõrgemad ohvitserid, advokaadid, ametnikud, õpetajad j. t.

— Põllutöökoja aruannete järgi kujuneb k. a. talivilja saak valges Eestis viletsaks. Külma kevade pärast polevat loota ka rahuldavat suvivilja ja heina saaki. Viljasaagi vähenemisega satub hädaohtu või, liha, peekoni väljavedu.

— „Vaba Maa“ arutab tulevast riigikorda, milliseks ta võib kujuneda Pätsi uue põhiseaduse järgi. Leht pole põhimõttelikult ka Pätsi kuningaks kuulutamise vastu, kuid leiab, et „oleme väikerahvas, hädaohtlikus asendis. Meil ei ole lõpmatuid elanikemiljoneid, ega ääretuid maaalasi, kust kokku saaks nõeluda väikest, aga võimsat kultuuritippu isevalitseja ümber.“ Niisiis, Päts oleks hea isevalitseja küll, kuid kahjuks ta trooniks pole peale püssitääkide „võimsat kultuuritippu“.

13. — Tartu ülikooli aianduse katsejaama keegi tundmatu doktor kirjutab Mitshurini surma puhul „Päevalehes“ ülevaate taimeteadlase elutööst, kus leiab, et „mõned Mitshurini võtted on aga viljapuude kasvatades suure tähtsusega“. Et aga Mitshurini ülikooli diploomi taskus pole olnud, nagu on seda „Päevalehe“ arvustajal, siis polevat ka ta töödel ega uut viljapuusortidel „teaduslikku väärtust“.

15. — „Vaba Maa“ ja „Päevalehe“ vahel on käimas sulesõda demokraatia kaitseks. Mõlemad lehed püüavad näidata end „demokraatia“ pooldajatena, teineteist vastastikkult aga „rahvavalitsuse“ vastastena ning diktatuuri pooldajatena näidates. Lõpp-tulemuseks on aga see, et kummalgi lehel pole olnud ega saagi olla mingit kindlat seisukohta ei ühes ega teises küsimuses.

Mõlema lehe demokraatismiga kelkimisest võib järeldada aga seda, et Päts ja ko diktatuur vajab rohkem kui kunagi varem demokraatismi lõõkureid dik-tatuuri kindlustamiseks.

16. — Sindi vabriku stiisi kirjakudumise osakonna töölised streigivõitlus jätkub. Nõutakse töötasu kõrgendamist. Vabriku valitsus vallandab streikijaid. Viimased jäävad aga endi nõudmiste juurde.

17. — „Päevalehe“ sulemees noomib kunstnikke ja skulptoreid, et miks need ripnevad natuurmor-tide, vaaside ja teiste pisiasjade loomingu küljes. Sel kõigel polla mingit kunstiväärtust. Vaja olla kõikidel kunstnikkudel hakata Pätsi, Laidoneri ja teiste eesti faschismi tsade rinnakujusid vorpima. Näe, see olla alles kunst.

— Sindi kalevivabriku töölised otsustasid vabriku valitsusele saata ultimaatum ja nõuda: 1) kõikide vallandatud tööliste tagasipalkamist; 2) töötasu töst-mist meestele 160 senti päevas, naistele 155 senti päevas. Vastust nõutakse 3 öö-päeva jooksul, vast-tasel korral hakkavad streikima ka ülejäänud töö-lised.

Kuivõrd töölised nõudmistega on ühinemas kogu 2000-pealine töölisklass, siis ohkab „Päevaleht“, et üldstreik näib Sindis olevat möödapääsematu.

— Vigala maanaiste päeval pidas Pätsi esijunker Einbund (see nimi on liig vereplekiline, nüüd nimetab end Eenpaluks) hallparunite naistele-tütardele pika kõne Eesti riigikorrast. Seal jõuab ta seda loogilist kukerpalli selleks, et näidata, kuidas Eestis olla ik-kagi „demokraatlik“ riigikord. Hitleri faschismi liistu peal, kuid vorm — „demokraatlik“. Töölised kur-namine ja näljapalgad, sunnitöö ja surmaotsused — see kõik vaid Eesti „demokraatia“ väljendus.

Ainuke asjaolu, mis selle faschistliku posija närve rikub, on ülematele võimudele vastuhakkamine. See polevat kuidagi demokraatlik, kui töölisklass end lambana pügada ei lase.

18. — „Päevalehe“ teatel puhkes Sindi kalevi-vabrikus üldstreik, millest osa võtavad 912 töö-list. Töötama jäid ainult aurui- ja elektrijõujaama töölised. Läbträäkimised vabriku valitsusega kat-kesid. Viimased loobuvad nii palgakõrgendamisest kui ka vallandatud töövõtmisest. Leht kardab, et ka elektrijõujaama töölised streigiga ühinevad. Sarnasel korral jääks kogu Sindi alev pimedusse.

— 12-mal juulil tulevat 17 Rootsi sõjalaeva Eesti sadamaid külastama. Nad peatuvad Tallinna, Pärnu ja Haapsalu sadamates. Loomulikult vaikib „Päevaleht“ selle külastamise tõelikkudest põhjustest — see paljastaks valge Eesti kindralstaabi sõjalisi sepi-tusi, mis hoopis teisiti kõlaksid kui eesti diplomaa-tide rahuarmastuse laulud.

19. — Eesti raudtee tulud on käesoleva aasta aprillis 95 tühat krooni väiksemad kui möödunud aasta aprillis. See on ju loomulik — kõdunevas ühiskonnas laguneb ja väheneb kõik. Tõusev on seal ainult relvade valmistus ja töölised terroriseerimine.

— „Vaba Maa“ muretseb, et Petserimaal, kust seni Lõuna-Eesti omale kõige närusema tasu eest võis põllutöölisi palgata, tasuta orjade saamine kü-sitavaks läheb. Petseri põllutöölised käivat juba mitu suvet Lätis tööle, kus töötasu kõrgem.

— „Päevaleht“ ja „Vaba Maa“ jätkavad omavahe-list nägelemist. Vaidlevad selle üle, kumb paremini Pätsi faschistliku diktatuuri vastikut keret „demo-kraatia“ viigilehe taha peita suudab. „Vaba Maa“ nõokab „Päevalehte“ nende sidemete ja mahhinat-sioonide pärast, mis viimasel vabsidega olemas. Kuid „Päevaleht“ ei jää ka võlgu — käristab tol momendil eesriide, kui „Vaba Maa“ kodanlist dik-tatuuri „rahva tahte“ hilpudega kinni mätšimas ja pajatab, et „kui kord aga ollakse juba võimul, siis on hõlpus „rahvatahet“ teha“.

Asjata see enesepaljastus, „Päevalehe“ ja „Vaba Maa“ lobamokad! Eesti tööline teab juba 17 aastat, kuidas te seda „rahvatahet“ kaitsepõltsi piina-köökidest valmistate.

Milleks ainult see omavaheline nägelemine, här-rased? Pätsi diktatuuri veriseid saapaid lakute ju mõlemad.

20. — Välisvaluuta saamise isu pani valge Eesti valitsuse agente välismaal Eesti kuurortide ja suvitussuutimisele üle ilulugusid jutustama. Seal võivat välismaalased peaaegu ilma rahata elada. Leidus ka mõni kergeusklik, kes sarnast propagandat uskus.

Nüüd nutab „Päevaleht“, et Eesti korteriolud ja elamistingimused on niivõrd viletsad, et päralt joudnud suvitajad-turistid nina kärsutavad ning valge Eesti rannaputkadele selja pööravad. Oh häda, — dollarid ja frangid olid eesti kaukamehele juba nii lähedal. . . aga ära lipsasid.

— Sindi vabrikandid üheskoos riigivõimu agentidega katsuvad lõhkuda töölise streigivõitlust. Tööinspektor teatas töölisele, et täna-homme pannakse maksma töötülide lahendamise seadus, mis muudab töötülide senise korra. Ta nõuab tööleasumist, sest vabrikandid on ühe osa nõudmisi rahuldanud — valitud streikijad võetakse tööle tagasi. Kuid töölise võitlustahet ei suuda tööinspektori ähvardused ega sotsiikkude töölisvanemate provokatsioon sumbutada, sest töölise nõudmised palga kõrgendamise suhtes jäid rahuldumata.

„Päevaleht“ toob kokkuvõtte suur- ja kesktööstuse üldise palgasumma languse ja tõusu kohta. 1930 a. oli töölise palga üldsumma — 21,8 milj. krooni, 1932 a. — 15,5 milj. kr. ja 1933 a. — 15,7 milj. kr. Seda kohutavat töölispalkade langust katsub „Päevaleht“ majandusmees troostida sellega, et töölise palga üldsumma olla 1934 aastal tõusnud 18,9 milj. krooni peale. Kuid samas on ta sunnitud tunnistama, et palgaolude parandamine on sündinud töölise streigivõitluse tagajärjel.

21. — Vabside „protsess“ lõppes. Kometimäng kestis üheksa päeva. Kõiki süüdistati maksva riigikorra kukutamises nagu tavaliselt kommunistegi. Kuid otsus polnud muidugi mõista tavaline. Vabs-faschistid said karistatud tingimusi 6 kuust kuni 1 aastani. Kommunistid aga harilikult 10 aastat kuni surmaotsuseni.

Vabside üle oli kohtujant vajalik ainult selleks, et Päts, Laidoner ja ko „demokraatia kaitsja“ osa võiks lõpuni etendada, aga mitte oma mehi istuma panna — hoidku taevast!

— Sindi streik lõppes töölise osalise võiduga. Töötasu kõrgendamine jäi lahiseks, kuna teised nõudmised täideti. Töölise lõpuliku võidu sahkendasid maha sotsifaschistlikud töölisvanemad.

22. — Pätsi hääletoru „Kaja“ kirjutab, et vabsidele saanud osaks leplik kohtuotsus sellepärast, et eesti kodanlused polevat kätemaksuhimuline.

Ja muidugi — kui tegemist oma mõttevõimega. Hoopis iseasi, kui kommunist käte satub, siis tahab ka vilets sotsifaschist verevanne võtta, kodanluse kätemaksust rääkimata.

— Sindi vabrikoomanikud avaldasid lehes valeteid töölise palgaolude kohta. Töölisenõukogu poolt saadetud öändus näitab, et kõik arvud olid suurendatud ega vasta töölisele palgaoludele. Ettevõtjate häbemata vale oli tarvilik streigivõitluse lõhkumiseks.

23. — Eesti lehed kirjeldavad kaitseliidu paraaditamisi. Neid proletariaadi tapjate ridu demonstree-riti ka Soome ja Poola faschistlikkudele kindralitele. Kodanlused haistab vere lõhna.

25. — Eesti papid rõõmustavad, et ometi ükskord olla ilmunud jälle üks eestikeelne algupärane jutluseraamat. Seni olla nad pidanud importeerima neid Saksamaalt.

— Aga muidugi — milleks siis Hitleri jutlusteooriaid, kui sama lõike järgi tehtud Päts-Laidoneri faschistliku demagoogilaga rahvast võib pimestada. Pealegi olla see oma jutluseraamat kodumaalasele elulähedam ning viib lugejaid „ristusmaailma“ ega lase neil mõelda sellestisnatsest valge Eesti „maailmast“, mille kodanlused töötavatele hulkadele jälja- ja viletsusevaremeteks muutnud.

26. — Valge Eesti kuivale jäänud „admiral“, eesti faschistide isa-isa Pitka on asunud eesti „aadli“ tõusuteede otsimisele. Hitleri rassiteooria ei anna kuidagi rahu. Nüüd on ta joudnud Egiptuse esimese dünastia eelajajärku. Kreeta saarel Knossoses ja Phaestoses väljakaevatud esemete olla tunda Eesti esivanemate päritolu ja „kõrget“ ürgaja „kultuuri“.

Kui kurb ja häbi ühtlasi. Kaeva päevavalgele kõiksugu esemeid ja raipeluid, kuid eesti faschistide „aadlitõust“ — mitte märkigi.

27. — „Päevaleht“ juhtkirjanik kurdab suure murega Inglise-Saksa merejõudude kokkuleppe tulemuse hädaohust Eestile. Londoni kokkuleppe võimaldab Saksamaal oma sõjalaevastikku suurendada kolmekordseks, muutudes seega Balti merel valitsevaks. Autor loodab, et „rahvusvaheline konverents“ ja „diplomaatia“ siiski ehk Eesti rannikut Hitleri lõugade vahelt päästab.

— Eesti faschistlik valitsus nõudis, et „võidupühaks“ (täht. klassisõja aastapäevaks) Iga maja ja talu katusel sini-must-valge lipp lehviks. Vastasel korral oled nõrga rahvustundega või koguni kommunist.

Ja olt seda häbi! — tolgendasid ainult üksikud lipud. Ehmus kaitsepolitsei. Rahunes alles siis kui seletati, et kõigile pole lipurilet jatkunud.

28. — „Päevaleht“ teatab, et prof. Piip käinud 25 juunil Berliinis Eesti põhiseaduse arenemisest kõnelemas.

Eesti töörahva kägistajad said Hitlerilt muidugi kiitust „tubli töö“ eest, sest eesti töölisklassi terroriseerimine vastab kõigiti saksa faschismi nõuetele.

29. — Eesti vangimajade ülemrongad — vangimajade valitsuse direktor Treufeld ja kohtuministriumi nõunik Matto lennanud Soome, sealsete vangimajadega tutvuma. Loodavad, et on veel midagi õppida, kuidas poliitvangide väljasuretamist kiirendada.

— Valge Eesti praostid ja teised papid hädaladavad, et nad „lambukesi“ ei suuda koos hoida. Üldkiriku vastu olla leigus kohutavalt suur. Ja needki, mis järele jäänud, valguda laiali ususektidesse ja -seltsidesse. Soovitavad pappidel endi jutlustes vähem kogudust süüdistada ja noomida, ning rohkem troostida „õndsas eluga“ sellesinatse „telses ilmas“.

30. — Valge Eesti delegaadid sõitsid Balti lähemiskongressile. Balti faschismi kutsikad liituvad.

Juulikuu kroonika

1. — Tartus Eesti Põllumeeste selts korraldab ankeeti ning küsib nõu „asjatundjatel“ ja „tarka delt“:

1) Mida tuleks teha meie põllumajanduse elustamiseks ja 2) mida tuleks teha meie tööstuse elustamiseks?*

Kõduneb ja kängub valge Eesti majandus aga aita ka „tarkade“ ja soolapuhujate tervendusretseptid, sest ainuke ja õige tervendusabinõu saab olla ainult eesti proletariaadi rusikas, mis hävitab kodanlik-faschistliku sõõdikute võimu.

— Eesti politseiavalitsus jatkab karistuste jagamist. Sedakorda kedagi Saaremaa Kärkla valla elanikku Mihkel Kreemi 100 kr-ga, selle eest, et ta ei oska vaikida ning oma nahanülgijatele riigisadele küllalt lugupidamist ei avalda, kui need teda koorivad.

2. — „Päevaleht“ teatab, et rida valge Eesti reservohvitseere saatnud Abessiinia keisrile palvekirja, milles end pakuvad Abessiinia sõjaväkke teenistusse. Kuid leht arvab, et vastuvõtuks polevat kuigi palju lootusi.

Nii siis isegi Aafrika pärismaalased ei vaja valge Eesti kolonellisid, keda küll Euroopa imperialism kõigiti väljakoolitanud.

3. — Eesti lehed on väga pahased kuumadele ilmadele. See rikkuvat Eesti munadeekspordi Inglismaal, kiskuvat hinnad alla.

4. — Narva linna statistikabüroo andmete järgi on Narvas k. a. esimesel poolel sündinud 135 last ja surnud 250 inimest. Arusaadav, et sama statistikabüroo suure surevuse põhjustest sõnakestki ei lausu, sest nälj ja viletsus töötavate ning töötute proletariaste hulgas on faschistliku majanduse viht. — Lihula papid katsid koguduse täiskogu koosolekult neid liikmeid, kel kirikumaks maksmata, poliitsei abil koosolekult välja pukseerida. Ikka nii, küllap poliitsei juba sunnib papile mammot kokku kandma.

5. — Lohusuu valla elanikku Jasõkovi trahviti 100 kr. ehk 15 päeva arestiga. Ei olevat sugugi lugupidamist „vabariigi“ vastu, kes ju temale küllalt suured vabadused jätnud nälgimiseks.

— Valge Eesti valitsus tunneb headmeelt, et Euroopa sõja vastu valmistab. Relvastamispalavik tõstvat metsamaterjali hindu. Eesti marodöör saavat head sissetulekut. Kah rahuarmastajad!

— Inglise ühistegevuse juhid olla Eesti küllastamise ajal ka maal ringi sõitnud. Nad olla leidnud seal „nii mõndagi, mis olevat paremini korraldatud kui nende kodumaal“.

Põllutööliliste metsik kurnamine on hallparunitel tõesti hästi korraldatud. See jõhkrus üllatas vist isegi Inglise bürokraate.

— „Kaja“ nõuab, et „tähtsamate riigimeeste“ sünnipäevadel peaksid kõik majad sini-must-valge lipuehtes olema.

Nende kodanliste „tähtsamate meeste“ autoriteediga on tõesti tšar lugu. Kuidas sa ka ei upita, kuid ikka allapoole ta langeb. Ei poliitsei ega nende protokollidki muretse seda igatsetud lugupidamist.

6. — Pärnumaal ei olla üks autojuht mitte küllalt kiirelt teedeministri auto eest ära pöörata suutnud. Talle nõutakse poliitsei-karistust.

Ise mingi kiirelt kraavi kui faschistlik pastlaparun sõidab.

„Päevaleht“ jagab Tallinna saksa lehe „Revalische Zeitung“ile isalikke noomitusi, miks see Eesti riigi aastapäeva nii surnuks vaikunud, et mitte üht sõnagi pole kirjutanud. Ennem teinud ta seda vähemalt jutumärkideski.

Hitleri saapaid puhastavad mõlemad, ainult „Päevaleht“ teeb seda „kodumaa“ määrdega. „Revalische Zeitung“ aga seda ei tunnista. Sellest see pahanuski faschismi vendade vahel.

9. — 8-dal juulil põles ära Tallinnas Kopli poolsaarel „Viktoria“ kastitehas. Ettevõttes töötas 340 töölisi, kes kõik jäävad tööta. Tehase aktsionärid ei kaota loomulikult midagi — ennem võidavadi, sest ettevõtte olla ühes materjalidega kõrgelt kinnitatud nii Eesti kui ka välismaa kinnitusseltsides.

— „Päevalehes“ vaidlevad eesti papid omavahel selle üle, kes „lammaste“ latalijooksmises kõige suurem süüdlane. Ühed soovivad koguduse kooshoidmiseks rohkem „hauataguse maailma“ õndsusest jutustada ning praegusest faschistliku terrori „maiest“ elust vaikida. Teised on kindlas arvamises, et usklikke vanamoore väga hästi ka poliitseiga võib sundida pappide ülalpidamiseks kirikumakse maksmata, kuna kodanlise majanduslikku varisemist nii-kui-nii muinasjuttude taha peita ei saa.

Kurblik see „karjase“ elu, kui „lambad“ vähevad.

10. — Meleski klaasivabriku töölised nõuavad palgakõrgendust 12 sendilt 17 sendile tunnis. Kui vabriku valitsus nõudmist ei täida, otsustanud töölised streikima hakata. „Päevaleht“ arvab, et küllap töölised oleksid nõus edasi nälgima, aga vaat, üks saladuslik „valge mantliga mees“ olevat süüdi. See ässitavat töölisi palgakõrgendust nõudma.

„Päevaleht“ algab provokatsioonid õigeaegselt.

— Eesti hallparunitel tekkinud huvi järel kuulata, missugustes tingimustes Nõukogude Liitu müüdnud kariloomad elavad. Eesti Tõuloomade Kasvatuse Ühingu esinjad korraldavad Moskva ümbrusse, kus suurem hulk Eestist ostetud kariloomi asuvad, tutvumisele.

„Päevaleht“ peab häbelikult tunnustama, et kariloomade eest N. Liidu sovhooosides palju paremini hoolitsetakse kui Eestis. Eriti hea on talvine toiduratsioon.

— „Päevalehe“ teatel küllastavad 10 Taani kaitsejõud ohvitseri eesti kaitsejõude juhti.

Tõõrahva pussitajad süvendavad sõprust.

— Eesti kodanlus on välismaalaste suvitajate jaoks kaks raamatut välja annud, kuhu olla iga suvituskohat, Mõnamäe kuningas ja maalapike üles märgitud ning reklameeritud. Ühe raamatu pealkirjaks on: „Kas tunned maad...“ Mingipärast on raamatut välja jäänud Isborskid, Kruusaagud ja Seamaerabad. Küllap vist selleks, et ei saadaks tunda maad, mille kodanlus Peipsi piiril kuni Lääne mere rannani on proletariaadi verega katnud.

— „Päevalehe“ teatel kestab Rakvere kingsepade streik osaliselt edasi, sest osa ettevõtjaid ei ole töölise nõudmisi rahuldanud.

**TELLIGE MEIE
AJALEHTE
„EDASIT“ ja
AJAKIRJU!**

TELLIMISE HINNAD:

E D A S I

1 kuu peale	— rbl. 75 kop.
3 " "	2 rbl. 25 kop.
6 " "	4 rbl. 50 kop.
12 " "	9 rbl. — kop.

Klassivõitlus

1 kuu peale	— rbl. 75 kop.
3 " "	2 rbl. 25 kop.
6 " "	4 rbl. 50 kop.
12 " "	9 rbl. — kop.

L E E G I D

1 kuu peale	— rbl. 75 kop.
3 " "	2 rbl. 25 kop.
6 " "	4 rbl. 50 kop.
12 " "	9 rbl. — kop.

Märgatud trüklvead

<i>Lhk.</i>	<i>Veerg</i>	<i>Rida</i>	<i>Trükitud:</i>	<i>Lugeda:</i>
3	1	22 ülev.	Mittemiljoniline	Paljumiljoniline
7	1	28 "	etappil	etapil
7	2	artikli lõpul	puudub allik:	(„Bolshevik“.)
17	1	1 alt	avlitsusel	valitsusel
26	1	2 "	1913	1918
42	1	18 20 lugeda:	proletariaadi diktatuuri tunnustamisest tema igapäevastes jne.	
60	1	16/17 ülev.	Klaitseda	Klaipeda
60	1	19 "	"	"
63	1	7 ülev.	aga	ega

D
385 35,7/8

„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 7-8 (178-9)

Журнал на эстонском языке

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, 141, Апраксин пер., № 2
Välismaatööliliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, 141, Apraksini põikuliits № 2

Hind 1 rubl. 50 kop.